

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra obchodu a financí

Diplomová práce

**System dūchodovūho pojištūnū a dūchodovā reforma
v Ňeskū republice**

Bc. Iva Novākovā

© 2019 ŇZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Iva Nováková

Veřejná správa a regionální rozvoj

Název práce

Systém důchodového pojištění a důchodová reforma v České republice

Název anglicky

The System of Pension Insurance and Pension Reform in the Czech Republic

Cíle práce

Cílem diplomové práce bude na základě teoretických východisek charakterizovat a následně analyzovat současný stav důchodového pojištění v České republice, uvést faktory ovlivňující důchodový systém a vývojové trendy. Důraz bude kladen na důvody nutnosti důchodové reformy v ČR.

Dílčím cílem bude na praktických příkladech představit výpočet jednotlivých typů důchodů vyplácených v České republice.

Metodika

Teoretická východiska diplomové práce budou vytvořena na základě kompilace poznatků z odborné literatury, platných právních předpisů a dalších relevantních zdrojů z oblasti důchodového systému ČR a jednotlivých důchodových dávek vyplácených ČSSZ.

Diplomová práce bude zaměřena na analýzu provedených reformních kroků a současného stavu v oblasti penzí. Budou nastíněny konkrétní možnosti zhodnocení prostředků pro zajištění na stáří jako doplnění státem vypláceného starobního důchodu, jehož výpočet bude v práci detailně analyzován. V závěru práce bude provedeno celkové zhodnocení, včetně vlastních návrhů a řešení s touto problematikou souvisejících.

Doporučený rozsah práce

60 – 80 stran

Klíčová slova

sociální zabezpečení, důchodové pojištění, důchodová reforma, důchodový systém, starobní důchod, invalidní důchod, pozůstalostní důchod

Doporučené zdroje informací

- ARNOLDOVÁ, Anna. Sociální zabezpečení I: sociální zabezpečení v České republice, lékařská posudková služba, pojistné, systémy sociálního zabezpečení. Praha: Grada, 2012. Aktuální legislativa. ISBN 978-80-247-3724-9.
- BARR, Nicholas, Peter Diamond. Pension reform: a short guide. New York: Oxford University Press, 2010. ISBN 978-0-19-538772-8.
- KAHOUN, Vilém. Sociální zabezpečení: vybrané kapitoly. 2., aktualiz. vyd. Praha: Triton, 2013. ISBN 978-80-7387-733-0.
- KOLDINSKÁ, Kristina. Sociální právo. Vyd. 2. V Praze: C.H. Beck, 2013. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 978-80-7400-474-2.
- MARIN, Richard. Global pension crisis: unfunded liabilities and how we can fill the gap. Hoboken, New Jersey: Wiley, 2013. ISBN 978-1-118-58247-3.
- TRÖSTER, Petr a kol. Právo sociálního zabezpečení. 6., podstatně přeprac. a aktualiz. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-473-5.
- VORÍŠEK, Vladimír. Zákon o důchodovém pojištění: komentář. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7179-576-6.
- ŽENÍŠKOVÁ, Marta. Pojistné na sociální zabezpečení: zaměstnavatelů, zaměstnanců, OSVČ, dobrovolně důchodově pojištěných: s komentářem a příklady k 1.1.2016. Olomouc: ANAG, 2016. Práce, mzdy, pojištění. ISBN 978-80-7263-998-4.
-

Předběžný termín obhajoby

2018/19 LS – PEF

Vedoucí práce

Ing. Jana Šturcová, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra obchodu a financí

Elektronicky schváleno dne 13. 11. 2018

prof. Ing. Luboš Smutka, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 21. 11. 2018

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 29. 12. 2018

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Systém důchodového pojištění a důchodová reforma v České republice" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucí diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 24. března 2019

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Ing. Janě Šturcové, Ph.D. za odborné vedení diplomové práce a podnětné konzultace.

Systém důchodového pojištění a důchodová reforma v České republice

Abstrakt

Tématem diplomové práce je charakteristika stavu důchodového pojištění v České republice, včetně zhodnocení faktorů ovlivňujících důchodový systém a vývojových trendů. Teoretická část popisuje historii důchodového pojištění, specifikuje současnou legislativní úpravu, zabývá se detailním rozбором jednotlivých státem vyplácených dávek. Vysvětluje pojmy důležité pro výpočet důchodů přímých i odvozených. Druhá polovina teoretické části se zabývá charakteristikou platného důchodového systému v ČR, včetně dobrovolných forem zabezpečení na stáří. Pomocí grafického znázornění demografického vývoje upozorňuje na nutnost důchodové reformy.

V praktické části diplomové práce jsou provedeny detailní výpočty modelových situací pro jednotlivé typy důchodů. Další příklady analyzují výhodnost vkládání finančních prostředků občany do doplňkového penzijního připojištění jako dalšího způsobu zabezpečení na stáří. Na závěr jsou představeny výsledky analýzy uvedených studií a provedeno zhodnocení vztahu výdajů státu na důchodové dávky k trendu stárnutí obyvatelstva a udržitelnosti veřejných financí.

Klíčová slova: sociální zabezpečení, důchodové pojištění, důchodová reforma, důchodový systém, starobní důchod, invalidní důchod, pozůstalostní důchody, penzijní připojištění

The system of pension insurance and pension reform in the Czech Republic

Abstract

The thesis deals with the characteristic of the pension insurance situation in the Czech Republic including the valuation of factors influencing the pension system and developmental trends. The theoretical part describes a history of pension insurance, it specifies contemporary legislative adjustments, it deals with the detailed analysis of the individual paid out benefits by state. It explains the terms essential for the calculation of direct and derivative pensions. The second part of the theoretical area consists of characteristics of the valid pension scheme in the Czech Republic including voluntary forms of ensuring for the old age. With the help of graphical illustrations of demographic development, it points out the necessity of pension reform.

In the practical part of the thesis, there are accomplished detailed calculations of model situations for the individual types of pensions. Other examples analyse the expediency of financial means inserting by citizens to supplementary insurance as another way of ensuring for the old age. In the end, there are introduced the result of the analysis of stated studies and accomplished evaluation of the relationship of the state for pension benefits to the trend of ageing population and the sustainability of public finances.

Keywords: social security, pension insurance, pension reform, pension scheme, old age pension, disability pension, inheritance pension, supplementary insurance

Obsah

Úvod	11
1 Cíl práce a metodika	12
1.1 Cíl práce	12
1.2 Metodika	12
2 Teoretická část.....	16
2.1 Důchodové pojištění jako součást sociálního pojištění.....	16
2.1.1 Vznik předchůdců důchodového pojištění.....	16
2.1.2 Historický vývoj důchodového pojištění na území České republiky	18
2.2 Důchodové pojištění – současný stav	20
2.2.1 Legislativní úprava	20
2.2.2 Podmínky účasti na důchodovém pojištění	23
2.2.3 Druhy důchodů	32
2.2.3.1 Starobní důchod.....	32
2.2.3.2 Invalidní důchod	38
2.2.3.3 Pozůstalostní důchod	40
2.2.4 Výše důchodu při souběhu nároku na více důchodů, valorizace	43
2.2.5 Právo EU a mezinárodní právo ve vztahu k důchodovému pojištění	44
2.2.5.1 Mezinárodní smlouvy	44
2.2.5.2 Právo Evropské unie.....	45
2.3 Penzijní reforma a zabezpečení na stáří	47
2.3.1 Demografický vývoj společnosti a jeho vliv na důchodový systém.....	47
2.3.2 Systém důchodového pojištění založený na 3 pilířích.....	48
2.3.3 Penzijní připojištění a doplňkové penzijní spoření.....	51
2.3.4 Důchodová komise a závěry z její činnosti	54
3 Praktická část	56
3.1 Charakteristika výchozích podmínek pro modelové situace.....	56
3.2 Žádost o starobní důchod	58
3.2.1 Starobní důchod dle § 29, výpočet a analýza modelových situací	59
3.2.2 Starobní důchod dle § 31, výpočet a analýza modelových situací	71
3.3 Žádost o invalidní důchod a analýza modelových situací.....	75
3.3.1 Analýza výpočtu invalidního důchodu	76
3.4 Žádost o pozůstalostní důchody a analýza modelových situací.....	80
3.4.1 Vdovský a vdovecký důchod - modelové situace, souběh důchodů.....	81
3.4.2 Sirotčí důchod – modelový příklad výpočtu.....	82

3.5	Valorizace důchodů, analýza modelových situací	83
3.5.1	Modelové případy valorizace důchodů.....	84
3.6	Analýza výpočtu důchodu účastníka důchodového spoření	85
3.7	Výpočet důchodu s pobíráním předdůchodu – modelová situace.....	86
3.8	Důchody migrujících osob – analýza výpočtu	87
3.9	Doplňkové důchodové systémy – modelové případy	89
4	Výsledky	93
4.1	První pilíř penzijního systému v ČR	93
4.1.1	Starobní důchody – zjištěné závěry provedených výpočtů.....	95
4.1.2	Invalidní důchody – zjištěné závěry provedených výpočtů.....	98
4.1.3	Pozůstalostní důchody – zjištěné závěry provedených výpočtů.....	99
4.1.4	Valorizace důchodů – zjištěné závěry provedených výpočtů	100
4.1.5	Důchodové spoření – zjištěné závěry provedeného výpočtu důchodu ...	100
4.1.6	Předdůchod z III. pilíře – závěr provedeného výpočtu důchodu	100
4.1.7	Důchody migrujících osob – zjištěné závěry výpočtu důchodu	101
4.2	Třetí dobrovolný pilíř penzijního systému v ČR.....	101
4.2.1	Doplňkové důchodové spoření – zjištěné závěry provedených výpočtů	102
	Závěr	103

Seznam použité literatury

Seznam grafů

Seznam tabulek

PŘÍLOHY

Seznam použitých zkratek

ČSÚ	Český statistický úřad
ČSSZ	Česká správa sociálního zabezpečení
DPN	Dlouhodobá pracovní neschopnost
DPS	Doplňkové penzijní připojištění
ELDP	Evidenční list důchodového pojištění
IOLDP	Informační osobní list důchodového pojištění
KLP	Kontrolní lékařská prohlídka
LPS	Lékařská posudková služba
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
OSSZ	Okresní správa sociálního zabezpečení
OSVČ	Osoba samostatně výdělečně činná
OVZ	Osobní vyměřovací základ
PV	Procentní výměra důchodu
PSSZ	Pražská správa sociálního zabezpečení
RVZ	Roční vyměřovací základ
S	Starobní důchod dle § 29 zákon č. 155/1995 Sb.
SRN	Starobní důchod dle § 29 odst. 3 zákon č. 155/1995 Sb.
ST	Starobní důchod dle § 31 zákon č. 155/1995 Sb.
SVČ	Samostatná výdělečná činnost
ÚP	Úřad práce České republiky
VPZ	Vyměřovací základ
ZDP	Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění
ZV	Základní výměra důchodu

Úvod

Stát je hlavním garantem řádného výběru pojistného na sociální pojištění, z něhož následně financuje vyplácení důchodových dávek. Systém je založen na průběžném financování. Česká správa sociálního zabezpečení garantuje správnost výpočtu a následnou výplatu většiny důchodových dávek. Rozhodování o dávkách je prováděno dle zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů. Prodlouženou rukou ČSSZ jsou Okresní správy sociálního zabezpečení, kde jsou sepisovány žádosti o všechny typy důchodů. V minulosti neexistovala pro občany možnost podílet se spolu se státem na tvorbě svého budoucího příjmu v penzi. Tato možnost byla dána zákonem č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem. Současný, a především budoucí stav důchodového systému v ČR je častým tématem diskuzí. Pro zajištění stability důchodového systému s ohledem na celkové stárnutí populace a zvyšující se věk dožití je volba budoucí strategie velmi důležitá. Přenášení zodpovědnosti státu na samotné občany v oblasti financování penze a výzva státu k vlastní odpovědnosti je krokem velmi nepopulárním, ale nezbytně nutným pro další generace. Problém deficitu systému založeném na principu solidárnosti a vzájemné mezigenerační solidaritě občanů je neřešen a odkládán. Diplomová práce si klade za cíl představit komplexně faktory ovlivňující výši budoucích důchodů občanů ČR. Zdůrazňuje nutnost zamýšlet se již v produktivním věku nad způsobem zajištění pro zachování optimální životní úrovně v penzi, nespoléhat na státem vyplácené dávky.

Diplomová práce seznamuje s rizikovými faktory, které mohou ovlivnit nárok na důchodovou dávku a její výši. Budou provedeny výpočty všech typů vyplácených důchodových dávek v ČR. Modelové výpočty budou sloužit jako návod, doporučení pro občany, jak provést výpočet orientační výše budoucího důchodu. Upozorní na kritické momenty, které mají vliv na výši důchodu. Uvedeny budou i možnosti spoření mimo státem garantovaný pilíř se současnou podporou státu. Představení demografického vývoje české společnosti upozorní na nutnost změny, a to buď ve způsobu výběru pojistného státem nebo ve výši vyplácených dávek státem. Nastíněno bude doporučení občanům zabývat se již v produktivním věku plánem na udržení přijatelné životní v penzi.

Diplomová práce vychází z právního stavu ke dni 31. 1. 2019.

1 Cíl práce a metodika

1.1 Cíl práce

Cílem diplomové práce bude na základě teoretických východisek charakterizovat a následně analyzovat současný stav důchodového pojištění v České republice, uvést faktory ovlivňující důchodový systém a vývojové trendy. Důraz bude kladen na důvody nutnosti důchodové reformy v ČR. Dílčím cílem bude na praktických příkladech představit výpočet jednotlivých typů důchodů vyplácených v České republice.

Diplomová práce si klade za cíl představit komplexně faktory ovlivňující výši budoucích důchodů občanů ČR. Zdůrazňuje nutnost zamýšlet se již v produktivním věku nad způsobem zajištění pro zachování optimální životní úrovně v penzi, nespolehat na státem vyplácené dávky.

1.2 Metodika

Teoretická východiska diplomové práce budou vytvořena na základě kompilace poznatků z odborné literatury, obsahové analýzy a komparace aktuální i předešlé právní úpravy a dalších relevantních zdrojů z oblasti důchodového systému ČR a jednotlivých typů důchodů vyplácených Českou správou sociálního zabezpečení.

Diplomová práce bude zaměřena na analýzu provedených reformních kroků a současného stavu v oblasti penzí. Budou nastíněny konkrétní možnosti zhodnocení prostředků pro zajištění na stáří jako doplnění státem vypláceného starobního důchodu, jehož výpočet bude v práci detailně analyzován. V závěru práce bude provedeno celkové zhodnocení, včetně vlastních návrhů a řešení s touto problematikou souvisejících.

Nejprve budou shromážděny informace týkající se dané důchodové tematiky. Sběr dat pro modelové příklady bude prováděn v období od 1. 4. 2018 do 15. 2. 2019. Po prostudování shromážděných dat a jejich obsahu bude provedeno rozřídění podle předem stanovených parametrů. Analyzovány budou modelové příklady, které skladbou **kopírují posloupnost jednotlivých kapitol teoretické části diplomové práce**. Detailně bude proveden výpočet **starobního důchodu** v příkladu číslo 1, jenž poslouží jako vzorový příklad pro další analýzy i pro porovnání jednotlivých modelových příkladů. Příklad bude obsahovat detailní výpočet ročního vyměřovacího základu i rozklad

redukčních hranic pro vytvoření redukovaného ročního vyměřovacího základu. Rozhodným obdobím pro přiznání starobního důchodu v roce 2018 jsou roky 1986–2017, v roce 2019 jsou roky 1986–2018. Pro zjednodušení výpočtů bude použit úhrn již přepočtených ročních vyměřovacích základů. V příkladech číslo 2 až 6 bude proveden detailní rozklad výpočtu. Z důvodu dodržení celkového rozsahu diplomové práce bude v následujících příkladech použit zkrácený výpočet. **Starobní důchody budou tématem modelových situací v příkladech 1 až 10**, zohledněna bude různá celková délka pojištění i výdělky. Bude analyzován rozdíl ve výpočtu celkové výše důchodu ženy a muže se stejnými příjmy, včetně vyčíslení celkové výše vyplaceného důchodu ženy od přiznání do nároku muže. V příkladu číslo 3 bude dle metodiky z příkladu číslo 1 vypočten starobní důchod

s výdělky minimálními i minimální dobou pojištění. Použita ve výpočtu bude doba náhradní, a to doba péče o osobu závislou na péči v celkovém rozsahu 3 let. V příkladu číslo 4 bude proveden výpočet starobního důchodu s minimální dobou pojištění s vysokými příjmy, na tomto příkladu bude demonstrován princip solidarity důchodového systému ČR. V příkladu číslo 5 bude na analýze dvou modelových příkladů s vyměřovacím základem OSVČ Kč 5 000 a Kč 7 000 demonstrován rozdíl ve výši důchodu této skupiny plátců sociálního pojištění a výhodnosti navyšování jejich odvodů do státní pokladny. Na příkladu číslo 6 bude demonstrován rozdíl při vzniku nároku na přelomu roku a vliv každoročních úprav vládou na výši důchodu. Použit bude výpočet důchodu z příkladu číslo 1 a porovnání výši důchodů dle zvolení data přiznání. V příkladu číslo 7 bude proveden výpočet úpravy důchodu o 0,4 % původního redukovaného OVZ pro modelový příklad číslo 1, v případě výkonu pracovní činnosti v délce větší než 360 dnů ode dne přiznání důchodu. Příklad číslo 8 osvětlí, jak ovlivní výkon výdělečné činnosti výši důchodu při nepobírání tohoto důchodu, jako vzor bude použit výpočet z příkladu číslo 1. Důchod vzroste o 1,5 % za každých 90 dnů výdělečné činnosti, výsledné navýšení bude porovnáno se ztrátou na nevyplacených důchodech. V dalším příkladu číslo 9 bude analyzován výpočet starobního důchodu před dovršením potřebného věku pro nárok, tzv. předčasného důchodu, a porovnání výše trvalého krácení takového důchodu dle počtu čtvrtletí chybějících do nároku na důchod. Výpočet bude konfigurován s prvním možným datem odchodu do důchodu, dále 3 roky před nárokem, poté 2 roky a 1 rok. Na výpočtu bude demonstrován rozdíl, který způsobuje rozdílná výše sankčních procent za předčasnost

důchodu, která činí 1,5 % do 2 let, od 2 let do 1 roku 1,2 % a do 1 roku od nároku na řádný důchod 0,9 % za každých 90 dnů. V příkladu číslo 10 bude představena možnost požádat o důchod před nárokem při současném nepobírání důchodu a současném pokračování ve výdělečné činnosti u žadatele s vysokými příjmy a výpočet bude porovnán s výpočtem důchodu k nároku. **V příkladu 11 a 12 bude představen výpočet invalidního důchodu** s dopočtenou dobou, tj. dobou od vzniku nároku na invalidní důchod do věku ženy stejného roku narození jako žadatel, která nevychovala žádné dítě. Při nesplnění potřebné doby pojištění bude představen **institut dobrovolného pojištění** pro doplacení chybějící doby pro nárok. V příkladu číslo 12 bude uveden příklad, kdy muž, pobírající invalidní důchod, nepožádal o starobní důchod k nároku a bude vypočtena částka, o kterou by muž přišel, pokud by žádost neuplatnil.

Odvozené důchodové dávky budou analyzovány v příkladech 13 a 14 s institutem dopočtené doby a dle metodiky pro výpočet důchodu při souběhu nároku na dva důchody. V příkladech **valorizace** důchodů číslo 15 a 16 je představen každoroční nárůst vyplácených důchodů dle nařízení vlády ČR. Pro výpočet bude použit příklad číslo 1, u něhož bude základní výměra zvýšena o 570 Kč a procentní výměra o 3,4 % od 1. 1. 2019. V příkladu 17 je analyzováno přiznání starobního důchodu při účasti v důchodovém spoření v letech 2013–2015, kdy ve výpočtu bude zohledněno krácení za dobu účasti v II. pilíři při výplatě naspořené částky z II. pilíře na účet žadatele ve výši 0,3 % z redukovaného OVZ za každý rok účasti. V příkladu číslo 18 bude vypočtena výše starobního důchodu pro žadatele po předchozím pobírání předdůchodu z doplňkového penzijního připojištění. Ve výpočtu bude zohledněn fakt, že doba pobírání předdůchodu je dobou vyloučenou, nikoli dobou pojištění nebo náhradní. V příkladech 19 a 20 bude detailně popsán výpočet tzv. **dílčích důchodů**, pro něž je charakteristické sčítání dob pojištění odpracovaných ve smluvních státech. Příklad číslo 21 představuje výpočet možných variant vkládání prostředků občany ČR do doplňkového penzijního připojištění. Doporučovaný věk vstupu do **III. pilíře** je při začátku výdělečné činnosti. Je uvažován 25. rok věku v porovnání se začátkem spoření 20 let před důchodovým věkem. Jako doporučená naspořená částka k odchodu do penze bude uvažován pětinašobek čistého měsíčního příjmu. Pro výpočet je uvažováno průměrné zhodnocení vložených prostředků ve výši 1,72 % průměrně ročně při volbě konzervativní strategie.

V závěru dojde k shrnutí zjištěných poznatků s vyvozením zjištěných závěrů z provedených výpočtů. Údaje Českého statistického úřadu a Národní rozpočtové rady budou sloužit k analýze dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí v ČR ve vztahu ke změně systému důchodového pojištění.

2 Teoretická část

Současné důchodové pojištění, jako jedno ze součástí sociálního pojištění, je produktem moderní společnosti, ke kterému dospělo lidstvo složitým historickým vývojem. Seznámení se s důvody vzniku důchodového pojištění a jeho historickým vývojem je důležitým krokem na cestě k pochopení daného tématu a budoucího vývoje této problematiky v souvislosti s nutnou důchodovou reformou. Teoretická část představí důchodový systém v České republice a přednese detailní přehled jednotlivých vyplácených dávek jak z prvního povinného pilíře, tak třetího dobrovolného a druhého zrušeného pilíře. Dále seznámí s odbornými termíny, potřebnými pro následné výpočty konkrétních simulačních příkladů v praktické části diplomové práce.

2.1 Důchodové pojištění jako součást sociálního pojištění

Tato podkapitola je zaměřena na vysvětlení vzniku moderních typů sociálního, důchodového pojištění a historické důvody, které vedly k jejich vzniku a následnému vývoji do současné podoby v evropském kontextu a na území České republiky.

2.1.1 Vznik předchůdců důchodového pojištění

O své přestárlé a nemocné členy se v prvobytně pospolné společnosti, v rámci jejich možností, postarala jejich užší, popřípadě širší rodina (kmen)¹. V starověkých říších byl problém chudiny řešen panovníkem, první náznak sociálního chování lze nalézt již v Chammurappiho zákoníku ze 17. století př. n. l., jenž obsahoval po návratu vojáka z války nárok na pole, dům a zahradu, pokud mu za dobu vojenské služby byly odňaty. Pokud chudoba ve starověkém Římě přerostla ve společenský problém, bylo nařízeno přidělování chleba potřebným a byl jim umožněn vstup na hry, který byl výsadou bohatých.²

Postupným rozšiřováním křesťanství ve středověku chudinskou péči převzaly kláštery, později domovské farnosti, tato péče spočívala v poskytování stravy, noclehu,

¹ KAHOUN, Vilém a kolektiv. Sociální zabezpečení: vybrané kapitoly. 2. aktualizované vydání. Praha: Triton, 2013. ISBN 978-80-7387-733-0, str. 28.

² KOLDINSKÁ, Kristina. Sociální právo. Vyd. 2. V Praze: C.H. Beck, 2013. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 978-80-7400-474-2, str. 5-6.

poskytnutí oblečení, na tyto dávky však nebyl žádný právní nárok. K církvi se postupně, i nařízeními panovníků, přidávala šlechta, která dostala za povinnost postarat se o práce neschopné nevolníky. Toto právo nemohl nevolník na feudálovi nijak vymáhat. Alžběta I. v Anglii na počátku 17. století vydává první chudinský zákon s celostátní působností, ani ten však neobsahuje vymahatelnost dávek, ukládá však povinnost městům, obcím v péči o chudé a zároveň vybírat daně na tuto péči.³ Takto je prováděna chudinská péče i v Německu a Francii. V 17. století začínají jednotlivé cechy, a především horníci, zakládat bratrské pokladny, do nichž přispívají členové, později i majitelé dolů. Vybrané prostředky slouží pro zabezpečení členů, kteří při výkonu práce byli vážně zraněni, stali se invalidními, nebo v důsledku smrti rodina přišla o živitele (dnešní pozůstalostní důchody). Tímto povinným pojištěním v dolech byl položen základ pro vznik samostatného hornického sociálního pojištění, které existovalo na území Čech až do roku 1948. Od roku 1868 v českých zemích platila povinnost obcí poskytnout nejnutnější chudinskou péče občanům s domovským právem v jejich obci. Taková péče představovala poskytnutí přístřeší v obecních pastouškách a chudobincích společně s nejnutnější stravou. Marie Terezie v roce 1771 pro zajištění vdov a sirotků po úřednících věrně sloužících v nově vznikající státní správě a o deset let později pro zaměstnance státní správy, kteří sloužili minimálně 10 let a stali se práce neschopnými, vydává penzijní normály.⁴ Tyto penzijní normály však, jak by se mohlo zdát, nejsou předchůdci současné podoby důchodového pojištění, oprávněné osoby obdržely tyto dávky ze státní pokladny bez povinnosti zaměstnanců do pokladny nijak přispívat.⁵

Tím byly položeny první základy sociálního zaopatření na našem území. Péče o chudé, staré a nemohoucí se tak stala součástí veřejné správy. Odpovědnost sociální ochrany slabých členů společnosti se tedy v průběhu století přesunula z církve na feudály, poté na stát a obec, vznikla na základě solidarity bohatých s chudými, zrodila se její vymahatelnost.

³ EICHENHOFER, E. Sozialrecht, Tübingen: Mohr, 1997, s.13, citováno dle: KOLDINSKÁ, Kristina. Sociální právo. Vyd. 2. V Praze: C.H. Beck, 2013. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 978-80-7400-474-2, str. 7.

⁴ TRÖSTER, Petr a kolektiv. Právo sociálního zabezpečení. 6., podstatně přepracované a aktualizované vydání. V Praze: C.H. Beck, 2013. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-473-5, str. 20.

⁵ KOLDINSKÁ, Kristina. Sociální právo. Vyd. 2. V Praze: C.H. Beck, 2013. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 978-80-7400-474-2, str. 7.

Pokud stát přebírá odpovědnost za sociální ochranu, obce mají za povinnost tuto péči provádět z prostředků na ni obdrženu, pak lze hovořit o **vzniku moderních systémů sociálního zabezpečení**. První systémy lze nalézt ve Francii za vlády Ludvíka XIV., jeho ministr financí J. B. Colbert dal vzniknout povinnému pojištění pro námořníky (v tomto období velmi početného povolání), neboť tito po návratu po mnoha letech na moři neměli prostředky ani rodinné zázemí, a tím se stávali okamžitě nejchudšími obyvateli. Výplata této dávky měla tomuto nebezpečnému jevu zabránit.

Na konci 20. století na území Německa Otto von Bismarck zavádí povinné nemocenské, úrazové, starobní a invalidní pojištění. Na území rakousko-uherské monarchie po významném pracovně právním dokumentu z roku 1811 - Všeobecném obchodním zákoníku (ABGB)- ministerský předseda Eduard Taaffe v roce 1888 zavádí úrazové a nemocenské pojištění a v roce 1907 pojištění penzijní.⁶

2.1.2 Historický vývoj důchodového pojištění na území České republiky

Na území první republiky bylo implementováno právní zákonodárství Rakouska-Uherska před 1. světovou válkou. V oblasti sociálního, důchodového pojištění tedy platily Taafeho reformy, jež zákonem č. 1/1907 ř. z., o penzijním pojištění zřízců ve službách soukromých a některých zřízců ve službách veřejných, zajišťovalo penzijní pojištění pouze pro některé nedělnické profese.⁷ V roce 1920 bylo upraveno penzijní pojištění soukromých zaměstnanců a v roce 1921 železničních zaměstnanců.⁸

První významná reforma přišla na území Československa spolu se zákonem **č. 221/1924 Sb. z. a n., o pojištění zaměstnanců pro případ nemoci, invalidity a stáří**. Tento zákon jako první spojoval nemocenské a důchodové pojištění, ne však zcela, neboť pro státní úředníky platil zákon č. 221/1925 Sb. z. a n., o nemocenském pojištění veřejných zaměstnanců. V evropském právu sociálního zabezpečení je i v současnosti běžné, že státní zaměstnanci, příslušníci ozbrojených sil nebo záchranných sborů mají různé výhody za rizika spojená s jejich službou. Dle zákona č. 221/1924 Sb. z. a n. nemocenské

⁶ KOLDINSKÁ, Kristina. Sociální právo. Vyd. 2. V Praze: C.H. Beck, 2013. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 978-80-7400-474-2, str. 8.

⁷ KOLDINSKÁ, Kristina. Sociální právo. Vyd. 2. V Praze: C.H. Beck, 2013. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 978-80-7400-474-2, str. 12.

⁸ TRÖSTER, Petr a kolektiv. Právo sociálního zabezpečení. 6., podstatně přepracované a aktualizované vydání. V Praze: C.H. Beck, 2013. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-473-5, str. 22.

pojištění vykonávaly nemocenské pojišťovny a **pojištění invalidní a starobní Ústřední sociální pojišťovna se sídlem v Praze**. Jeho předsedu jmenoval prezident republiky na dobu čtyř let. Z pojištění se hradily dávky při nemoci, mateřství, invaliditě, stáří, ovdovění či osiření.⁹ Vypláceny byly důchody invalidní, starobní, vyrovnávací příspěvky k nim, pozůstalostní důchody (vdovecký, vdovský a sirotčí) a odbytné. Pojištěnci byli rozděleni dle výše příjmu do čtyř tříd z důvodu vyměření pojistného a následně i výplaty dávky z něj. Zaměstnavatel hradil jednu polovinu a druhou zaměstnanec. V roce 1929 zákon č. 43/1929 Sb. z. a n. zabezpečil sociální zabezpečení pro zaměstnance i osoby samostatně výdělečně činné, kteří dosáhli věku 65 let, byli výdělkem neschopní a nemajetní. Penzijní pojištění nemělo jednotnou úpravu, bylo stavovsky rozděleno, značných výhod požívali především státní zaměstnanci.¹⁰

Po druhé světové válce byl přijat zákon č. 99/1948 Sb., o národním pojištění. Tento významný, moderní a pokrokový dokument vycházel z modelu Sira Beveridge publikovaného v Anglii v roce 1942.¹¹ Zákon zrovnoprávnil a sjednotil nároky dělníků a ostatních zaměstnanců a prvně obsahoval i důchodové pojištění osob samostatně hospodařících. Pojištění bylo povinné a vznikalo začátkem závislé činnosti. Tento zákon představoval sjednocující dokument pro oblast sociálního pojištění v demokratickém státu. Tento moderní koncept byl „rozbit“ zákonem č. 102/1951 Sb., o přebudování národního pojištění, kterým bylo důchodové pojištění odděleno od nemocenského po vzoru sovětského modelu sociální ochrany občanů. Tato cesta byla dovršena zákonem č. 55/1956 Sb., o sociálním zabezpečení, jež zahrnoval důchodové zabezpečení a sociální péči. Důchody dle tohoto zákona byly financovány ze státního rozpočtu.¹²

Po revoluci v roce 1989 nastala etapa návratu k demokratizaci celé společnosti, včetně právního řádu. Vytvářená záchraná sociální síť měla plnit především funkci ochrany obyvatelstva před chudobou. **Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění**, účinný od 1. 1. 1996, upravující nový systém důchodového pojištění, nahradil platný zákon

⁹ KAHOUN, Vilém a kolektiv. Sociální zabezpečení: vybrané kapitoly. 2. aktualizované vydání. Praha: Triton, 2013. ISBN 978-80-7387-733-0, str. 29.

¹⁰ TRÖSTER, Petr a kolektiv. Právo sociálního zabezpečení. 6., podstatně přepracované a aktualizované vydání. V Praze: C.H. Beck, 2013. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-473-5, str. 23.

¹¹ KAHOUN, Vilém a kolektiv. Sociální zabezpečení: vybrané kapitoly. 2. aktualizované vydání. Praha: Triton, 2013. ISBN 978-80-7387-733-0, str. 30.

¹² KOLDINSKÁ, Kristina. Sociální právo. Vyd. 2. V Praze: C.H. Beck, 2013. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 978-80-7400-474-2, str. 17.

č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení.¹³ Tento zákon je v platnosti dosud, byl několikrát novelizován. Doplnují jej prováděcí předpisy, vyhlášky a nařízení vlády.

Seznámení se s důvody vzniku důchodového pojištění a jeho historického vývoje je důležitým krokem na cestě k pochopení daného tématu a budoucího vývoje této problematiky.

2.2 Důchodové pojištění – současný stav

Důchodový systém v České republice je založen na mezigenerační a příjmové solidaritě. Stát je hlavním garantem chodu důchodového pojištění, spolu s jeho průběžným financováním. Základní právní předpis v této oblasti představuje zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění (dále ZDP).

2.2.1 Legislativní úprava

Listina základních práv a svobod ČR (Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb.) v Hlavě 4., článku 30 definuje: *Občané mají právo na přiměřené hmotné zabezpečení ve stáří a při nezpůsobilosti k práci, jakož i při ztrátě živitele.*¹⁴

V České republice má důchodové pojištění dlouholetou tradici, již ve 20. letech dvacátého století byly schváleny první zákony, které zabezpečovaly důchodové pojištění všem zaměstnancům. Osoby samostatně výdělečně činné jsou účastny od roku 1948. Tím jsou účastny důchodového pojištění prakticky všechny ekonomicky aktivní osoby, tento znak patří mezi základní principy současného systému důchodového pojištění. Dalším principem je jednotná úprava,¹⁵ pro všechny typy pojištěnců platí jednotné zásady pro nárok na důchody a jejich výpočet. Dalším znakem je povinná účast na důchodovém pojištění, i když by občan požádal o vynětí a předložil důkaz, že je zabezpečen na stáří, nelze jej z pojištění vyjmout, podrobněji viz kapitola 3.2.2. Obligatornost dávek je znak, který stanovuje, že v případě splnění podmínek vzniká nárok na důchod, neexistuje žádný dobrovolný důchod, jako například dříve poskytovaný sociální důchod. Soudní ochrana

¹³ KOLDINSKÁ, Kristina. Sociální právo. Vyd. 2. V Praze: C.H. Beck, 2013. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 978-80-7400-474-2, str. 20.

¹⁴ Ústava ČR: Listina základních práv a svobod; Parlament, volby, Ústavní soud, Ombudsman, ministerstva; Antidiskriminační zákon, Zákon o Sbírce zákonů; Volba prezidenta: redakční uzávěrka 1. 3. 2018. Ostrava: Sagit, 2018. sv. ÚZ. ISBN 978-80-7488-289-0.

¹⁵ TRÖSTER, Petr a kolektiv. *Právo sociálního zabezpečení*. 6., podstatně přepracované a aktualizované vydání. V Praze: C.H. Beck, 2013. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-473-5, str. 143.

je umožněna prostřednictvím soudního přezkumu, správním soudnictvím, kde rozhoduje v první instanci příslušný soud druhého stupně, tj. krajský soud. Jak již bylo zmíněno v předchozí části, systém je garantován státem, výdaje jsou součástí výdajů státního rozpočtu. Příjmy z důchodového pojištění se vedou na samostatném účtu, a ten je součástí příjmů státního rozpočtu. Sazba pojistného činí obecně 28 % z vyměřovacího základu, zaměstnavatel se podílí na platbě 21,5 % a zaměstnanec 6,5 %. Výjimka platila v letech 2013 až 2015, pokud se občan dobrovolně přihlásil do tzv. II. pilíře důchodové reformy, pak částka sazby činila u zaměstnance 3,5 % z vyměřovacího základu. Za zaměstnance odvádí povinně pojistné jeho zaměstnavatel.¹⁶ Osoba samostatně výdělečně činná hradí pojistné sama formou měsíčních záloh a provádí roční zúčtování. Pro OSVČ je sazba pojistného na sociální pojištění ve výši 29,2 % z vyměřovacího základu, z toho 28 % je určeno na důchodové pojištění a 1,2 % na státní politiku zaměstnanosti. Je-li osoba samostatně výdělečně činná přihlášená k nemocenskému pojištění, pak odvádí 2,3 % z vyměřovacího základu.¹⁷

Zaměstnavatel odvádí pojistné za zaměstnance spolu se zákonem stanoveným pojistným za sebe, z titulu výkonu výdělečné činnosti tohoto zaměstnance. Za zaměstnance jsou tedy odváděny dvě částky pojistného, jedna je mu předepsána a je odečítána z jeho hrubého příjmu, druhá je hrazena zaměstnavatelem.¹⁸

Dalšími principy jsou již zmiňované principy solidarity, průběžného financování, široký okruh náhradních dob pojištění, z toho vyplývá výrazný sociální aspekt celého důchodového pojištění. Současně se jedná o systém dynamický, a zároveň výrazně ochraňující již nabytá práva.¹⁹ V ZDP jsou upraveny podmínky na pojištění, nároky na jednotlivé druhy důchodů, stanovení výše důchodu a další otázky související s výplatou jednotlivých důchodových dávek.

¹⁶ TRÖSTER, Petr a kolektiv. Právo sociálního zabezpečení. 6., podstatně přepracované a aktualizované vydání. V Praze: C.H. Beck, 2013. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-473-5, str. 144.

¹⁷ TRÖSTER, Petr a kolektiv. Právo sociálního zabezpečení. 6., podstatně přepracované a aktualizované vydání. V Praze: C.H. Beck, 2013. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-473-5, str. 90.

¹⁸ HEJDUKOVÁ, Pavlína. Veřejné finance – teorie a praxe. Praha. C.H. Beck, 2015. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-80-7400-298-4, str. 74.

¹⁹ TRÖSTER, Petr a kolektiv. Právo sociálního zabezpečení. 6., podstatně přepracované a aktualizované vydání. V Praze: C.H. Beck, 2013. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-473-5, str. 144.

Zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti upravuje pojistné na důchodové pojištění, tedy okruh poplatníků, výši pojistného, způsob odvodu a další otázky související s tímto tématem.

Zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení (dále ZOPSZ) upravuje úkoly ČSSZ a OSSZ při organizaci a provádění důchodového pojištění spolu s procesními otázkami, stanovuje taxativně povinnosti pojištěnců, zaměstnavatelů a příjemců důchodů.

Organizaci sociálního zabezpečení lze chápat jako institucionální uspořádání vyjádřené povahou, vnitřní strukturou a věcnou příslušností institucí, které realizují dávkové nároky, vyplývající ze vztahů sociálního zabezpečení. Žádosti o dávky důchodového pojištění sepisují s žadateli, opatrovníky, se zástupci žadatelů na základě plné moci okresní správy sociálního zabezpečení dle místa trvalého bydliště. O nároku na dávku a jeho výši rozhoduje **Česká správa sociálního zabezpečení**.²⁰ Ministerstvo práce a sociálních věcí řídí a kontroluje ČSSZ, zajišťuje úkoly související s dalším rozvojem důchodového pojištění. Ministr MPSV řeší otázky odstraňování tvrdosti zákona ve věcech důchodového pojištění. V rámci činnosti ministerstva jsou zřizovány posudkové komise, které pro účel přezkumného soudního řízení ve věcech důchodového pojištění posuzují zdravotní stav a pracovní schopnost žadatelů. Jejich hlavní činností je kontrola a řízení státní správy důchodového pojištění.²¹

Dalšími orgány, provádějícími důchodové pojištění, jsou Ministerstvo vnitra, Ministerstvo obrany a Ministerstvo spravedlnosti. Tato ministerstva v oboru své působnosti rozhodují o přiznání dávek důchodového pojištění osob ve služebním poměru a provádějí jejich výplatu, jestliže trval služební poměr po zákonem stanovené časové období. Ministerstvo vnitra tuto činnost vykonává u příslušníků Policie ČR, Hasičského záchranného sboru ČR, Generální inspekce bezpečnostních sborů, Bezpečnostní informační služby, Generální inspekce bezpečnostních sborů a příslušníků Úřadu pro zahraniční styky a informace. Ministerstvo obrany spravuje oblast důchodového

²⁰ JANKŮ, Martin. Základy práva pro posluchače právnických fakult. 4., přepracované a doplněné vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 978-80-7400-344-8, str. 112-114.

²¹ KAHOUN, Vilém a kolektiv. Sociální zabezpečení: vybrané kapitoly. 2. aktualizované vydání. Praha: Triton, 2013. ISBN 978-80-7387-733-0, str. 237.

pojištění pro vojáky z povolání a Ministerstvo spravedlnosti pro příslušníky Vězeňské služby ČR.²²

2.2.2 Podmínky účasti na důchodovém pojištění

Účastníky důchodového pojištění jsou:

- povinně²³ osoby, které vykonávají zaměstnání, výdělečnou činnost, nebo jsou odměňovány za vykonávanou práci, podmínkou je v tomto případě účast na nemocenském pojištění, dále pak osoby vykonávající samostatnou výdělečnou činnost²⁴, pokud splní podmínky stanovené zákonem, podmínkou v tomto případě není účast na nemocenském pojištění, to je i nadále dobrovolné, vzniká na základě podané přihlášky,²⁵
- pojištění dle § 5 odst. 2 ZDP – pojištění z titulu tzv. náhradní doby pojištění,
- dobrovolně pojištění na základě dobrovolné účasti na pojištění, kteří podali přihlášku k účasti na pojištění.²⁶

Povinně pojištěnými osobami jsou osoby vykonávající výdělečnou činnost,²⁷ pokud jim v souvislosti se zaměstnáním plynou nebo by mohly plynout příjmy ze závislé činnosti, které jsou nebo by byly, pokud by podléhaly zdanění v České republice, předmětem daně z příjmu podle zvláštního právního předpisu a nejsou od této daně osvobozeny; to neplatí, jde-li o osoby uvedené v písmenu e) ZDP.

Jedná se například o zaměstnance v pracovním poměru, osoby samostatně výdělečně činné, příslušníky Policie České republiky, Vězeňské služby České republiky, Generální inspekce bezpečnostních sborů, Bezpečnostní informační služby, Úřadu pro zahraniční styky a informace, Celní správy České republiky a Hasičského záchranného

²² KAHOUN, Vilém a kolektiv. Sociální zabezpečení: vybrané kapitoly. 2. aktualizované vydání. Praha: Triton, 2013. ISBN 978-80-7387-733-0, str. 240.

²³ § 5 odst. 1 a odst. 4 ZDP.

²⁴ § 5 odst. 1 písm. e) ZDP.

²⁵ ŽENÍŠKOVÁ, Marta. Zákon o nemocenském pojištění s komentářem a příklady: od 1. 1., 1. 2. a 1. 6. 2018. Olomouc: ANAG, 2018. Práce, mzdy, pojištění. ISBN 978-80-7554-108-6, str. 53.

²⁶ § 6 odst. 2. ZDP.

²⁷ § 5 odst. 1 a odst. 4 ZDP.

sboru České republiky, vojáky z povolání a státní zaměstnance podle zákona o státní službě, členy družstev.²⁸

Ustanovení tohoto paragrafu se nevztahuje na zaměstnance zahraničního zaměstnavatele, tzn. zaměstnavatele, jehož sídlo je na území státu, s nímž Česká republika neuzavřela mezinárodní smlouvu o sociálním zabezpečení.

Dobou důchodového pojištění je doba účasti na pojištění, pokud bylo zapláceno pojistné; tato podmínka se u zaměstnanců považuje za splněnou i v případě, když za ně zaměstnavatel pojistné neodvedl. Výjimku tvoří okruh okruhu osob výdělečně činných jako zaměstnanců v obchodních společnostech, v družstvech (od 1. 1. 2009), pokud byly tyto osoby zároveň společníky těchto obchodních společností (družstev) v období od 1. 7. 2002 do 31. 12. 2013. Aby byla tato doba u statutárních zástupců důchodově zhodnocena, musí být pojistné vzhledem k jejich odpovědnosti za činnost a platby odvedeno.

Doba pojištění je prokazována zaměstnavatelem každý rok předkládaným **evidenčním listem důchodového pojištění**, dále jen ELDP. ELDP představuje zákonem předepsanou formu evidence výdělečně činných občanů. Obsahuje údaje o dobách pojištění, vyloučených dobách a dosažených vyměřovacích základech v jednotlivých kalendářních letech. Z údajů předložených zaměstnavatelem a kontrolovaných kontrolním oddělením OSSZ, PSSZ vychází příslušný orgán sociálního zabezpečení při rozhodování o nároku a výši dávky důchodového pojištění. Povinností zaměstnavatele je předložit ELDP vždy po konci kalendářního roku nebo při ukončení pracovního poměru do stanoveného termínu, nebo na výzvu orgánu sociálního zabezpečení např. při podání žádosti o důchod jeho zaměstnance. Občan má právo písemně jednou za kalendářní rok požádat ČSSZ o zaslání výpisu z jeho nárokových podkladů pro účely kontroly správnosti údajů zaslanych zaměstnavatelem. Takto vytvořený Informativní osobní list důchodového pojištění obsahuje veškerou dobu účasti občana na důchodovém pojištění, evidovanou ČSSZ, a od roku 1986 i přehled vyměřovacích základů a vyloučených dob. Jeho zasláním

²⁸ § 5 ZDP

se předchází pozdějšímu časově náročnému dohledávání chybějících dob pojištění především u zaniklých organizací se značným časovým odstupem.

OSVČ a podmínky účasti na důchodovém pojištění

Účastny důchodového pojištění jsou ty osoby samostatně výdělečně činné, vykonávající hlavní samostatnou výdělečnou činnost na území České republiky, nebo je jejich činnost vykonávána mimo území, jestliže je prováděna na základě oprávnění k výkonu takové činnosti, vyplývajícího z právních předpisů České republiky²⁹, platící pojistné na důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti. Uvedené platí v případech, kdy není příslušnost k právním předpisům řešena příslušnou mezinárodní smlouvou o sociálním zabezpečení, nebo nařízením Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004, a nařízením Evropského parlamentu a Rady ES č. 987/2009.³⁰ Výkon SVČ v cizině tedy nezakládá účast na důchodovém pojištění ze zákona, může být důvodem k účasti na dobrovolném důchodovém pojištění.³¹ OSVČ z vedlejší samostatné výdělečné činnosti platí pojistné na důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti, pokud vykonává činnost v rozsahu zakládajícím povinnou účast na pojištění, nebo na základě dobrovolné přihlášky. Za OSVČ se považuje osoba, která ukončila povinnou školní docházku a dosáhla věku aspoň 15 let a

- vykonává samostatnou výdělečnou činnost, nebo
- spolupracuje při výkonu SVČ, pokud dle zákona o daních z příjmů je možné na ni rozdělovat příjmy dosažené výkonem této činnosti a výdaje vynakládané na jejich dosažení a udržení.³²

Výkonem samostatné výdělečné činnosti se dle ZDP rozumí:

1. podnikání v zemědělství, je-li osoba evidována podle zákona č. 252/1997 Sb., o zemědělství, v platném znění,

²⁹ § 9 odst. 1 ZDP.

³⁰ Druhy SVČ. ČSSZ [online]. Praha, 2017 [cit. 2018-08-22]. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/pojisteni-osvc/druhy-svc/>.

³¹ VOŘÍŠEK, Vladimír. Zákon o důchodovém pojištění: komentář. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7179-576-6, str. 32.

³² § 9 odst. 2 ZDP.

2. provozování živnosti na základě oprávnění provozovat živnost podle zákona o živnostenském podnikání,
3. činnost společníka veřejné obchodní společnosti nebo komplementáře komanditní společnosti vykonávaná pro tuto společnost,
4. výkon umělecké nebo jiné tvůrčí činnosti na základě autorskoprávních vztahů, s výjimkou činnosti, z níž příjmy jsou podle zvláštního právního předpisu samostatným základem daně z příjmu fyzických osob pro zdanění zvláštní sazbou daně, účast do 31. 12. 2008 měla charakter dobrovolný³³. Za samostatnou výdělečnou činnost se nepovažují příjmy autorů za příspěvky do novin, časopisů, rozhlasu nebo televize plynoucí ze zdrojů na území České republiky za předpokladu, že jde o příjmy uvedené v ustanovení § 7 odst. 2 písm. a) zákona o daních z příjmů, ale úhrn těchto příjmů od téhož plátce nepřesáhl v kalendářním měsíci 10 000 Kč. Za samostatnou výdělečnou činnost se rovněž nepovažují příjmy z užití nebo poskytnutí práv z průmyslového vlastnictví.³⁴
5. výkon jiné činnosti, než která je uvedena výše a výkon činnosti příkazníka konané na základě příkazní smlouvy,
6. výkon činností výše neuvedených a vykonávaných vlastním jménem a na vlastní odpovědnost za účelem dosažení příjmu; za výkon těchto činností se však nepovažuje pronájem nemovitostí a movitých věcí, účast těchto osob do 31. 12. 2008 měla charakter dobrovolný,³⁵ pokud se příjmy dosažené výkonem uvedených činností považují podle zákona o daních z příjmu za příjmy z podnikání a z jiné samostatné výdělečné činnosti.³⁶

OSVČ odvádí pojistné na důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti na účet místně příslušné okresní správy sociálního zabezpečení, pokud

³³ VOŘÍŠEK, Vladimír. Zákon o důchodovém pojištění: komentář. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7179-576-6, str. 32.

³⁴ Druhy SVČ. ČSSZ [online]. Praha, 2017 [cit. 2018-08-22]. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/pojisteni-osvc/druhy-svc/>.

³⁵ VOŘÍŠEK, Vladimír. Zákon o důchodovém pojištění: komentář. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7179-576-6, str. 32.

³⁶ § 9 odst. 3 ZDP.

vykonává činnost hlavní nebo je povinně účastna důchodového pojištění dosažením rozhodné částky, nebo podala přihlášku k důchodovému pojištění. Místní příslušnost se řídí místem trvalého pobytu OSVČ nebo místem hlášeného pobytu v ČR, jde-li o cizince, a nemá-li OSVČ hlášený ani trvalý pobyt v ČR a její místo trvalého pobytu je v cizině, místem výkonu samostatné výdělečné činnosti na území ČR; je-li několik míst výkonu samostatné výdělečné činnosti, je místně příslušná OSSZ, v jejímž obvodu podle prohlášení fyzické osoby převažuje výkon samostatné výdělečné činnosti.³⁷ Zálohy na pojištění je povinna platit ta OSVČ, která vykonává činnost hlavní, nebo ta, jejíž daňový základ dosáhne v předchozím kalendářním roce zákonem stanovené rozhodné částky zakládající účast, nebo ta OSVČ, která se k účasti přihlásila. Zálohy na pojistné platí pouze OSVČ, jako jediná skupina poplatníků, tyto zálohy se po ukončení roku zúčtovávají se skutečnou výší ročního pojistného. Výši zálohy si stanoví OSVČ z tzv. ročního vyměřovacího základu procentní sazbou.³⁸

Osoba samostatně výdělečně činná je účastna na pojištění jen jednou, i pokud vykonává několik činností, případně byla spolupracující při výkonu více činností nebo je vykonávala současně.³⁹

Rozdělení na hlavní a vedlejší samostatnou výdělečnou činnost existuje v ČR od 1. 1. 2004 účinností zákona č. 425/2003 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů. O vedlejší činnost se jedná v těchto případech⁴⁰:

- vykonávala zaměstnání,
- měla nárok na výplatu invalidního důchodu nebo jí byl přiznán starobní důchod,
- měla nárok na rodičovský příspěvek nebo peněžitou pomoc v mateřství nebo osobně pečovala o osobu blízkou, která je závislá na pomoci jiné

³⁷ Povinnosti OSVČ. ČSSZ [online]. Praha, 2016 [cit. 2018-08-22]. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/pojisteni-osvc/povinnosti.htm>.

³⁸ ŽENÍŠKOVÁ, Marta. Pojistné na sociální zabezpečení: zaměstnavatelů, zaměstnanců, OSVČ, dobrovolně důchodově pojištěných: s komentářem a příklady k 1. 1. 2016. Olomouc: ANAG, 2016-. Práce, mzdy, pojištění. ISBN 978-80-7263-998-4, str. 59.

³⁹ ARNOLDOVÁ, Anna. Sociální zabezpečení I: sociální zabezpečení v České republice, lékařská posudková služba, pojistné, systémy sociálního zabezpečení. Praha: Grada, 2012. Aktuální legislativa. ISBN 978-80-247-3724-9, str. 96.

⁴⁰ § 9 odst. 6 ZDP.

osoby ve stupni II až IV, nebo osobu mladší 10 let, která je závislá na pomoci jiné osoby ve stupni I,

- byla nezaopatřeným dítětem podle ustanovení § 20 odst. 4 písm. a) zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů (studium).⁴¹

Dokumenty dokládající výkon vedlejší SVČ musí být oznámeny OSSZ nejpozději k přehledu o příjmech a výdajích za kalendářní rok, za který chce být považována za OSVČ vedlejší.

Dobrovolná účast na důchodovém pojištění

K dobrovolnému důchodovému pojištění se mohou přihlásit osoby starší 18 let, pokud podají na příslušné OSSZ přihlášku k účasti na pojištění a jsou buď vedeny v evidenci krajské pobočky Úřadu práce jako uchazeči o zaměstnání a nenáleží jim podpora v nezaměstnanosti nebo při rekvalifikaci, nebo se soustavně připravují na budoucí povolání studiem na střední, vyšší odborné nebo vysoké škole v ČR nebo v cizím státě, pokud Ministerstvo školství uznalo toto studium za rovnoprávné studium v ČR. Osoby vykonávající výdělečnou činnost v cizině, dobrovolnickou službu na základě smlouvy uzavřené s vysílající organizací, které byla udělena akreditace Ministerstva vnitra, osoby vykonávající činnost na území státu, s nímž nemá Česká republika uzavřenou mezinárodní smlouvu o sociálním pojištění, osoby vykonávající funkci poslance Evropského parlamentu, zvoleného na našem území, osoby, které následovaly do místa vyslání k výkonu práce v zahraničí nebo k výkonu zahraniční služby svého manžela nebo registrovaného partnera, a nejsou zaměstnanci nebo osobami samostatně výdělečně činnými nebo nejsou osobami vykonávajícími obdobné činnosti podle práva cizího státu, do něhož byly osoby vyslané k výkonu zahraniční služby vyslány.⁴²

Pokud nevznikl žádný z výše uvedených důvodů pro přihlášení k dobrovolnému pojištění a osoba získala dobu pojištění před dnem podání přihlášky alespoň 1 rok,

⁴¹ VOŘÍŠEK, Vladimír. Zákon o důchodovém pojištění: komentář. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7179-576-6, str. 32.

⁴² § 6 odst. 1 ZDP.

v takovém případě je možné být dobrovolně účasten na pojištění maximálně v rozsahu 15 let. Dobrovolné pojištění lze doplatit maximálně 1 rok zpětně bez udání důvodů. Účast na dobrovolném pojištění je možná nejdéle do dne bezprostředně předcházejícího dni vzniku nároku na starobní důchod.⁴³

Pojistník je povinen zaplatit pojistné. Zákon určuje minimální výši vyměřovacího základu, horní hranice není omezena. Výše pojistného se stanoví procentní sazbou z vyměřovacího základu. Zákon určuje minimální výši vyměřovacího základu, je to částka ve výši jedné čtvrtiny průměrné mzdy platné v kalendářním roce, ve kterém se pojistné na důchodové pojištění platí. Za průměrnou mzdu se pro účely tohoto zákona považuje částka, která se vypočte jako součin všeobecného vyměřovacího základu za kalendářní rok, který o dva roky předchází kalendářnímu roku, pro který se průměrná mzda zjišťuje, a přepočítacího koeficientu pro úpravu tohoto všeobecného vyměřovacího základu. vypočtená částka se zaokrouhluje na celé koruny nahoru. Horní hranice není omezena. Sazba pojistného z vyměřovacího základu činí u osoby dobrovolně účastné důchodového pojištění 28 %. Minimální částka dobrovolného pojistného v roce 2018 činí 2 099 Kč. Pro rok 2019 činí minimální platba 2 289 Kč.⁴⁴

Náhradní doba pojištění je doba, po kterou občan z vážných, společensky uznávaných důvodů nevykonává výdělečnou činnost, a tedy neplatí pojistné na důchodové pojištění. Pro započtení náhradní doby pojištění pro nárok na dávku je nutné, aby:

1. byla získána na území ČR,
2. doba pojištění trvala alespoň 1 rok,
3. od 1. 1. 2012 se dále hodnotí jen v době, v níž byl pojištěnec účasten českého důchodového pojištění z jiného důvodu, nebo byl účasten nemocenského nebo zdravotního pojištění v ČR, či v ČR bydlel a odvozoval své nároky jako důchodce či rodinný příslušník ze zdravotního pojištění v jiném členském státě EU.⁴⁵

⁴³ § 6 odst. 2 ZDP

⁴⁴ Dobrovolné důchodové pojištění. ČSSZ [online]. Praha, 2017 [cit. 2018-08-22]. Dostupné z: web <https://www.cssz.cz/cz/duchodove-pojisteni/ucast-na-pojisteni/dobrovolna.htm>

⁴⁵ KAHOUN, Vilém a kolektiv. Sociální zabezpečení: vybrané kapitoly. 2. aktualizované vydání. Praha: Triton, 2013. ISBN 978-80-7387-733-0, str. 219.

Okruh náhradních dob pojištění v ČR je velice rozsáhlý:

- osoby vedené v evidenci Úřadu práce České republiky jako uchazeči o zaměstnání po dobu, po kterou jim náleží podpora v nezaměstnanosti, podpora při rekvalifikaci v době, kdy jim tato podpora nenáležela, v rozsahu nejvýše 3 let, tato doba se zjišťuje zpětně ode dne vzniku nároku na důchod. Před dosažením věku 55 let se do ní započítává v rozsahu nejvýše 1 roku, započítává se i doba, po kterou se podpora v nezaměstnanosti neposkytuje z důvodu, že osobě vedené v evidenci uchazečů o zaměstnání náleželo odstupné, odbytné nebo odchodné,
- osoby se zdravotním postižením zařazené v teoretické a praktické přípravě pro zaměstnání nebo jinou výdělečnou činnost,
- osoby konající vojenskou službu v ozbrojených silách České republiky, pokud nejsou vojáky z povolání,
- osoby pečující osobně o dítě ve věku do 4 let,
- osoby pečující osobně o osobu mladší 10 let, která je závislá na pomoci jiné osoby ve stupni I (lehká závislost), nebo o osobu, která je závislá na pomoci jiné osoby ve stupni II (středně těžká závislost) nebo stupni III (těžká závislost) anebo stupni IV (úplná závislost), pokud spolu žijí v domácnosti; podmínka domácnosti se nevyžaduje, jde-li o blízkou osobu,
- poživatelé invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně,
- osoby po skončení výdělečné činnosti, která zakládala jejich účast na nemocenském pojištění podle zvláštního právního předpisu, po dobu trvání dočasné pracovní neschopnosti, kterou si nepřivodily úmyslně, pokud tato dočasná pracovní neschopnost vznikla v době této výdělečné činnosti nebo v ochranné lhůtě,
- osoby, kterým je poskytována zvláštní ochrana a pomoc na základě zákona upravujícího zvláštní ochranu svědka a dalších osob v souvislosti s trestním

řízením, pokud podle vyjádření orgánu příslušného k poskytování zvláštní ochrany a pomoci nemohou vykonávat výdělečnou činnost.⁴⁶

Soustavná příprava na budoucí povolání studiem na střední, vyšší odborné, vysoké škole v ČR se považuje za náhradní dobu pojištění, pokud žadatel studoval před 1. 1. 2010 v rozsahu prvních šesti let po dosažení 18 let věku.

Náhradní dobu důchodového pojištění není možno doložit vyhotovením ELDP, pokud tato doba chybí v nárokových podkladech žadatele, je možné ji doložit vojenskou knížkou, potvrzením vydaným příslušným vojenským orgánem pro prokázání doby vojenské služby, rodným listem a čestným prohlášením o době péče o dítě do 4 let věku, rozhodnutím OSSZ o době a rozsahu péče muže o dítě v období po 31. prosinci 1995 do 30. června 2007, vysvědčením, diplomem, potvrzením o studiu pro prokázání doby studia, rozhodnutím OSSZ o době a rozsahu péče o osobu bezmocnou, závislou na péči, pomoci, potvrzením Úřadu práce ČR o době evidence, včetně vyznačení dob pobírání podpory.⁴⁷

Vyloučenými dobami jsou doby, které se při výpočtu důchodu pro účel stanovení osobního vyměřovacího základu vylučují, odečítají z celkového počtu dnů rozhodného období. Příjem pojištěnce v rozhodném období tak není rozmělněn za období, v němž nebyl dosahován příjem. Zpravidla se jedná o stejné doby, jako jsou náhradní doby pojištění. Tyto doby jsou od 1. 1. 1996 taxativně vymezeny v § 16 odst. 4 ZDP.

Při souběhu příjmu s výdělečnou činností u žadatelů o důchod je možné při sepisování žádosti o důchod požádat o upřednostnění vyloučení doby před příjmem, pokud je to pro něj výhodnější.⁴⁸

⁴⁶ § 5 odst. 2 ZDP.

⁴⁷ § 85 ZOPSZ

⁴⁸ § 16 odst. 4 ZDP.

2.2.3 Druhy důchodů

Důchody jsou členěny na

- přímé důchody, nárok na dávku plyne přímo z účasti na pojištění konkrétní osoby, tj. důchody starobní, invalidní,
- odvozené důchody, nárok plyne z účasti na pojištění zemřelé osoby tzv. pozůstalostní důchody, tj. důchod vdovský, vdovecký, sirotčí.⁴⁹

2.2.3.1 Starobní důchod

Nejčastěji vyplácenou dávkou důchodového pojištění je starobní důchod, který slouží k zajištění občanů pro případ stáří a s tím spojenou sníženou schopností výdělečné činnosti. Podmínkami nároku na starobní důchod jsou získání potřebné doby pojištění a dosažení stanoveného věku. Podle podmínek vzniku nároku na důchod je možné rozdělení na řádný starobní důchod⁵⁰ dále (S) a předčasný starobní důchod (ST).⁵¹

Tabulka č. 1 Doba pojištění pro nárok

Dosažení důchodového věku	Potřebná doba pojištění
před rokem 2010	25 let
v roce 2010	26 let
v roce 2011	27 let
v roce 2012	28 let
v roce 2013	29 let
v roce 2014	30 let
v roce 2015	31 let
v roce 2016	32 let
v roce 2017	33 let
v roce 2018	34 let
po roce 2018	35 let

Zdroj: vlastní zpracování – data Potřebná doba pojištění. ČSSZ [online]. Praha, 2017 [cit. 2018-08-23]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/cz/duchodove-pojisteni/davky/starobni-duchody.htm>

⁴⁹ TRÖSTER, Petr a kolektiv. Právo sociálního zabezpečení. 6., podstatně přepracované a aktualizované vydání. V Praze: C.H. Beck, 2013. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-473-5, s. 145.

⁵⁰ § 29 ZDP.

⁵¹ § 31 ZDP.

Tabulka č. 2 Přehled o počtu důchodců podle krajů, pohlaví, průměrné výše důchodu, průměrného věku a podle druhu důchodu v ČR

Druh důchodu	Počet			Průměrná výše důchodu			Průměrný věk		
	muži	ženy	celkem	muži	ženy	celkem	muži	ženy	celkem
S	558 804	629 088	1 187 892	13 765	11 359	12 491	72	70	71
SI	39 963	36 639	76 602	12 214	10 133	11 218	72	72	72
SRN	1 665	1 970	3 635	4 329	3 790	4 037	76	76	76
ST	246 744	283 341	530 085	11 720	9 558	10 564	68	66	67
SD	778	753	1 531	11 009	8 210	9 632	74	71	73
S-CELKEM	847 954	951 791	1 799 745	13 076	10 758	11 850	71	69	70
SR	54	434	488	6 458	6 511	6 505	89	88	88
IT	97 554	82 078	179 632	10 982	10 266	10 655	49	50	49
ID	36 956	34 852	71 808	7 199	6 627	6 922	51	49	50
IP	78 998	85 166	164 164	6 294	5 724	5 998	50	49	50
V-SÓLO	0	23 676	23 676	0	7 677	7 677	0	56	56
SV	0	410 475	410 475	0	12 917	12 917	0	79	79
SIV	0	27 624	27 624	0	12 152	12 152	0	78	78
SRNV	0	1 596	1 596	0	8 501	8 501	0	80	80
STV	0	69 758	69 758	0	11 830	11 830	0	69	69
SDV	0	479	479	0	10 874	10 874	0	73	73
SRV	0	2 611	2 611	0	9 988	9 988	0	90	90
ITV	0	4 728	4 728	0	12 992	12 992	0	59	59
IDV	0	697	697	0	9 581	9 581	0	56	56
IPV	0	1 533	1 533	0	9 174	9 174	0	56	56
V-KOMB	0	519 501	519 501	0	12 686	12 686	0	77	77
V-CELKEM	0	543 177	543 177	0	12 467	12 467	0	76	76
VM-SÓLO	5 590	0	5 590	6 815	0	6 815	54	0	54
SVM	68 828	0	68 828	14 878	0	14 878	79	0	79
SIVM	5 254	0	5 254	14 078	0	14 078	77	0	77
SRNVM	76	0	76	6 352	0	6 352	78	0	78
STVM	16 901	0	16 901	13 368	0	13 368	72	0	72
SDVM	88	0	88	12 974	0	12 974	76	0	76
SRVM	10	0	10	7 767	0	7 767	90	0	90
ITVM	1 097	0	1 097	14 121	0	14 121	60	0	60
IDVM	203	0	203	9 709	0	9 709	60	0	60
IPVM	380	0	380	8 876	0	8 876	59	0	59
VM-KOMB	92 837	0	92 837	14 504	0	14 504	77	0	77
VM-CELKEM	98 427	0	98 427	14 067	0	14 067	76	0	76
D-DĚTI	18 860	19 662	38 522	6 067	6 089	6 078	16	16	16
Úhrn	1 178 803	1 717 160	2 895 963	12 234	10 887	11 435	67	68	68

Pozn.: Důchodci pobírající sólo starobní důchod jsou označeni kódem S, SI, SRN, ST, SD, SR. Důchodci s výplatou starobního a zároveň vdovského (V) nebo vdoveckého (VM) důchodu jsou označeni kombinací příslušných kódů starobního a pozůstalostního důchodu. Obdobně pro invalidní důchody.

Zdroj: Statistická ročenka z oblasti důchodového pojištění 2017: ČSSZ [online]. Praha: Copy General Onsite Services, 2018 [cit. 2018-08-23]. ISBN 978-80-87039-52-6. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/NR/ronlyres/5B8D1852-AE80-471E-AF60-D19366CFA3E3/0/SR2017.pdf>.

Od 1. 1. 2010 došlo k postupnému zvyšování věkových hranic pro nárok na řádný starobní důchod.

Tabulka č. 3 Důchodový věk pojištěnců narozených v období let 1936 až 1971

Rok narození	Důchodový věk činí u					
	mužů	žen s počtem vychovaných dětí				
		0	1	2	3 a 4	5 a více
1936	60r+2m	57r	56r	55r	54r	53r
1937	60r+4m	57r	56r	55r	54r	53r
1938	60r+6m	57r	56r	55r	54r	53r
1939	60r+8m	57r+4m	56r	55r	54r	53r
1940	60r+10m	57r+8m	56r+4m	55r	54r	53r
1941	61r	58r	56r+8m	55r+4m	54r	53r
1942	61r+2m	58r+4m	57r	55r+8m	54r+4m	53r
1943	61r+4m	58r+8m	57r+4m	56r	54r+8m	53r+4m
1944	61r+6m	59r	57r+8m	56r+4m	55r	53r+8m
1945	61r+8m	59r+4m	58r	56r+8m	55r+4m	54r
1946	61r+10m	59r+8m	58r+4m	57r	55r+8m	54r+4m
1947	62r	60r	58r+8m	57r+4m	56r	54r+8m
1948	62r+2m	60r+4m	59r	57r+8m	56r+4m	55r
1949	62r+4m	60r+8m	59r+4m	58r	56r+8m	55r+4m
1950	62r+6m	61r	59r+8m	58r+4m	57r	55r+8m
1951	62r+8m	61r+4m	60r	58r+8m	57r+4m	56r
1952	62r+10m	61r+8m	60r+4m	59r	57r+8m	56r+4m
1953	63r	62r	60r+8m	59r+4m	58r	56r+8m
1954	63r+2m	62r+4m	61r	59r+8m	58r+4m	57r
1955	63r+4m	62r+8m	61r+4m	60r	58r+8m	57r+4m
1956	63r+6m	63r+2m	61r+8m	60r+4m	59r	57r+8m
1957	63r+8m	63r+8m	62r+2m	60r+8m	59r+4m	58r
1958	63r+10m	63r+10m	62r+8m	61r+2m	59r+8m	58r+4m
1959	64r	64r	63r+2m	61r+8m	60r+2m	58r+8m
1960	64r+2m	64r+2m	63r+8m	62r+2m	60r+8m	59r+2m
1961	64r+4m	64r+4m	64r+2m	62r+8m	61r+2m	59r+8m
1962	64r+6m	64r+6m	64r+6m	63r+2m	61r+8m	60r+2m
1963	64r+8m	64r+8m	64r+8m	63r+8m	62r+2m	60r+8m
1964	64r+10m	64+10m	64r+10m	64r+2m	62r+8m	61r+2m
1965	65r	65r	65r	64r+8m	63r+2m	61r+8m
1966	65r	65r	65r	65r	63r+8m	62r+2m
1967	65r	65r	65r	65r	64r+2	62r+8m
1968	65r	65r	65r	65r	64r+8	63r+2m
1969	65r	65r	65r	65r	65r	63r+8m
1970	65r	65r	65r	65r	65r	64r+2m
1971	65r	65r	65r	65r	65r	64r+8m

Zdroj: Důchodový věk. MPSV [online]. Praha, 2018 [cit. 2018-08-23]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/cs/618>

Od 1. 1. 2018 však došlo k „zastropování“ důchodového věku, nejvyšší důchodový věk činí 65 let. Zároveň se zvyšoval i potřebný počet let pro splnění podmínky doby pojištění pro nárok z 25 let na 35 let s náhradními dobami, nebo 30 let bez náhradních dob pro žadatele s nárokem po roce 2018.

Tabulka č. 4 Důchodová kalkulačka

Datum Vašeho narození	01.01.1956
Jste žena ? (ano / ne)	ne
Důchodový věk činí 63 let a 6 měsíců	
Vznik nároku na starobní důchod	1. červenec 2019
byla-li získána doba pojištění aspoň 35 let nebo 30 let pojištění bez náhradních dob pojištění.	
Nárok na starobní důchod též vznikne	1. 7. 2024
byla-li získána doba pojištění kratší než 35 let, ale nejméně 20 let pojištění nebo 15 let pojištění bez náhradních dob pojištění.	
Možnost odchodu do tzv. předčasného starobního důchodu podle § 31 zákona č. 155/1995 Sb.	1. leden 2016
byla-li získána doba pojištění aspoň 35 let nebo 30 let pojištění bez náhradních dob pojištění.	

Zdroj: Věková kalkulačka. MPSV [online]. Praha, 2017 [cit. 2018-08-22].
Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/cs/2435>

V tabulce číslo 4 je uveden i nárok na tzv. poměrný starobní důchod, kde stejně jako u řádného starobního důchodu dochází k zvyšování potřebné doby pojištění z 15 let na 20 let a zvyšuje se i datum nároku na tento důchod minimálně o 5 let, než činí důchodový věk muže stejného data narození. (SRN)⁵²

Posledním typem starobního důchodu je důchod vzniklý automatickým převodem z invalidního důchodu v 65 letech poživatele invalidního důchodu (SI), který si nepožádal o starobní důchod, nebo požádal, a invalidní důchod byl pro něj dosud výhodnější. Tento důchod je vyplácen ve stejné výši jako důchod invalidní.⁵³

⁵² § 29 odst. 3 ZDP.

⁵³ § 61 ZDP.

Výše důchodu závisí na získané celkové době pojištění a výši dosaženého příjmu v rozhodném období. Důchod se skládá z procentní a základní výměry.

Základní výměra je pro všechny poživatele důchodu stejná a stanovuje se pevnou částkou pro všechny druhy důchodů. U starobního důchodu činí 10 % průměrné mzdy měsíčně; do 31. 12. 2018 činila procentní sazba 9 % průměrné mzdy⁵⁴, v roce 2018 se rovná 2 700 Kč měsíčně, v roce 2019 činí 3 270 Kč.

Procentní výměra stejná není. Její výše se odvíjí od získaného počtu roků důchodového pojištění, včetně dob náhradních, a od výše osobního vyměřovacího základu dosaženého v rozhodném období. Stanoví se procentní sazbou z výpočtového základu. Procentní sazba činí u starobních důchodů 1,5 % za každých 365 dnů pojištění do vzniku nároku z výpočtového základu. Výši procentní výměry starobního důchodu ovlivňuje případně účast na důchodovém spoření v období od 1. 1. 2013 do 31. 12. 2015. Nejnižší částka procentní výměry činí 770 Kč.⁵⁵

Procentní výměra se zvyšuje pojištěnci, který po vzniku nároku na důchod vykonával výdělečnou činnost, činnost SVČ a nepobíral zároveň invalidní důchod pro invaliditu 3. stupně ani starobní důchod, za každých 90 kalendářních dnů výkonu o 1,5 %. Do této doby se nehodnotí doba dlouhodobé pracovní neschopnosti a dny neplaceného volna poskytnuté zaměstnanci.

Od 1. 1. 2010, pokud poživatel starobního důchodu vykonává výdělečnou činnost a tato činnost založí účast na důchodovém pojištění, popř. SVČ, může požádat o úpravu procentní výše důchodu za tuto činnost, nejdříve však po odpracování 360 kalendářních dnů. Pokud je důchod vyplácen v plné výši, důchod se zvyšuje o 0,4 % původního výpočtového základu. Pokud zvolil žadatel výplatu poloviny důchodu, zvyšuje se procentní výměra za každých odpracovaných 180 dnů o 1,5 % z výpočtového základu.⁵⁶ Před tímto datem náležela výplata důchodu pouze v případě sjednání pracovněprávního vztahu na dobu určitou, nejdéle však na 1 rok, v ostatních případech platila zásada mzda nebo důchod.

⁵⁴ § 33 odst. 1 ZDP.

⁵⁵ § 33 až § 34 ZDP.

⁵⁶ § 29 ZDP.

Rozhodné období představuje časový úsek, v němž byly dosaženy příjmy, ke kterým se přihlíží při výpočtu osobního vyměřovacího základu. Jedná se o období počínající kalendářním rokem následujícím po roce, v němž pojištěnec dosáhl 18 let věku, a končící kalendářním rokem, který předchází kalendářnímu roku přiznání důchodu. Do rozhodného období se nezahrnují příjmy před rokem 1986. Odlišně se stanovuje rozhodné období například u pojištěnců mladších 18 let.⁵⁷

Osobní vyměřovací základ (dále jen OVZ) je měsíční průměr úhrnu přepočtených ročních vyměřovacích základů pojištěnce za rozhodné období. OVZ je základem pro stanovení tzv. výpočtového základu, od něhož se poté odvozuje výše procentní výměry důchodu. **Výpočtový základ** se stanoví součtem ročních vyměřovacích základů pojištěnce za rozhodné období. Tento součet se dělí počtem kalendářních dnů rozhodného období, sníženým o počet kalendářních dnů tzv. vyloučených dob, připadajících na toto rozhodné období. Vypočtený podíl se násobí koeficientem 30,4167, který představuje průměrný počet dnů v měsíci, tedy 365 dnů děleno 12 měsíci. Redukcí OVZ je zjištěn výpočtový základ, který dle získané doby pojištění vytvoří procentní výměru důchodu.⁵⁸

Podmínkami nároku na **starobní důchod dle § 31 ZDP**, tzv. předčasného starobního důchodu, je získání potřebné doby pojištění pro nárok na starobní důchod, tzn. 25-35 let dle dovršení důchodového věku žadatele a pokud důchodový věk pojištěnce činí alespoň 63 let, vzniká nárok nejdříve dosažením věku alespoň 60 let a za předpokladu, že do dosažení důchodového věku ode dne, od něhož se starobní důchod přiznává, chybí nejvýše 5 roků, nebo je-li důchodový věk pojištěnce nižší než 63 let, nárok na předčasný starobní důchod vzniká nejdříve ode dne, od kterého do dosažení důchodového věku chybí nejvýše 3 roky.⁵⁹

Procentní sazba takového důchodu je krácena a to následovně:

za každé započaté devadesátidenní období, které schází ode dne požadovaného přiznání do dosažení důchodového věku za první čtyři období se krátí procentní výměra o 0,9 %

⁵⁷ § 18 ZDP.

⁵⁸ KAHOUN, Vilém a kolektiv. Sociální zabezpečení: vybrané kapitoly. 2. aktualizované vydání. Praha: Triton, 2013. ISBN 978-80-7387-733-0, str. 227.

⁵⁹ Starobní důchody. ČSSZ [online]. Praha, 2017 [cit. 2018-08-22]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/cz/duchodove-pojisteni/davky/starobni-duchody.htm>

výpočtového základu za každé toto období, za páté až osmé období se krátí o 1,2 % za každé toto období a od devátého období se krátí vždy o 1,5 % výpočtového základu. Krácení je trvalé. O předčasný starobní důchod nelze požádat zpětně, přiznává se tedy nejdříve k datu sepsání žádosti na okresní správě sociálního zabezpečení. Do data nároku na řádný důchod je omezena výdělečná činnost poživatele důchodu dle § 31, taková osoba může vykonávat do data nároku pouze činnost v rozsahu nezakládající účast na pojištění, již se rozumí činnost na základě dohody o provedení práce, u níž zúčtovaný příjem z dohody v kalendářním měsíci u jednoho zaměstnavatele nepřesáhne 10 000 Kč, nebo činnost malého rozsahu nedosahující 3 000 Kč měsíčně, nebo činnost OSVČ při které nebylo dosaženo tzv. rozhodné částky.⁶⁰

Konkrétní výpočty modelových situací budou představeny v praktické části této diplomové práce.

2.2.3.2 Invalidní důchod

Pojištěnec se stává invalidním, pokud jeho pracovní schopnost poklesla z důvodu nepříznivého zdravotního stavu nejméně o 35 %.⁶¹ Poklesem pracovní schopnosti se rozumí snížení schopnosti vykonávat výdělečnou činnost v důsledku omezení tělesných, smyslových a duševních schopností, zde se přihlíží k dosaženému vzdělání, zkušenostem a předchozí výdělečné činnosti. Porovnává se stav současný se stavem před vznikem dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu.⁶²

ZDP rozlišuje od 1. 1. 2010 invaliditu:

1. prvního stupně – poklesla-li schopnost nejméně o 35 %, avšak nejvíce o 49 %,
2. druhého stupně – poklesla-li schopnost nejméně o 50 %, avšak nejvíce o 69 %,
3. třetího stupně – poklesla-li schopnost nejméně o 70 %.⁶³

Před 1. 1. 2010 byl přiznáván invalidní důchod plný a částečný, od tohoto data existuje **invalidní důchod pro invaliditu prvního, druhého nebo třetího stupně**.

⁶⁰ KAHOUN, Vilém a kolektiv. Sociální zabezpečení: vybrané kapitoly. 2. aktualizované vydání. Praha: Triton, 2013. ISBN 978-80-7387-733-0, str. 224.

⁶¹ § 39 odst. 1 ZDP.

⁶² § 39 odst. 3 ZDP.

⁶³ § 39 odst. 2 ZDP.

Invaliditu nebo změnu stupně invalidity posuzují na základě žádosti žadatele lékaři posudkové služby OSSZ dle místa trvalého bydliště. Vykonávají i kontrolní lékařské prohlídky k posouzení trvání invalidity, zlepšení nebo zhoršení zdravotního stavu.

Nárok na invalidní důchod vznikne pojištěnci, který ještě nedosáhl věku 65 let a který splnil zároveň tyto podmínky:

1. stal se invalidním pro invaliditu prvního, druhého nebo třetího stupně a
2. získal potřebnou dobu pojištění nebo jeho invalidita vznikla následkem pracovního úrazu.⁶⁴

Potřebná doba pojištění se zjišťuje z období před vznikem invalidity a ZDP ji taxativně vymezuje: ve věku do 20 let musí činit méně než 1 rok, od 20 let do 22 let 1 rok, od 22 let do 24 let 2 roky, od 24 let do 26 let 3 roky, od 26 let do 28 let 4 roky a nad 28 let 5 roků⁶⁵ z posledních 10 let před vznikem invalidity. U pojištěnce staršího 38 let zákon umožňuje též získat dobu pojištění z posledních 20 let před vznikem invalidity, její potřebná délka je pak 10 let. Pro nárok na invalidní důchod se považuje i doba evidence na úřadu práce jako uchazeče o zaměstnání a doba studia na střední, vyšší odborné a vysoké škole v ČR před 18. rokem života, a to v rozsahu prvních 6 let studia po tomto věku.

Na invalidní důchod pro invaliditu třetího stupně, tzv. invaliditu z mládí, vznikne nárok též pojištěnci, který nebyl účasten důchodového pojištění, avšak dosáhl věku alespoň 18 let, je invalidní pro invaliditu 3. stupně a tato invalidita vznikla před 18. rokem věku. Tito občané nejsou schopni soustavné přípravy k pracovnímu uplatnění. *Nároky tzv. invalidů z mládí vycházejí z principu společenské solidarity (zabezpečovací princip) a představují vlastně výjimku z pojistného principu zajištění občanů ve stáří, při invaliditě a při ztrátě zákonem vyjmenované blízké osoby, na němž je v převažující míře založen systém povinného důchodového pojištění (první pilíř sociálního zabezpečení)*

⁶⁴ § 38 ZDP.

⁶⁵ § 40 odst. 1 ZDP.

*a který vychází z přímé relace mezi příjmy plynoucími do takového zabezpečení (pojistným) a jeho výdaji (dávkovým plněním při uznané sociální události).*⁶⁶

Výše invalidního důchodu se skládá také ze základní výměry, která je vyplácena ve stejné výši jako u starobních důchodů, a procentní výměry, která činí u invalidních důchodů třetího stupně 1,5 % výpočtového základu za každý rok pojištění, u invalidního důchodu pro invaliditu druhého stupně 0,75 % a u invalidního důchodu pro invaliditu prvního stupně 0,5 % za každý rok pojištění.⁶⁷ Doba pojištění pro výpočet procentní výměry je doplněna o tzv. dopočtenou dobu, která představuje dobu ode dne vzniku invalidity do doby dosažení důchodového věku. Pro tento účel zákon stanovuje datum nároku jako nárok ženy, která nevychovala žádné dítě, a pro muže věk ženy stejného data narození, která rovněž nevychovala žádné dítě. Dopočtená doba se nezapočte v případě, že ke vzniku invalidity došlo na základě úmyslného vlastního poškození zdraví, nebo jako následek jeho úmyslného trestného činu.⁶⁸ Poživatelé invalidních důchodů nejsou omezeni ani limitováni příjmem v případě výkonu výdělečné činnosti, popř. výkonu SVČ.

Konkrétní výpočty modelových situací budou představeny v praktické části této diplomové práce.

2.2.3.3 Pozůstalostní důchod

Na pozůstalostní důchody má nárok vdova nebo vdovec, sirotek po manželovi nebo manželce, rodiči nebo osvojiteli, jestliže zemřelý(á):

- pobíral/a starobní důchod nebo,
- pobíral/a invalidní důchod nebo,
- ke dni smrti splnil/a podmínku potřebné doby pojištění pro nárok na invalidní důchod nebo,
- ke dni smrti splnil/a podmínky nároku na starobní důchod nebo

⁶⁶ TRÖSTER, Petr a kolektiv. Právo sociálního zabezpečení. 6., podstatně přepracované a aktualizované vydání. V Praze: C.H. Beck, 2013. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-473-5, str. 169.

⁶⁷ § 41 ZDP.

⁶⁸ § 41 odst. 4 ZDP.

- zemřel/a následkem pracovního úrazu.⁶⁹

Od 1. 2. 2018 se zmírňují podmínky nároku na **sirotčí důchody**. Podmínka potřebné doby pojištění se považuje za splněnou rovněž, získal-li zemřelý alespoň jeden rok pojištění přede dnem úmrtí, a u pojištěnce ve věku nad 28 let, v období posledních deseti roků přede dnem úmrtí, nebo dva roky pojištění, je-li rozhodným obdobím posledních dvacet let přede dnem úmrtí osoby starší 38 let. O sirotčí důchod podle těchto mírnějších podmínek je možné požádat na místně příslušné OSSZ/PSSZ. Do potřebné doby pojištění ale nebudou zahrnuty náhradní doby pojištění. Na sirotčí důchod má nárok nezaopatřené dítě vlastní nebo osvojené, dítě, které převzala do péče zemřelá osoba nahrazující péči rodičů na základě rozhodnutí soudu o svěřením dítěte do péče jiné osoby nebo do společné péče manželů. Po pěstounovi nebo jeho manželovi nárok na sirotčí důchod nevznikne. V případě úmrtí obou rodičů – oboustranně osiřelém dítěti má takové dítě nárok na důchod po obou rodičích. Nárok na výplatu sirotčího důchodu zaniká ukončením přípravy na budoucí povolání, dovršením věku 26 let sirotka, osvojením, nebo rozhodnutím soudu, že dítě úmyslně způsobilo smrt zemřelého.⁷⁰

Z výše uvedeného vyplývá, že na **vdovský a vdovecký důchod** nemá nárok druh, družka, registrovaná/ý partner, partnerka, rozvedená manželka, manžel. Není zkoumáno společné soužití, vedení společné domácnosti ani délka trvání manželství. Výplata vdovského, vdoveckého důchodu nenáleží v případě, že smrt byla způsobena trestným činem žadatele, žadatelky. Nárok na důchod vdovský, vdovecký zaniká po uplynutí 1 roku nebo uzavřením nového manželství.

Po uplynutí 1 roku vzniká nárok na pokračování ve výplatě dávky vdovského i vdoveckého důchodu v těchto případech:

- Poživatel/ka pečuje o nezaopatřené dítě,
- Poživatel/ka pečuje o dítě, které je závislé na péči jiné osoby ve stupni II (středně těžká závislost), III (těžká závislost), IV (úplná závislost),

⁶⁹ KAHOUN, Vilém a kolektiv. Sociální zabezpečení: vybrané kapitoly. 2. aktualizované vydání. Praha: Triton, 2013. ISBN 978-80-7387-733-0, str. 233.

⁷⁰ § 52 ZDP.

- pečuje o svého rodiče nebo rodiče zemřelého manžela, který s ním žije v domácnosti a je závislý na péči jiné osoby ve stupni II, ve stupni II (středně těžká závislost), III (těžká závislost), IV (úplná závislost),
- je invalidní pro invaliditu třetího stupně,
- poživatel/ka dosáhla důchodového věku, nebo věku o 4 roky nižšího, než činí důchodový věk stanovený pro muže stejného data narození, toto platí i pro poživatele vdoveckého důchodu.⁷¹

Nezaopatřeným dítětem se rozumí dítě do dokončení povinné školní docházky a poté do 26 let věku, pokud takové dítě:

1. studuje, to je nejčastější případ,
2. je vedeno v evidenci ÚP jako uchazeč a nemá nárok na podporu v nezaměstnanosti do 18 let věku,
3. nemůže se soustavně připravovat na budoucí povolání pro nemoc nebo úraz,
4. není schopno pro dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav (v trvání alespoň 1 roku) vykonávat soustavnou výdělečnou činnost.

Za nezaopatřené dítě se nepovažuje dítě pobírající invalidní důchod pro invaliditu třetího stupně.⁷²

Výše pozůstalostních důchodů se skládá ze základní výměry, která je vyplácena ve stejné výši jako u starobních důchodů a procentní výměry. Ta činí u vdovského a vdoveckého důchodu 50 % procentní výměry starobního nebo invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně⁷³, vypočteného pro zemřelého. U sirotčího důchodu činí 40 % z důchodu zemřelého.⁷⁴

Konkrétní výpočty modelových situací budou představeny v praktické části této diplomové práce.

⁷¹ § 50 ZDP.

⁷² § 20 a § 21 ZDP.

⁷³ § 51 ZDP.

⁷⁴ § 53 ZDP.

2.2.4 Výše důchodu při souběhu nároku na více důchodů, valorizace

Při splnění podmínek nároku na výplatu více důchodů téhož druhu (přímých důchodů) např. výplatu starobního a invalidního důchodu, vyplácí se vždy jen jeden důchod, a to ten vyšší. Toto pravidlo neplatí, pokud jde o nárok na sirotčí důchody po obou rodičích. Při souběhu nároku na výplatu starobního nebo invalidního důchodu a na výplatu pozůstalostních důchodů se vyplácí nejvyšší důchod v plné výši a z ostatních se vyplácí polovina procentní výměry. Základní výměra náleží pouze jednou.

Výše přiznaného důchodu vlivem inflace a vývoje reálné hodnoty takového důchodu by bez pravidelného zvyšování zřejmě klesala. Valorizace zajišťuje nesnižování reálné hodnoty důchodů, a tím nesnižování životní úrovně důchodců oproti pracujícím. Pravidelně jsou zvyšovány důchody od lednové splátky nebo mimořádně, jestliže v stanoveném období dosáhl růst cen alespoň 5 %. Základní výměra se zvyšuje tak, aby její výše činila 9 % průměrné mzdy do roku 2018. Od 1. 1. 2019 se zvyšuje základní výměra všech důchodů na 10 % průměrné mzdy, u důchodů přiznaných před 1. 1. 2019 bude náleženat zvýšená základní výměra od splátky důchodu splatné v lednu 2019. Další změnou od 1. 1. 2019 je zvýšení procentní výměry důchodu u osob, které dosáhly věku 85 let, o 1 000 Kč.⁷⁵ Procentní výměra vyplácených důchodů se v pravidelném termínu zvyšuje o tolik procent, aby u průměrného starobního důchodu úhrn zvýšení základní výměry a zvýšení procentní výměry odpovídal součtu růstu cen a jedné třetiny růstu reálné mzdy. Zvýšení důchodů stanovovalo Ministerstvo práce a sociálních věcí vyhláškou, v současnosti vláda ČR nařízením, vždy do 30. září kalendářního roku předcházejícího kalendářnímu roku, do nějž spadá pravidelný termín valorizace. K zvyšování důchodu dochází automaticky, nemusí se o něj žádat.⁷⁶

Konkrétní výpočty modelových situací budou představeny v praktické části této diplomové práce.

⁷⁵ Hlavní změny v důchodovém pojištění schválené v roce 2018. Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. Praha: MPSV, 2018, 16. 10. 2018 [cit. 2018-12-30]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/cs/34387>

⁷⁶ TRÖSTER, Petr a kolektiv. Právo sociálního zabezpečení. 6., podstatně přepracované a aktualizované vydání. V Praze: C.H. Beck, 2013. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-473-5, str. 177-180.

2.2.5 Právo EU a mezinárodní právo ve vztahu k důchodovému pojištění

Vzhledem k stoupající migraci pracovníků a obyvatel v rámci Evropy i celého světa je otázka koordinace sociálního zabezpečení těchto osob stále naléhavější. Vzhledem k značným kulturním, historickým a ekonomickým odlišnostem v jednotlivých státech nelze nalézt jednotné řešení pro jejich vzájemnou harmonizaci, proto je přistoupeno ke koordinaci tzn. provázání těchto národních systémů. Nejdůležitější myšlenkou této činnosti je rovné zacházení mezi všemi migrujícími osobami.

Mezinárodní smlouvy o sociálním zabezpečení jsou prostředkem koordinace v oblasti sociálního zabezpečení, jejichž základním smyslem je zajistit práva osob, které migrují mezi dvěma smluvními státy. Základní principy mezinárodní koordinace:

1. Princip rovného zacházení pro občany státu i migrující osoby.
2. Princip aplikace právního řádu jediného státu dle místa výkonu činnosti (pravidlo „lex loci laboris“).
3. Princip sčítání dob pojištění, pro nárok i výši důchodu mají zpravidla význam i doby zaměstnání na území jiného států.
4. Princip zachování nabytých práv – umožňuje převod výplaty dávek.⁷⁷

2.2.5.1 Mezinárodní smlouvy

Dvoustranné smlouvy o sociálním zabezpečení lze dělit podle charakteru na 3 typy:

1. Proporcionální smlouvy – jsou založeny na principu rovného zacházení, jediného pojištění, sčítání dob pojištění a výplaty dávek do druhého smluvního státu. K tomuto typu patří většina dříve i nově uzavíraných smluv.⁷⁸

2. Teritoriální smlouvy – vycházejí z principu trvalého pobytu pojištěnce. Znamená to, že dávku přiznává ten stát, ve kterém má žadatel ke dni vzniku nároku trvalý pobyt. Důchod při tomto typu smlouvy vyplácí stát i za dobu zaměstnání získanou v druhém smluvním státě. Na teritoriálním principu byla založena smlouva s bývalým Svazem sovětských socialistických republik. Nyní se již zpravidla nepoužívají.

⁷⁷ Koordinace sociálního zabezpečení. ČSSZ [online]. Praha, 2018 [cit. 2018-08-23]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/cz/evropska-unie/socialni-zabezpeceni/>

⁷⁸ Mezinárodní smlouvy. ČSSZ [online]. Praha, 2017 [cit. 2018-08-23]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/cz/mezinarodni-smlouvy/>

3. Kombinované smlouvy (proporcionální s teritoriálním prvkem) - jedná se o smlouvy se Slovenskem, Ukrajinou a Ruskem. Teritoriální prvek je obsažen v ustanoveních týkajících se hodnocení dob pojištění získaných k určitému datu. Příkladem je smlouva mezi Českou republikou a Slovenskem k datu rozdělení 31. 12. 2012.⁷⁹

Seznam zemí, se kterými má ČR uzavřeny mezinárodní smlouvy, a jejich rozsah je Přílohou č. 1 diplomové práce. Jedná se např. o Austrálii, Chile, Indii, Izrael, Japonsko, Spojené státy americké.⁸⁰

Pokud žadatel o důchod uvede v žádosti i fakt, že získal dobu pojištění ve státě, s nímž má ČR uzavřenou mezinárodní smlouvu, posuzuje se nárok na tento důchod nejen podle právních předpisů ČR, ale dle typu mezinárodní smlouvy. Posuzuje se, zda dojde k sčítání dob pojištění v obou státech, k rozdílným dobám nároku na důchody i typům důchodů.⁸¹ Pokud není s daným státem uzavřena mezinárodní smlouva o sociálním pojištění, musí být podmínky pro nárok na důchod splněny v ČR.

Konkrétní výpočty modelových situací budou představeny v praktické části této diplomové práce.

2.2.5.2 Právo Evropské unie

Po vstupu ČR do EU 1. 5. 2004 se smlouvy uzavřené s ostatními členskými státy neaplikují, výjimku tvoří pouze přesně stanovené výjimky dohodnuté s Evropskou unií. Přednostně tedy platí od 1. 5. 2010 koordinační nařízení Evropského parlamentu a Rady Evropského společenství č. 883/2004 a č. 987/2009. Tato nařízení představují základní, přímo závazné a nad národní právní předpisy postavené předpisy Společenství koordinující systémy sociálního zabezpečení všech členských států. Zabezpečují jeden ze základních principů EU – právo občanů na volný pohyb.⁸²

⁷⁹ Mezinárodní smlouvy. ČSSZ [online]. Praha, 2017 [cit. 2018-08-23]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/cz/mezinarodni-smlouvy/>

⁸⁰ Přehled smluv. ČSSZ [online]. Praha, 2017 [cit. 2018-08-23]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/cz/mezinarodni-smlouvy/smlouvy-uzavrene-cr/prehled-smluv.htm>

⁸¹ Mezinárodní smlouvy. ČSSZ [online]. Praha, 2017 [cit. 2018-08-23]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/cz/mezinarodni-smlouvy/>

⁸² Evropská unie. ČSSZ [online]. Praha, 2014 [cit. 2018-08-23]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/cz/evropska-unie/>

Pojištěnci, který byl zaměstnán v ČR a zároveň po dobu svého života také v některém členském státě EU, vznikne buď nárok na plný, sólo důchod nebo na tzv. dílčí důchod. Plný důchod bude ČSSZ přiznán osobě, získající v ČR dobu pojištění nezbytnou pro nárok na daný typ důchodu. Nařízení EU v takovém případě stanoví, že důchod bude vypočten podle vnitrostátních právních předpisů. U důchodce z ČR bude vypočten důchod pouze z doby pojištění získané v ČR. Pokud migrující osoba nezískala potřebnou dobu pojištění v daném státě, budou se mu podle pravidel stanovených v nařízení hodnotit i doby získané v dalších členských státech EU. ČSSZ provede výpočet tzv. teoretické výše důchodu, tato výše odpovídá výši, která by pojištěnci náležela v případě, že by všechny doby pojištění získal v ČR. Tento hypotetický důchod však pojištěnci nenáleží, jeho výše je tzv. dílčí, tedy dělí v poměru dob pojištění získaných v ČR v poměru k celkové době pojištění získané v ostatních státech EU. Příjmy pro český důchod budou hodnoceny pouze ty získané v ČR.⁸³ Na rozdílnost v důchodových systémech jednotlivých členských států EU a nutnost jejich koordinace ukazuje i fakt, že například v severských státech jako je Dánsko, Finsko, Norko, Švédsko a Island se pro účely důchodového pojištění hodnotí i doba bydlení, a ty musí být hodnoceny jako doba pojištění podle pravidla sčítání dob pojištění pro nárok na důchod z ČR.⁸⁴

Konkrétní výpočty modelových situací budou představeny v praktické části této diplomové práce.

⁸³ Nárok na důchod a jeho výše. ČSSZ [online]. Praha, 201n. 1. [cit. 2018-08-23]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/cz/evropska-unie/duchodove-pojisteni/narok-na-duchod-a-jeho-vysi.htm>

⁸⁴ Doba pojištění kratší než jeden rok [online]. Praha: ČSSZ, 2017 [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/cz/evropska-unie/duchodove-pojisteni/doba-pojisteni-kratsi-nej-jeden-rok.htm>

2.3 Penzijní reforma a zabezpečení na stáří

Stáří je vyvrcholením celého životního cyklu jedince. Je spojeno s moudrostí, zároveň v tomto období dochází k úbytku fyzických i psychických sil, tedy schopnosti soustavné výdělečné činnosti. Vyspělá sociální společnost musí na tuto skutečnost pamatovat a zajistit přiměřené hmotné zabezpečení pro toto období života. Reforma důchodového systému v ČR je dlouho diskutovanou a citlivou otázkou, neboť vzhledem k demografickému vývoji společnosti je systém důchodového pojištění ve stejném rozsahu, jak probíhá nyní, dlouhodobě těžko udržitelný.

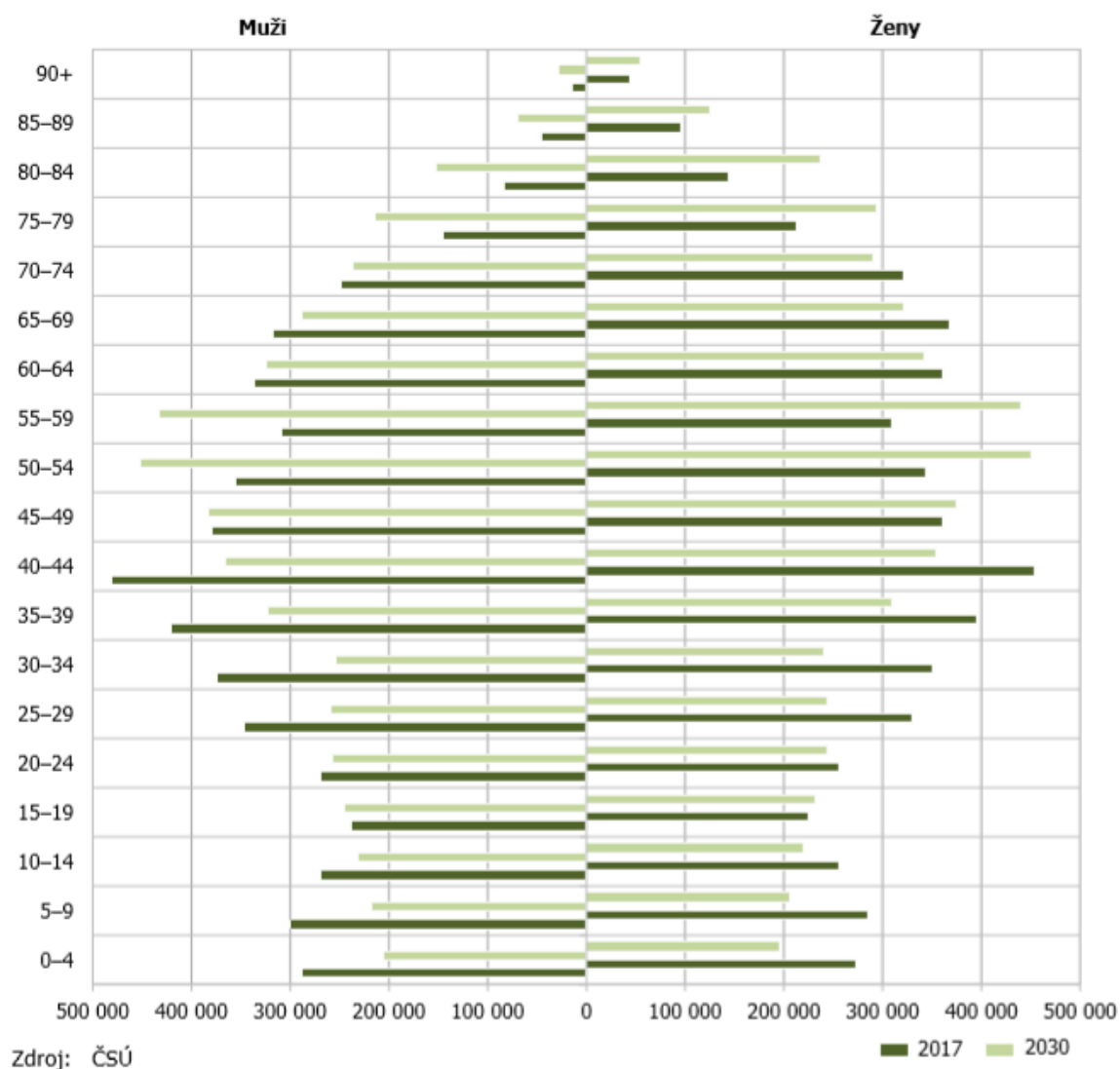
2.3.1 Demografický vývoj společnosti a jeho vliv na důchodový systém

Důchodový systém v ČR je průběžně financován, je tedy založen na mezigenerační a příjmové solidaritě. Stát je hlavním garantem chodu důchodového pojištění, nutnost reformy důchodového pojištění vychází zejména z demografických predikcí. Po revoluci v 90. letech 20. století spolu se změnou politického, ekonomického a společenského uspořádání v ČR bylo nutné přizpůsobit i oblast důchodového pojištění novým podmínkám a následně i ČR zapojit do celého systému sociálního pojištění EU i celého vyspělého světa.⁸⁵ Systém důchodového zabezpečení byl finančně náročný, nemohl pružně reagovat na zvýšenou dynamiku společnosti. Prvním krokem bylo zrušení tzv. osobních důchodů. V roce 1995 byl přijat zákon 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, v roce předcházejícím pak zákon č. 42/1994 Sb., zákon o penzijním připojištění se státním příspěvkem. Stárnutí populace, snížení porodnosti, zvyšující se věk vlivem kvalitní zdravotnické péče, to vše muselo vést ke změnám, tzv. malé důchodové reformě v letech 2010-2012. Mezi nejdůležitější změny patřilo zvyšování potřebné doby pojištění, zvyšování důchodového věku pro nárok na starobní důchod, zužování náhradních dob pojištění, nové vymezení 3 stupňů invalidity.⁸⁶

⁸⁵ TRÖSTER, Petr a kolektiv. Právo sociálního zabezpečení. 6., podstatně přepracované a aktualizované vydání. V Praze: C.H. Beck, 2013. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-473-5, str. 47.

⁸⁶ TRÖSTER, Petr a kolektiv. Právo sociálního zabezpečení. 6., podstatně přepracované a aktualizované vydání. V Praze: C.H. Beck, 2013. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-473-5, str.25.

Graf č. 1 Složení obyvatelstva ČR v roce 2017 a 2030

Zdroj: Statistická ročenka z oblasti důchodového pojištění 2017: ČSSZ [online]. Praha: Copy General Onsite Services, 2018 [cit. 2018-08-23]. ISBN 978-80-87039-52-6. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/NR/rdonlyres/5B8D1852-AE80-471E-AF60-D19366CFA3E3/0/SR2017.pdf>.

2.3.2 Systém důchodového pojištění založený na 3 pilířích

Od 1. 1. 2013 byl důchodový systém v ČR po dlouholetých diskuzích a politických rozepřích rozšířen z I. pilíře základního, všeobecného a povinného o dva doplňkové pilíře. II. pilíř byl zavedený zákonem č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření. Účast byla dobrovolná, původně bylo uvažováno o účasti povinné, pokud však občan vstoupil do tohoto pilíře, nebylo možné z něj vystoupit, a účast by trvala až do důchodového věku. Princip umožňoval vyvést pro účastníky z I. pilíře na svůj individuální účet 3 %

z odváděného sociálního pojištění spolu se svým příspěvkem 2 %. Správa a zhodnocení této částky připadla důchodovým fondům, které zřizovaly penzijní společnosti za kontroly jejich hospodaření státem. Účastníci II. pilíře měli možnost volby ze 4 variant investičních strategií⁸⁷ dle vlastního postoje k riziku, celkové době spoření a očekávanému zhodnocení.⁸⁸ Vyvedením 3 % z I. státem vypláceného pilíře účastník při výpočtu důchodu nezískal za dobu účasti v II. pilíři 1,5 %, ale pouze 1,2 % výpočtového základu. Vzhledem k politické nejednotnosti a nesouhlasu se zavedením II. pilíře, po nástupu vlády sociální demokracie, byl schválen zákon č. 376/2015 Sb., zákon o ukončení důchodového spoření s účinností od 1. 1. 2016. Účastníci mohli požádat o vrácení uspořené částky do I. Pilíře, a tím pobírat starobní důchod v nekrácené výši. Další možností řešení ukončení II. pilíře byl převod do penzijního připojištění nebo doplňkového penzijního spoření. Poslední nabízenou možností byla výplata naspořené částky na účet občana. V posledních dvou případech bude při výpočtu jejich starobního důchodu zohledněn nižší odvod do I. pilíře za dobu účasti v důchodovém spoření. V současnosti je tedy důchodový systém tvořen I. základním, státem zajišťovaným, dávkově definovaným (DB) a průběžně financovaným (PAYG) důchodovým pilíři a na dobrovolnosti založeným tzv. III. Pilíři, tvořeným doplňkovým penzijním spořením a jeho předchůdcem penzijním připojištěním se státním příspěvkem a daňovými úlevami. *Penze se stanoveným plněním. Důchod, ve kterém je dávka stanovena v závislosti na historii výdělku zaměstnance. Vzorec může být založen na konečné mzdě a délce služby pracovníka nebo na mzdě za delší období, například v celém období kariéry pracovníka. Plně financovaný, čistý program definovaných dávek upravuje fondy tak, aby splňovaly očekávaný závazek, a tak riziko různé míry návratnosti důchodových aktiv připadá na sponzora, tj. na zaměstnavatele nebo vládu. Penzijní plán se stanoveným plněním nemusí být plně financován.*⁸⁹ (překlad vlastní).

⁸⁷ KOLDINSKÁ, Kristina. Sociální právo. Vyd. 2. V Praze: C.H. Beck, 2013. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 978-80-7400-474-2, str. 122.

⁸⁸ KAHOUN, Vilém a kolektiv. Sociální zabezpečení: vybrané kapitoly. 2. aktualizované vydání. Praha: Triton, 2013. ISBN 978-80-7387-733-0, str. 90-99.

⁸⁹ BARR, N. A., Peter A. DIAMOND a N. A. BARR. Pension reform: a short guide. New York: Oxford University Press, 2010. ISBN 978-0-19-538772-8, str. 209.

*System průběžného financování důchodů. Důchod vyplácený (obvykle vládou) z běžných daňových příjmů spíše než z nahromaděného fondu. Penzijní systém může mít také některá aktiva, a proto může být částečně financován.*⁹⁰ (překlad vlastní).

Pojmenování III. pilíř vychází z terminologie EU, která počítá pro občany EU i s II. pilířem, který je však odlišně koncipovaný oproti zrušenému II. pilíři v ČR. Jedná se o tzv. zaměstnanecké penzijní systémy, které zatím v českém důchodovém systému neexistují.⁹¹ Jde o systém, v němž zaměstnavatel povinně pro své zaměstnance zakládá penzijní fondy jako zvláštní právnické osoby, a spravuje je ve prospěch svých zaměstnanců. Fondy jsou tvořeny příspěvky z vlastní hospodářské činnosti a použitelné pouze pro potřebu zaměstnanců, stát tyto penzijní plány zpravidla daňově zvýhodňuje a dozoruje. Např. ve Velké Británii existuje asi 110 tisíc penzijních plánů a v USA více než 700 tisíc penzijních plánů. Již několikrát byl i v ČR předložen návrh na uspořádání důchodového systému na zaměstnaneckém principu, poprvé návrh vládě předložilo MPSV v březnu 1993, jímž předsedal Václav Klaus. Ta jej neschválila a vrátila s požadavkem na přepracování do podoby doplňkových důchodových systémů. V roce 2001 se situace opakovala, vláda Miloše Zemana předložila Poslanecké sněmovně návrh zákona o zaměstnaneckém penzijním připojištění, ta jej však již v prvním čtení zamítla.⁹² Politická nemožnost dosáhnout shody v otázce zavedení zaměstnaneckého penzijního pojištění spolu s ekonomickým důvodem, vyplývajícím z ekonomické síly subjektů III. pilíře, vedly k mezinárodnímu sporu mezi ČR a institucemi zahraničních zaměstnaneckých penzijních společností, kterým nebylo umožněno se na území ČR usazovat.⁹³

Defined-benefit (DB) pension. A pension in which the benefit is determined as a function of the worker's history of pensionable earnings. The formula may be based on the worker's final wage and length of service or on wages over a longer period, for example, the worker's full career. A fully funded, pure defined-benefit plan adjust funds to meet anticipated obligation, and so the risk of varying rates of return to pension assets falls on the sponsor, that is, the employer or the government. A defined-benefit plan need not be fully funded

⁹⁰ BARR, N. A., Peter A. DIAMOND a N. A. BARR. Pension reform: a short guide. New York: Oxford University Press, 2010. ISBN 978-0-19-538772-8, str. 212.

Pay-as-you-go (PAYG) pension. A pension paid (usually by the government) out of current tax revenues rather than out of an accumulated fund. A pension system may also have some assets and so be partially funded

⁹¹ KAHOUN, Vilém a kolektiv. Sociální zabezpečení: vybrané kapitoly. 2. aktualizované vydání. Praha: Triton, 2013. ISBN 978-80-7387-733-0, str. 88.

⁹² TRÖSTER, Petr a kolektiv. Právo sociálního zabezpečení. 6., podstatně přepracované a aktualizované vydání. V Praze: C.H. Beck, 2013. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-473-5, str. 231.

⁹³ TRÖSTER, Petr a kolektiv. Právo sociálního zabezpečení. 6., podstatně přepracované a aktualizované vydání. V Praze: C.H. Beck, 2013. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-473-5, str. 253-254.

Konkrétní výpočet modelové situace bude představen v praktické části této diplomové práce.

2.3.3 Penzijní připojištění a doplňkové penzijní spoření

V roce 1994 se stalo součástí III. pilíře důchodového systému v ČR penzijní připojištění. Účast v něm byla dobrovolná a stát svým příspěvkem a daňovými úlevami chtěl motivovat účastníky k pravidelnému spoření jako doplňku k jím vyplácenému důchodu formou penze. Penzí se rozumí pravidelná výplata peněžní částky. V současnosti je tento způsob spoření velmi oblíbený. Měsíční částky vkládané občany však nejsou dostačující pro doplnění v budoucnu vypláceného nižšího státního důchodu tak, aby penze z III. pilíře chránila občany před poklesem životní úrovně a chudobou.⁹⁴ Občané vzhledem k stále trvajícimu nízkému stupni finanční gramotnosti, pořád dobře nechápu pravý účel penzijního připojištění, tedy pravidelnou výplatu penze jako doplnění poklesu příjmu při přechodu z výdělečné činnosti do penze, a chápou jej stále jako výhodné střednědobé spoření s garantovaným nezáporným zhodnocením. Další z výhod penzijního připojištění je i možný příspěvek zaměstnavatele do penzijního připojištění. Zaměstnavatel, který tuto výhodu v kolektivní smlouvě, jiném vnitřním předpisu nebo pracovní smlouvě umožnil, má možnost od roku 2008 zahrnout tuto částku do výdajů pro daňové účely. Takových zaměstnavatelů je asi jedna čtvrtina. Další z výhod penzijního připojištění, jímž stát chtěl posílit rozšíření tohoto druhu zabezpečení na stáří, byla od roku 2000 možnost odečtu částky placené účastníkem od základu daně z příjmu a možnost sjednání výsluhové penze, která umožnila účastníkovi po 15 letech spoření vybrat polovinu naspořené částky. S těmito podmínkami si do konce roku 2012 uzavřelo penzijní připojištění cca 5,1 milionu občanů s průměrnou měsíční úložkou účastníka asi 450 Kč. Objem vkladů činil čtvrt bilionu Kč. Účastníkem penzijního připojištění se mohl stát občan jen do 1. 12. 2012, neboť od tohoto data byl systém uzavřen a přijat nový zákon o pokračování formou

⁹⁴ KOLDINSKÁ, Kristina. Sociální právo. Vyd. 2. V Praze: C.H. Beck, 2013. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 978-80-7400-474-2, str. 120.

dobrovolného penzijního spoření dle zákona č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření.⁹⁵

Je možné konstatovat, že doplňkové penzijní spoření vychází z dosavadního penzijního připojištění, které nahrazuje. Od zavedení není možné starý typ uzavřít. Smlouvy o penzijním připojištění zůstávají v platnosti, penzijní fondy změněné z důvodu přehlednějšího hospodaření na penzijní společnosti vedou naspořené prostředky na tzv. transformovaném fondu při zachování všech výhod. I doplňkové penzijní spoření představuje III. pilíř důchodového systému, má komerční charakter a na rozdíl od penzijního připojištění je financováno fondově. Příspěvky zasílají účastníci, zaměstnavatelé, stát ve formě státního příspěvku na účet zvolených účastnických fondů. Celkovou částku na účtu účastníka tvoří ještě výnos z investování. Neexistuje již tedy garance nezáporného zůstatku na účtu účastníka, ale je možno i vzhledem k dlouhodobosti a správně zvolené fondové strategii získat i výraznějšího zhodnocení. Penzijní společnosti zřizují účastnické fondy, ty musí mít svůj status, ten schvaluje Česká národní banka, a deponitáře, kterým musí být banka v ČR a ta dohlíží na hospodaření fondů.⁹⁶ Deponitářem penzijního fondu České spořitelny je Komerční banka a naopak. Viz Příloha č. 7 Přehled penzijních společností.

⁹⁵ TRÖSTER, Petr a kolektiv. Právo sociálního zabezpečení. 6., podstatně přepracované a aktualizované vydání. V Praze: C.H. Beck, 2013. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-473-5, str. 233-234.

⁹⁶ KAHOUN, Vilém a kolektiv. Sociální zabezpečení: vybrané kapitoly. 2. aktualizované vydání. Praha: Triton, 2013. ISBN 978-80-7387-733-0, str. 295-299.

Tabulka č. 5 Výše státního příspěvku k penzijnímu připojištění a doplňkovému penzijnímu spoření dle měsíční částky příspěvku občana do 31. 12. 2012 a od 1. 1. 2013

Měsíční úložka klienta	Státní příspěvek v roce 2012	Státní příspěvek od roku 2013
100 Kč	50 Kč	0 Kč
200 Kč	90 Kč	0 Kč
300 Kč	120 Kč	90 Kč
400 Kč	140 Kč	110 Kč
500 Kč	150 Kč	130 Kč
600 Kč	150 Kč	150 Kč
700 Kč	150 Kč	170 Kč
800 Kč	150 Kč	190 Kč
900 Kč	150 Kč	210 Kč
1 000 Kč	150 Kč	230 Kč

Zdroj: vlastní zpracování, data-Doplňkové penzijní spoření. Asociace penzijních společností ČR [online]. Praha: APS ČR, 2018 [cit. 2018-12-30]. Dostupné z: <https://www.apfcr.cz/doplnekove-penzijni-sporeni/>

Peníze jsou tak investovány a zhodnocovány za dohledu státu. Účast je opět dobrovolná, vzniká uzavřením smlouvy občana se zvolenou penzijní společností, přechodem z penzijního připojištění na doplňkové penzijní spoření.⁹⁷ Další výraznou odlišností penzijního připojištění a doplňkové penzijního spoření je možnost pobírat tzv. předdůchod.⁹⁸ Pokud jsou splněny podmínky,⁹⁹ může být z naspořených prostředků v doplňkovém penzijním spoření v období až 5 let před dosažením důchodového věku čerpáno plnění formou právě předdůchodu. Klient čerpá naspořené prostředky u pojišťovny formou penze. Pobírání předdůchodu je považováno za dobu vyloučenou,¹⁰⁰ nikoli však za dobu pojištění či náhradní dobu pojištění pro účely nároku na důchod a výpočtu výše důchodu ČSSZ. Poživatel nemusí platit v době pobírání předdůchodu zdravotní pojištění až do dne nároku. Tvůrci zákona mysleli při tvorbě zákona na občany, kteří v období před nárokem na řádný starobní důchod přijdou o zaměstnání, nebo jej změň za jiné

⁹⁷ Zákon číslo 42/1994 Sb. O penzijním připojištění se státním příspěvkem a o změnách některých zákonů souvisejících s jeho zavedením.

⁹⁸ ARNOLDOVÁ, Anna. Sociální zabezpečení I: sociální zabezpečení v České republice, lékařská posudková služba, pojistné, systémy sociálního zabezpečení. Praha: Grada, 2012. Aktuální legislativa. ISBN 978-80-247-3724-9, str. 139.

⁹⁹ § 22 odst. 4 až § 23 odst. 6 zákona o doplňkovém penzijním spoření

¹⁰⁰ § 16 odst. 4 písm. k) zdp.

s nižším příjmem. Penze z vlastních naspořených prostředků by měla tento příjem dorovnat.¹⁰¹

Konkrétní výpočty modelových situací budou představeny v praktické části této diplomové práce.

2.3.4 Důchodová komise a závěry z její činnosti

Problematikou důchodové reformy se zabývaly všechny vlády, sestavovaly důchodové komise (např. Bezděkova komise z roku 2004), expertní sbory, na základě jejich doporučení pak byly provedeny postupné změny důchodového systému.

Poslední rozpuštěná odborná komise tzv. Potůčkova komise, pro důchodovou reformu sestavená z řad odborníků, ekonomů, demografů, sociologů, politiků, tripartity a občanů působila v letech 2014-2017 na základě koaliční smlouvy a programového prohlášení vlády v gesci MPSV. Tato komise měla za úkol *připravit úpravy zdanění práce a důchodového systému s účinností od roku 2017 tak, abychom zajistili výplaty důstojných penzí, posílení principu zásluhovosti, narovnání transferu mezi rodinou a společností a zastropování věku odchodu do důchodu.*¹⁰²

Z činnosti komise vyllynulo 10 návrhů na změny, které se týkají všech tří pilířů důchodového systému, devět změn bylo schváleno vládou, osm přijato parlamentem a promítnuto do zákonných norem, jeden byl přerušen na úrovni vedení MPSV. Přijatými a implementovanými změnami týkajícími se I. Pilíře, jsou nastavení hranic důchodového věku, výše minimální valorizace procentní výměry důchodu. Tyto změny byly uveřejněny ve sbírce zákonů den 12. 7. 2017. Změnou týkající se II. pilíře byla příprava jeho ukončení. Ve III. pilíři se změny dotkly možnosti spoření již od narození, bezpečnosti vkládaných peněžních prostředků. Jako další přínos vidí předseda komise doktor Martin Potůček ve veřejné diskusi o reformě napříč odbornou, politickou, mediální i občanskou veřejností. Při jeho práci byl uplatňován vysoký princip otevřenosti a transparentnosti.

¹⁰¹ TRÖSTER, Petr a kolektiv. Právo sociálního zabezpečení. 6., podstatně přepracované a aktualizované vydání. V Praze: C.H. Beck, 2013. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-473-5, str. 28.

¹⁰² Koaliční smlouva mezi ČSSD, hnutím ANO 2011 a KDU-ČSL na volební období 2013-2017. Úřad vlády České republiky [online]. Praha, 2014 [cit. 2018-09-02]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/dulezite-dokumenty/koalicni_smlouva.pdf.

Přesto uspěl jen částečně, potřeba je zejména trvalé a silné podpory ze stran vlád, za spolupráce resortů financí a práce a sociálních věcí pod záštitou právě Úřadu vlády. *Výzkum a spolupráci relevantních aktérů je nutno koncipovat dlouhodobě, mezioborově, inkluzivně a s důrazem na jeho aplikační vyústění. Institucionální základna práce na důchodové reformě by neměla být závislá na ad hoc rozhodnutí jednotlivých vlád. Tvorba a realizace důchodové reformy je ze své podstaty kontinuálním procesem, který bývá přerывy a nejistotami způsobenými politickými turbulencemi zásadně poškozován.*¹⁰³

Další návrhy z činnosti končící komise byly pro další práci shrnuty v dokumentu Tezaurus problémů a návrhů k pokračování důchodové reformy, zveřejněné v listopadu 2017. Tento ucelený dokument by rád přispěl k práci na důchodové reformě bez zatížení neproduktivní diskontinuitou, bez nedorozumění a usnadnil nacházení politických a odborných shod v reformní práci.¹⁰⁴

¹⁰³ Závěrečná zpráva o činnosti odborné komise pro důchodovou reformu v letech 2014-2017. MPSV [online]. Praha: Důchodová-komise, 2017 [cit. 2018-09-02]. Dostupné z: <http://www.duchodova-komise.cz/wp-content/uploads/2017/09/Závěrečná-zpráva-o-činnosti-OK-pro-DR.pdf>

¹⁰⁴ Tezaurus problémů a návrhů k pokračování důchodové reformy. MPSV [online]. Praha: Důchodová-komise, 2017 [cit. 2018-09-02]. Dostupné z: <http://www.duchodova-komise.cz/wp-content/uploads/2017/11/Tezaurus-problémů-a-návrhů-k-pokračování-důchodové-reformy.pdf>

3 Praktická část

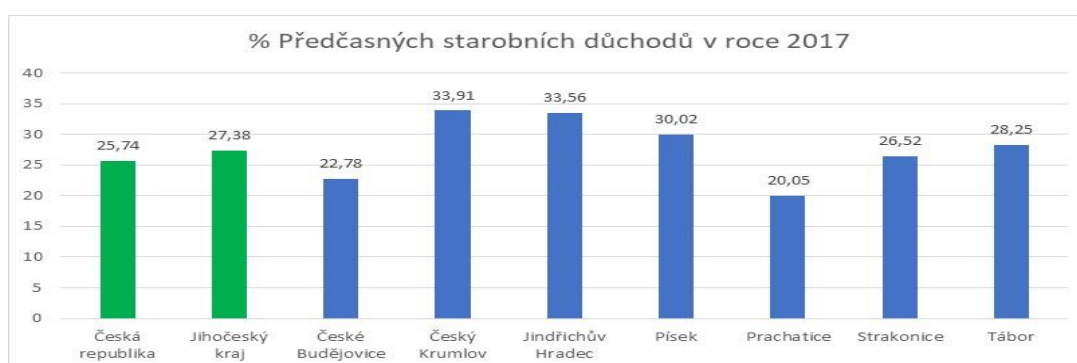
Na základě studia odborné literatury, zákonů a dalších souvisejících zdrojů detailně popsanych v teoretické části diplomové práce, a především praktických poznatků z diplomové praxe na Okresní správě sociálního zabezpečení Písek budou v této části provedeny výpočty modelových případů pro jednotlivé druhy vyplácených důchodů. Následně budou představeny možné způsoby zajištění se na stáří, které mohou sami občané využít při současném stavu důchodového systému v ČR.

3.1 Charakteristika výchozích podmínek pro modelové situace

Diplomová praxe byla vykonávána na OSSZ Písek. Písek je město v Jihočeském kraji, 44 km severozápadně od Českých Budějovic. Žije zde přibližně 30 tisíc obyvatel. Je nazýváno městem studentů a díky průmyslové zóně vybudované v 90. letech za městem vykazuje okres Písek se svými více než sedmdesáti tisíci obyvateli dlouhodobě nejnižší nezaměstnanost v Jihočeském kraji. Za rok 2017, jak je patrné z Přílohy číslo 2, byla tato hodnota na 2,45 %, oproti celorepublikovému vykazovanému ukazateli 4,3 %.¹⁰⁵

Tato skutečnost ovlivňuje příznivě i poměr pobíraných předčasných starobních důchodů na celkovém počtu starobních důchodů.

Graf č. 2 Poměr předčasných starobních důchodů vzhledem k celkovému počtu vyplácených starobních důchodů.

Zdroj: vlastní zpracování, data dle ČSSZ, dostupné z: <https://www.cssz.cz>

¹⁰⁵ Podíl nezaměstnaných osob od roku 2005 [online]. Praha: MPSV, 2018 [cit. 2018-09-29]. Dostupné z: http://portal.mpsv.cz/sz/stat/nz/casove_rady

Tabulka č. 6 Pobírané důchody v ČR, Jihočeském kraji a okrese Písek k 31. 12. 2017

Území	Starobní důchodci celkem	z toho s předčasným důchodem	Invalidní důchodci celkem	v tom pro invaliditu			Sólo vdovy	Sólo vdovci	Stroci	CELKEM
				I. stupně	II. stupně	III. stupně				
Hlavní město Praha	267 951	36 284	32 174	10 027	6 113	16 034	2 363	579	3 651	306 718
Praha 1	5 238	545	578	169	94	315	66	9	63	5 954
Praha 2	8 823	1 098	1 208	322	205	681	92	20	137	10 280
Praha 3	14 387	1 939	1 880	617	402	861	140	23	201	16 631
Praha 4	70 519	10 027	7 343	2 163	1 437	3 743	540	121	794	79 317
Praha 5	36 565	5 167	5 606	1 829	1 056	2 721	418	112	612	43 313
Praha 6	25 726	2 619	2 156	766	345	1 045	218	44	315	28 459
Praha 7	7 906	1 049	1 103	302	240	561	71	21	134	9 235
Praha 8	27 268	3 781	2 857	824	602	1 431	210	56	346	30 737
Praha 9	32 777	4 826	4 542	1 569	783	2 190	286	94	569	38 268
Praha 10	38 742	5 233	4 901	1 466	949	2 486	322	79	480	44 524
Středočeský kraj	285 441	63 623	47 547	18 863	8 002	20 682	2 807	699	4 607	341 101
Benešov	23 468	6 332	4 022	1 792	659	1 571	189	63	392	28 134
Beroun	20 280	5 096	2 771	978	467	1 326	221	39	316	23 627
Kladno	35 336	7 131	5 747	2 301	780	2 666	400	82	557	42 122
Kolín	22 215	5 133	3 351	1 342	465	1 544	181	53	317	26 117
Kutná Hora	17 553	4 018	4 286	1 642	951	1 693	148	34	255	22 276
Mělník	23 283	5 995	2 874	1 141	473	1 260	299	66	386	26 868
Mladá Boleslav	27 345	5 773	4 718	1 684	780	2 254	210	67	396	32 736
Nymburk	20 593	4 531	3 820	1 481	606	1 733	206	37	349	25 005
Praha-východ	31 033	6 372	4 130	1 658	869	1 603	345	106	591	36 205
Praha-západ	24 175	4 224	3 484	1 314	589	1 581	267	68	472	28 466
Příbram	26 995	6 100	4 319	2 056	735	1 528	261	48	395	32 018
Rakovník	13 165	2 918	4 025	1 474	628	1 923	120	36	181	17 527
Jihočeský kraj	148 308	40 613	26 637	11 857	4 443	10 337	1 293	355	2 451	179 040
České Budějovice	42 156	9 607	8 236	4 190	1 214	2 832	385	123	749	51 649
Český Krumlov	12 774	4 332	2 386	939	394	1 053	92	29	240	15 521
Jindřichův Hradec	22 645	7 601	3 560	1 296	725	1 539	181	46	322	26 754
Písek	17 855	5 361	2 374	1 037	325	1 012	148	28	260	20 665
Prachatice	11 411	2 288	2 863	1 331	522	1 010	118	36	229	14 657
Strakonice	16 870	4 475	3 670	1 491	728	1 451	145	44	268	20 997
Tábor	24 597	6 949	3 548	1 573	535	1 440	224	49	383	28 801
Česká republika	2 463 933	618 842	424 242	166 077	72 708	185 467	23 676	5 590	38 522	2 895 963

Zdroj: Důchodci v okresech a krajích ČR k 31. 12. 2017 - celkem (muži + ženy). ČSSZ [online]. Praha, 2018[cit. 2018-09-29]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/NR/ronlyres/F14C8144-2170-4E55-82B4-1E3A302EAB95/0/2017duchodcivokresechakrajichcr.pdf>

Výkonem státní správy na OSSZ Písek je pověřeno 50 zaměstnanců, převážně žen. Dělení na jednotlivá oddělení dle předmětu výkonu správy je následující: oddělení nemocenského pojištění, oddělení kontroly, oddělení lékařské posudkové služby, oddělení výběru pojistného a dávek, včetně pokladní činnosti, oddělení vymáhání pojistného a provádění exekučních srážek, oddělení OSVČ a oddělení důchodového pojištění, které spolupracuje se všemi odděleními při své každodenní činnosti. Hlavní činností pěti zaměstnanců oddělení důchodového pojištění je sepisování žádostí o všechny typy důchodů.

3.2 Žádost o starobní důchod

Nejčastějším typem žádosti o důchod je žádost o starobní důchod, již lze prostřednictvím místně příslušné OSSZ uplatnit nejdříve 4 měsíce před vznikem nároku na tuto dávku. To by však neměl být první kontakt žadatelů s pracovníky OSSZ především v situacích, kdy dle zaslání IOLDP není zaměstnavatelem, školou, úřadem práce doložena všechna výdělečná činnost žadatele. Pokud dojde k tomuto stavu, je dobré začít s jejich dohledáváním hned při tomto zjištění. S dokumenty, které tuto činnost prokazují, je potřebné se dostavit na OSSZ/PSSZ a ta provede kroky k nápravě, pomůže žadateli tuto dobu prokázat. Dokumenty potřebnými pro sepsání žádosti jsou platný občanský průkaz, u cizích státních příslušníků pas, popř. povolení k pobytu. Ženy předkládají doklady prokazující výchovu dětí, která ovlivňuje vznik nároku na důchod, tímto dokladem je originál rodného listu dítěte, výpis z matriky narozených dětí nebo převzatých do péče, či dětí osvojených. Pokud je požadována výplata důchodu na účet žadatele nebo účet manžela, manželky žadatele, je nutné předložit na předepsaném formuláři potvrzení banky o vedení takového účtu, viz Přílohy číslo 3 a 4. Dále je potřeba předložit originály dokumentů, dokládajících chybějící dobu pojištění, náhradní doby pojištění v evidenci ČSSZ. Pokud je žadatel zaměstnán a zaměstnavatel je seznámen s úmyslem zaměstnance podat žádost o přiznání starobního důchodu, je vhodné vybavit zaměstnance vyplněným tiskopisem,¹⁰⁶ Potvrzení zaměstnavatele při podání žádosti o důchod jeho zaměstnance podle § 83 zákona č. 582/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů (viz Příloha číslo 5). Žádost je po sepsání a došetření, vyžádání dalších potřebných údajů zaslána k vyřízení na ČSSZ Praha, kde v zákonné lhůtě 90 dnů je vydáno písemné rozhodnutí o přiznání, případném zamítnutí žádosti. Nedílnou součástí rozhodnutí je i osobní list, jenž obsahuje přehled dob pojištění, vyměřovacích základů a dob vyloučených, z nichž byl důchod vypočítán. Je důležité, aby důchodce provedl kontrolu těchto údajů, neboť všechny tyto údaje ovlivňují případný nárok nebo výši důchodu, jak bude potvrzeno v modelových situacích. Námitky proti tomuto rozhodnutí lze podat prostřednictvím OSSZ/PSSZ

¹⁰⁶ Příručka budoucího důchodce: důležité informace o starobním důchodu. Praha: Česká správa sociálního zabezpečení Praha, odbor komunikace, 2017. ISBN 978-80-87039-48-9.

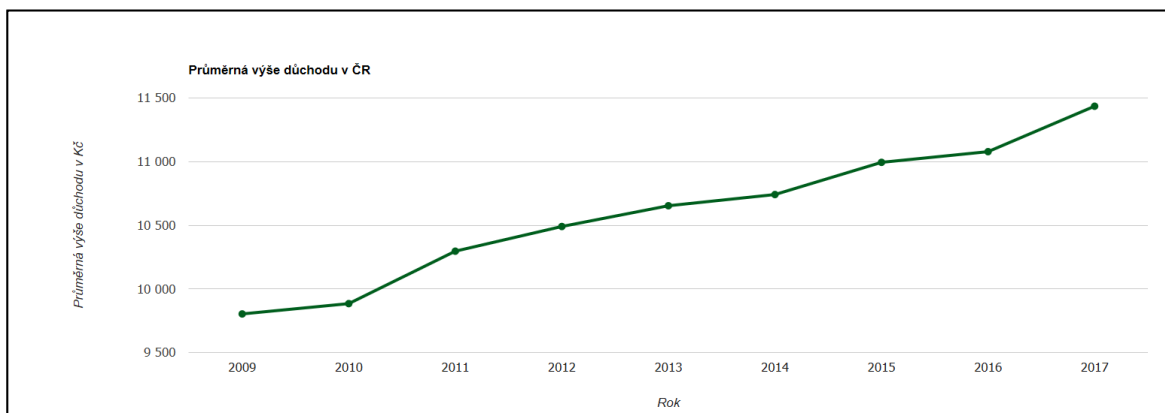
nebo přímo u ČSSZ do 30 dnů ode doručení rozhodnutí. Pokud není v námitkách žádosti vyhověno, je možné v rámci správní žaloby požádat o soudní přezkum místně příslušným krajským soudem, v Praze příslušným Městským soudem.

3.2.1 Starobní důchod dle § 29, výpočet a analýza modelových situací

Žadatel o starobní důchod dle § 29 ZDP musí splnit dvě základní podmínky, aby mohl tuto základní přímou dávku, sloužící pro zajištění v případě stáří a s ním spojeným ukončením či omezením pracovního příjmu, získat. Pojem stáří je jevem ve většině případů traumatizujícím, spojeným se ztrátou společenského postavení, pocitu užitečnosti, zařazení se do skupiny slabých, neužitečných, nemocných. Jeho specifikace je tedy velmi obtížná vzhledem k subjektivnímu náhledu, zdraví, psychické, sociální nebo ekonomické situaci každého jedince. Stanovení obecných termínů pro odchod je tedy velmi obtížné a bývá častým tématem politických diskuzí a jednání jednotlivých vládních uskupení. Odchod do starobního důchodu je právem, nikoli povinností, a je na každém jedinci, kdy odejde ze svého zaměstnání, kdy ukončí podnikání. Průměrná výše starobního důchodu k 31. 3. 2018 činila 12 347 Kč, muži pobírají průměrný důchod k 31. 3. 2018 ve výši 13 615 Kč a ženy 11 219 Kč. Rozdíl je způsoben historicky nižšími příjmy žen v ČR, ale i dřívějším odchodem žen do starobního důchodu, což ovlivňuje výši procentní výměry důchodu. Pro nárok žen je zohledněna péče, kterou věnovaly svým potomkům, v případě žen bezdětných péči o rodinu.¹⁰⁷

¹⁰⁷ Národní pojištění: Měsíčník MPSV ČR. Praha, 2001, ročník 32, č. 8-9, s. 5-6.

Graf č. 3 Průměrná výše důchodu v ČR

Zdroj: Otevřená data ČSSZ. ČSSZ [online]. Praha, 2018 [cit. 2018-08-22]. Dostupné z: <https://data.cssz.cz/web/otevrena-data/graf-prumerna-vyse- Duchodu-v-cr>

Výpočet starobního důchodu pro muže a ženu stejného data narození

Příklad č. 1 Výpočet starobního důchodu pro muže

Muž narozený 16. 8. 1955 splní věkovou podmínku pro nárok na starobní důchod **k 16. 12. 2018**, tj. dosáhl věku 63 let a 4 měsíce, potřebný počet let doby pojištění pro důchodové účely je 34 let.

Žadatel se učil od 1. 8. 1970 do 26. 6. 1973, poté pracoval bez chybějící doby pojištění až k nároku, tj. do 16. 12. 2018 plně, získal tedy celkem 17 668 dnů, tj. 48 roků a 148 dnů doby pojištění.

Získal tím $48 \times 1,5 \%$ z výpočtového základu, tedy 72% VPZ, který činí 17 030 Kč, tj. 12 262 Kč.

Výpočtový základ byl odvozen z hrubých výdělků za roky 1986–2017 (rok stanovený zákonem a rok předcházející přiznání starobního důchodu). Tyto výdělků jsou vynásobeny koeficienty nárůstu všeobecného vyměřovacího základu, jejichž pomocí je stanoven roční vyměřovací základ. Pomocí státem definovaného přepočtu, koeficientů pro každý rok, vypočítáme reálný výdělek k datu přiznání. Úhrn RVZ za toto období činí 10 287 142 Kč. Počet dnů v rozhodném období (1986-2017) činí 12 053 dnů, vyloučených dnů je 494.

Osobní vyměřovací základ představuje průměrný měsíční příjem, kterého žadatel dosáhl v rozhodném období (1986-2017), a vypočte se následovně: koeficientem 30,4167 se vynásobí zlomek, v jehož čitateli je roční úhrn vyměřovacích základů dosažených v rozhodném období a ve jmenovateli součet všech kalendářních dnů rozhodného období (32 let) po odečtení vyloučených dob z tohoto období¹⁰⁸ tj. 494 dnů. Počet dnů v rozhodném období 1986-2017 je tedy 11 688 dnů – 494 dnů = 11 194 dnů

$$OVZ = 30,4167 \times (10\,287\,142 \div 11\,194) = 27\,953 \text{ Kč}$$

OVZ je redukován dle nařízení vlády dle redukčních hranic, pro rok 2018 platí:

1. redukční hranice OVZ se započítává 100 % do částky 13 191 Kč, tj. 13 191 Kč
2. redukční hranice OVZ se započítává 26 % z částky od 13 912 Kč do 119 916 Kč, tj. 3 838,12 Kč (27 953-13 191=14 762 z toho 26 % činí 3 838,12 Kč
3. redukční hranice nad 119 917 Kč se započítává 0 %.

Výpočtový základ tedy činí 13 191 Kč + 3 838,12 Kč = 17 030 Kč

Důchod je tvořen základní výměrou 2 700 Kč pro rok 2018 a procentní výměrou, která činí 12 262 Kč, důchod tedy k nároku náleží **ve výši 14 962 Kč**.

Příklad č. 2 Výpočet starobního důchodu pro ženu stejného data narození, se stejnými výdělky

Žena narozená 16. 8. 1955, která vychovala 2 děti od narození do zletilosti, splnila věkovou podmínku pro nárok na starobní důchod **k 16. 8. 2015**, tj. dosáhla věku 60 let, potřebný počet let doby pojištění pro důchodové účely je 31 let.

Žadatelka se učila od 1. 8. 1970 do 26. 6. 1973, poté pracovala bez chybějící doby pojištění až k nároku, tj. do 16. 8. 2015 plně, získala tedy celkem 16 452 dnů, tj. celkem 45 roků a 27 dnů doby pojištění.

Získala tím 45 x 1,5 % z výpočtového základu, tedy 67,5 % VPZ, který činil 15 226 Kč, tj. 10 278 Kč.

¹⁰⁸ Kalkulačka pro orientační výpočet starobního důchodu: Vysvětlení základních pojmů. ČSSZ [online]. Praha: ČSSZ, 2018 [cit. 2018-10-13]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/cz/duchodove-pojisteni/duchodova-kalkulacka/kalkulacka-pro-orientacni-vypocet-starobního-duchodu.htm>

Výpočtový základ byl odvozen z hrubých výdělků za roky 1986–2014 (rok stanovený zákonem a rok předcházející přiznání starobního důchodu). Tyto výdělků jsou vynásobeny koeficienty nárůstu všeobecného vyměřovacího základu, jejichž pomocí je stanoven roční vyměřovací základ, kterému by odpovídaly roční příjmy žadatelky od roku 1986 příjmu v roce přiznání důchodu. Úhrn RVZ za toto období činí 8 377 145 Kč. Počet dnů v rozhodném období (1986-2014) činí 10 592 dnů, dny vyloučené činí 494 dny.

Osobní vyměřovací základ představuje průměrný měsíční příjem, kterého žadatelka dosáhla v rozhodném období (1986-2014) a vypočte se následovně: koeficientem 30,4167 se vynásobí zlomek, v jehož čitateli je roční úhrn vyměřovacích základů dosažených v rozhodném období a ve jmenovateli součet všech kalendářních dnů rozhodného období (29 let) po odečtení vyloučených dob z tohoto období,¹⁰⁹ tj. 494 dnů. Počet dnů v rozhodném období 1986-2017 je tedy 10 592 dnů – 494 dnů = 10 098 dnů

$$\text{OVZ} = 30,4167 \times (8\,377\,145 \div 10\,098) = 25\,234 \text{ Kč}$$

OVZ je redukován dle nařízení vlády dle redukčních hranic, pro rok 2015 platí:

1. redukční hranice OVZ se započítává 100 % do částky 11 709 Kč, tj. 11 709 Kč
2. redukční hranice OVZ se započítává 26 % z částky od 11 710 Kč do 106 443 Kč, tj. 3 540 Kč ($25\,234 - 11\,709 = 13\,525$ Kč) z toho 26 % činí 3 517 Kč
3. redukční hranice nad 106 444 Kč se započítává 0 %.

Výpočtový základ tedy činí 11 709 Kč + 3 517 Kč = 15 226 Kč

Důchod je tvořen základní výměrou 2 400 Kč pro rok 2015 a procentní výměrou, která činí 10 278 Kč, důchod tedy k nároku náležel **ve výši 12 678 Kč**.

Ženě náležela

- od 1. 1. 2016 valorizace ve výši 40 Kč k základní výměře, celkem důchod činil 12 718 Kč,
- od 1. 1. 2017 valorizace ve výši 110 Kč k základní výměře a 2,2 % k procentní výměře, tzn. základní výměra činila 2 550 Kč a procentní výměra, zvýšená o 227 Kč, činila 10 505 Kč, důchod náležel ve výši 13 055 Kč.

¹⁰⁹ Kalkulačka pro orientační výpočet starobního důchodu: Vysvětlení základních pojmů. ČSSZ [online]. Praha: ČSSZ, 2018 [cit. 2018-10-13]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/cz/duchodove-pojisteni/duchodova-kalkulacka/kalkulacka-pro-orientacni-vypocet-starobniho-duchodu.htm>

- od 1. 1. 2018 valorizace ve výši 150 Kč, k základní výměře, a 3,5 % k procentní výměře, tzn. základní výměra činila 2 700 Kč a procentní výměra zvýšená o 368 Kč¹¹⁰ činila 10 873 Kč, důchod náležel **ve výši 13 573 Kč k 16. 12. 2018, tj. datum nároku na starobní důchod muže stejného data narození.**

Příklady č. 1 a 2 lze vysvětlit rozdíl mezi výší průměrného důchodu muže a ženy.

Výpočet důchodu – ovlivnění výše důchodu celkovou dobou pojištění

Příklad č. 3 Výpočet starobního důchodu s minimální dobou pojištění

Muž narozený 9. 6. 1954 splnil věkovou podmínku pro nárok na starobní důchod **k 9. 8. 2017**, tj. dosáhl věku 63 let a 2 měsíce, potřebný počet let doby pojištění pro důchodové účely je 33 let.

Žadatel po základní škole, tj. od 1. 9. 1969, nastoupil přímo do zaměstnání, které vykonával střídavě spolu s uchazečstvím na Úřadě práce, a samostatnou výdělečnou činností. Zároveň byl 2x ve výkonu trestu, kde nepracoval, tuto dobu není možné považovat za dobu pojištění. Od 1. 2. 2015 pečoval o svou matku, která byla osobou závislou na pomoci jiné osoby ve stupni III (těžká závislost). Matka dne 10. 8. 2018 zemřela. Muž se dostavil na OSSZ s otázkou, zda splní i přes chybějící doby pojištění nárok na starobní důchod.

Nejprve bylo nutno rozhodnout, zda dobu, kdy uvedený pečoval o matku, je možno uznat jako dobu náhradní pro účely důchodového pojištění. Po předložení potřebných dokumentů rodného listu, potvrzení Úřadu práce o pobírání příspěvku na péči o osobu závislou, úmrtního listu matky byl sepsán návrh na vydání rozhodnutí o péči. Z provedeného šetření a čestného prohlášení žadatele o péči bylo zjištěno, že nikdo jiný o matku v uvedené době nepečoval a je možno vydat rozhodnutí o tom, že jmenovaný skutečně řádně pečoval o závislou osobu. Na základě tohoto rozhodnutí bylo možné zhodnotit dobu od 1. 2. 2015 do 9. 8. 2017 jako dobu náhradní a vyloučenou pro výpočet důchodu.

Celkově získal 12 619 dnů, tj. 34 roků a 36 dnů doby pojištění pro nárok na důchod, doba pro stanovení výše procentní výměry, po snížení náhradní doby pojištění na 80 % doby

¹¹⁰ Důchodové pojištění: Hlavní změny v důchodovém pojištění. MPSV [online]. Praha: MPSV, 2018 [cit. 2018-10-13]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/cs/31150>

pojištění (doba evidence na ÚP), celkem získal pro výpočet procentní výměry 12 305 dnů, tj. 33 roků a 260 dnů.

Získal tím 33 x 1,5 % z výpočtového základu, tedy 49,50 % VPZ, který činí 7 029 Kč, tj. 3 480 Kč.

Výpočtový základ byl odvozen z hrubých výdělků za roky 1986–2017 (rok stanovený zákonem a rok předcházející přiznání starobního důchodu). Tyto výdělků jsou vynásobeny koeficienty nárůstu všeobecného vyměřovacího základu, jejichž pomocí je stanoven **roční vyměřovací základ**, kterému by odpovídaly roční příjmy žadatele od roku 1986 příjmu v roce přiznání důchodu. Úhrn RVZ za toto období činí 2 001 519 Kč. Počet dnů v rozhodném období (1986-2016) činí 11 323 dnů, vyloučené je 2 661 dnů.

Osobní vyměřovací základ představuje průměrný měsíční příjem, kterého žadatel dosáhl v rozhodném období (1986-2016) a vypočte se následovně: koeficientem 30,4167 se vynásobí zlomek, v jehož čitateli je roční úhrn vyměřovacích základů dosažených v rozhodném období a ve jmenovateli součet všech kalendářních dnů rozhodného období (31 let) po odečtení vyloučených dob z tohoto období,¹¹¹ tj. 2 661 dnů. Počet dnů v rozhodném období 1986-2016 je tedy 11 323 dnů – 2 661 dnů = 8 662 dnů

$$\text{OVZ} = 30,4167 \times (2\,001\,519 \div 8\,662) = \mathbf{7\,029\,Kč}$$

OVZ je redukován dle nařízení vlády dle redukčních hranic, pro rok 2017 platí:

1. redukční hranice OVZ se započítává 100 % do částky 12 423 Kč, tj. 7 029 Kč
2. redukční hranice OVZ se započítává 26 % z částky od 12 424 Kč do 112 928 Kč, tj. 0 Kč.

Výpočtový základ tedy činí 7 029 Kč.

Důchod je tvořen základní výměrou 2 550 Kč pro rok 2017 a procentní výměrou, která činí 3 480 Kč, důchod tedy k nároku náleží **ve výši 6 030 Kč**.

Důchod bude doplacen ode den nároku v této výši a od 1. 1. 2018 po valorizaci ve výši 6 302 Kč. Od 1. 1. 2019 bude vyplácen v částce 6 725 Kč.

¹¹¹ Kalkulačka pro orientační výpočet starobního důchodu: Vysvětlení základních pojmů. ČSSZ [online]. Praha: ČSSZ, 2018 [cit. 2018-10-13]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/cz/duchodove-pojisteni/duchodova-kalkulacka/kalkulacka-pro-orientacni-vypocet-starobního-duchodu.htm>

Analýzou tohoto modelového případu je doložen vliv počtu let výdělečné činnosti na výši důchodu.

Výpočet důchodu – ovlivnění výše důchodu výší příjmu

Příklad č. 4 Výpočet starobního důchodu s minimální dobou pojištění získané na území ČR a zároveň s vysokými příjmy

Tento modelový příklad bude komparován s modelovým Příkladem č. 3.

Muž narozený 9. 6. 1954 splnil věkovou podmínku pro nárok na starobní důchod **k 9. 8. 2017**, tj. dosáhl věku 63 let a 2 měsíce, potřebný počet let doby pojištění pro důchodové účely je 33 let.

Žadatel po základní škole, tj. od 1. 9. 1969, vystudoval střední školu v ČR. Poté odjel do Jihoafrické republiky, se kterou ČR nemá uzavřenou mezinárodní smlouvu o sociálním zabezpečení. Tuto dobu tedy nelze hodnotit jako dobu pojištění. Po návratu vykonával vzhledem ke zkušenostem a jazykovým znalostem vysoké manažerské funkce.

Celkově získal pro výpočet 12 305 dnů, tj. 33 roků a 260 dnů.

Získal tím 33 x 1,5 % z výpočtového základu, tedy 49,50 % VPZ, který činí 38 555 Kč, tj. 19 085 Kč.

Výpočtový základ byl odvozen z hrubých výdělků za roky 1986–2017 (rok stanovený zákonem a rok předcházející přiznání starobního důchodu). Tyto výdělky jsou vynásobeny koeficienty nárůstu všeobecného vyměřovacího základu, jejichž pomocí je stanoven **roční vyměřovací základ**, kterému by odpovídaly roční příjmy žadatele od roku 1986 příjmu v roce přiznání důchodu. Úhrn RVZ za toto období činí 48 786 166 Kč. Počet dnů v rozhodném období (1986-2016) činí 11 323 dnů.

Osobní vyměřovací základ představuje průměrný měsíční příjem, kterého žadatel dosáhl v rozhodném období (1986-2016) a vypočte se následovně: koeficientem 30,4167 se vynásobí zlomek, v jehož čitateli je roční úhrn vyměřovacích základů dosažených

v rozhodném období a ve jmenovateli součet všech kalendářních dnů rozhodného období (31 let) po odečtení vyloučených dob z tohoto období, které¹¹² nebyly žádné.

$$\text{OVZ} = 30,4167 \times (48\,786\,166 \div 11\,323) = \mathbf{131\,054\,Kč}$$

OVZ je redukován dle nařízení vlády dle redukčních hranic, pro rok 2017 platí:

1. redukční hranice OVZ se započítává 100 % do částky 12 423 Kč, tj. 12 423 Kč,
2. redukční hranice OVZ se započítává 26 % z částky od 12 424 Kč do 112 928 Kč, (118 631-12 423 = 100 504 Kč) z toho 26 % činí 26 132 Kč
3. redukční hranice nad 112 928 Kč se započítává 0 %, tzn. 18 126 Kč není pro důchod nijak hodnoceno.

Výpočtový základ tedy činí 12 423 Kč + 26 132 Kč = 38 555 Kč

Důchod je tvořen základní výměrou 2 550 Kč pro rok 2017 a procentní výměrou, která činí 19 085 Kč, důchod tedy k nároku náleží **ve výši 21 635 Kč.**

Žadatel s nadprůměrnými příjmy za rozhodné období

OVZ 131 054 Kč náleží od nároku důchod ve výši 21 635 Kč,

v porovnání s žadatelem v příkladu č. 1

OVZ 27 953 Kč náleží od nároku důchod ve výši 14 962 Kč.

Tímto modelovým příkladem, je doložen princip solidarity v českém důchodovém pojištění.

Výpočet důchodu OSVČ

Příklad č. 5 Výpočet starobního důchodu OSVČ, kolik si má OSVČ

platit pro účely důchodového pojištění

Muž narozený 14. 11. 1958 věkovou podmínku pro nárok na důchod splní 14. 9. 2022, tj. dosáhne věku 63 let a 10 měsíců, potřebný počet let doby pojištění pro důchodové účely bude 35 let.

¹¹² Kalkulačka pro orientační výpočet starobního důchodu: Vysvětlení základních pojmů. ČSSZ [online]. Praha: ČSSZ, 2018 [cit. 2018-10-13]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/cz/duchodove-pojisteni/duchodova-kalkulacka/kalkulacka-pro-orientacni-vypocet-starobniho-duchodu.htm>

Budoucí žadatel po základní škole vystudoval střeni školu a pracoval s vynecháním 1 dne po celou dobu a bude pravděpodobně podnikat až do dne nároku na důchod.

Celkově získá ke dni nároku 17 544 dnů, tj. 48 roků a 24 dnů doby pojištění pro nárok na důchod a zároveň je tato doba i dobou pro výpočet procentní výměry.

Získal tím $48 \times 1,5 \%$ z výpočtového základu, tedy 72 % VPZ.

Příklad č. 5.1 Výpočet při platbě 5 000 Kč na sociální pojištění

Výpočtový základ bude odvozen z hrubých výdělků za roky 1986–2021 (rok stanovený zákonem a rok předcházející přiznání starobního důchodu, pro roky 2018–2021, bude počítáno s vyměřovacím základem 230 000 Kč). Tyto výdělků jsou vynásobeny koeficienty nárůstu všeobecného vyměřovacího základu, jejichž pomocí je stanoven **roční vyměřovací základ**, kterému by odpovídaly roční příjmy žadatele od roku 1986 přepočítané na příjem v roce přiznání důchodu. Úhrn RVZ za toto období činí 9 626 659 Kč.

Osobní vyměřovací základ z tohoto příjmu činí 22 629 Kč.

Výpočtový základ by při odhadované redukci činil 15 645 Kč.

Výpočet počítá se základní výměrou stejnou jako je v roce 2018, a to 2 700 Kč, a procentní výměrou, která by činila 11 265 Kč, důchod by tedy ke dni nároku náležel v odhadované výši **13 965 Kč**.

Příklad č. 5.2 Výpočet při platbě 7 000 Kč na sociální pojištění

Výpočtový základ bude odvozen z hrubých výdělků za roky 1986–2021 (rok stanovený zákonem a rok předcházející přiznání starobního důchodu, pro roky 2018–2021, bude počítáno s vyměřovacím základem 287 672 Kč). Tyto výdělků jsou vynásobeny koeficienty nárůstu všeobecného vyměřovacího základu, jejichž pomocí je stanoven **roční vyměřovací základ**, kterému by odpovídaly roční příjmy žadatele od roku 1986 přepočítané na příjem v roce přiznání důchodu. Úhrn RVZ za toto období činí 9 872 191 Kč.

Osobní vyměřovací základ z tohoto příjmu činí 23 206 Kč.

Výpočtový základ by při odhadované redukci činil 15 795 Kč.

Výpočet počítá se základní výměrou stejnou jako je v roce 2018, a to 2 700 Kč, a procentní výměrou, která by činila 11 373 Kč, důchod by tedy ke dni nároku náležel v odhadované výši **14 073 Kč**.

Rozdíl by činil 108 Kč na poskytovaném důchodu, OSVČ by na platbách měsíčně zaplatila o 2 000 Kč více.

Pokud by si OSVČ platila po dobu 4 let měsíčně částku 2 000 Kč, k nároku na důchod by měla na spořicímu účtu ušetřeno celkem 96 000 Kč.

Na dotaz OSVČ, jak velkou částku si má platit na důchod, neexistuje jednoznačná odpověď, jeho výši je dobré zvyšovat na úroveň první redukční hranice.

Výpočet důchodu u důchodce pracujícího na hlavní pracovní poměr po nároku na starobní důchod při současném pobírání důchodu

Příklad č. 6 Posunutí data přiznání důchodu na následující rok

Pro vzorový analyzovaný případ budou použita výchozí data z Příkladu č. 1 v kapitole 4.2.1.

Muž narozený 16. 8. 1955 splní věkovou podmínku pro nárok na starobní důchod **k 16. 12. 2018**, tj. dosáhl věku 63 let a 4 měsíce, splnil i potřebnou dobu pojištění.

Pokud požádá občan o důchod k datu nároku, tj. k 16. 12. 2018, bude mu náležet důchod ve **výši 14 962 Kč**, tvořen bude základní výměrou 2 700 Kč a procentní výměrou, která činí 12 262 Kč. Žadatel se dohodne se zaměstnavatelem na pokračování pracovního poměru i po tomto datu, pak přichází v úvahu varianta nepožádat o důchodu k nároku, ale po výpočtu důchodu při přiznání v následujícím roce zvážit tuto variantu. Výpočet je závislý na vládou každý rok vyhlášených přepočítávacích koeficientech platných a v roce přiznání důchodu a na redukčních hranicích.

$$\text{OVZ} = 30,4167 \times (11\,499\,394 \div 11559) = 30\,260 \text{ Kč}$$

OVZ je redukován dle nařízení vlády dle redukčních hranic, pro rok 2019 platí:

1. redukční hranice OVZ se započítává 100 % do částky 14 388 Kč, tj. 14 388 Kč
2. redukční hranice OVZ se započítává 26 % z částky od 14 389 Kč do 130 796 Kč, tj. 4 127 Kč
3. redukční hranice nad 130 796 Kč se započítává 0 %.

Výpočtový základ tedy činí 14 388 Kč + 4 127 Kč = 18 515 Kč

Důchod je tvořen základní výměrou 3 270 Kč pro rok 2019 a procentní výměrou, která činí 13 331 Kč, důchod tedy k 1. 1. 2019 náleží **ve výši 16 601 Kč**.

Je na zvážení žadatele, zda se vzdát výplaty důchodu za období od 16. 12. 2018 do 31. 12. 2018 v celkové částce **7 872 Kč**.

Analýza valorizace důchodu pro rok 2019 viz kapitola 4.5.1.

Důchod k 31. 12. 2018 14 962 Kč

Výše valorizace od ledna 2019 987 Kč

=====

Celkem po valorizaci v roce 2019 15 949 Kč

Celkem při přiznání od 1. 1. 2019 16 601 Kč

Rozdíl **652 Kč**

Z provedeného simulačního výpočtu je patrné, že z pohledu výše důchodu je výhodnější přiznání důchodu k 1. 1. 2019. Návratnost takového kroku se pohybuje okolo **12 měsíců**.

(Vzdání se 7 872 Kč umožnilo mít důchod o 652 Kč měsíčně vyšší.)

I po přiznání důchodu je možné ve lhůtě do 30 dnů ode dne obdržení rozhodnutí o přiznání důchodu datum přiznání změnit.¹¹³

Příklad č. 7 Úprava důchodu § 34 ZDP – úprava důchodu za odpracovaných

360 dnů po datu přiznání důchodu

Pro vzorový analyzovaný případ budou použita výchozí data z Příkladu č. 1 v podkapitole 4.2.1.

Muž narozený 16. 8. 1955, splní věkovou podmínku pro nárok na starobní důchod **k 16. 12. 2018**, bude mu k tomuto datu náležet důchod **ve výši 14 962 Kč**, tvořen bude základní výměrou 2 700 Kč a procentní výměrou, která činí 12 262 Kč.

Žadatel se dohodne se zaměstnavatelem na pokračování pracovního poměru i po tomto datu, a tento pracovní poměr bude pokračovat do 15. 12. 2019. Po odpracování 360 dnů,

¹¹³ § 86 odst. 4, písmeno a) zákon č. 582/1991 Sb.

bez dob nemoci a neplaceného volna, může důchodce požádat o úpravu důchodu ve výši 0,4 % původního vyměřovacího základu (17 030 Kč).

Důchod bude zvýšen od data splnění této podmínky o 69 Kč měsíčně **na 15 031 Kč.**

Příklad č. 8 Výpočet důchodu pro důchodce pracujícího na hlavní pracovní poměr po nároku na starobní důchod při nepobírání důchodu

Pro vzorový analyzovaný případ budou použita výchozí data z Příkladu č. 1 a příklad č. 6 v kapitole 4.2.1.

Muž narozený 16. 8. 1955 splní věkovou podmínku pro nárok na starobní důchod **k 16. 12. 2018**, žadatel se dohodne se zaměstnavatelem na pokračování pracovního poměru i po tomto datu, a tento pracovní poměr bude pokračovat do 15. 12. 2019. Občan však nepožádá o přiznání důchodu a bude si další výdělečnou činností zvyšovat výši důchodu za každých odpracovaných 90 dnů o 1,5 %¹¹⁴.

Žádost o důchod byla sepsána s datem přiznání k 15. 12. 2019.

Výpočtový základ činí 18 515 Kč.

Doba pojištění do nároku, tj do 16. 12. 2018, činí 48 let x 1,5 % VZP = 72 %

Doba pojištění po nároku 4 x 1,5 % = 6 %

18 515 Kč x 78 % = **14 442 Kč.**

Důchod bude činit k 16. 12. 2019 **17 712 Kč** (14 442 Kč + 3 270 Kč)

Důchod k 16. 12. 2018 činí 14 962 Kč + valorizace od 1. 1. 2019 Kč 967,
tj. **15 949 Kč**

Důchod k 1. 1. 2019 by náležel ve výši **16 601 Kč.**

Celkem vzdání se výplaty důchodu za dobu od 16. 12. 2018 do 15. 12. 2019 **asi 192 000 Kč.**

Z důvodu vysoké ztráty na nevyplacených důchodech se tato varianta umožněná ZDP téměř nevyužívá.

¹¹⁴ 34 odst. 2 ZDP.

3.2.2 Starobní důchod dle § 31, výpočet a analýza modelových situací

Příklad č. 9 Modelový příklad výpočtu důchodu tzv. předčasného starobního důchodu, tj. před dosažením důchodového věku, a analýza vlivu termínu odchodu na výši důchodu

Výpočet důchodu pro **první možný termín** nároku na předčasný starobní důchod.

Muž narozený 16. 9. 1957

Nárok na důchod 16. 5. 2021

První možný termín odchodu do důchodu byl k **16. 9. 2017**, tzn. 15 čtvrtletí před nárokem a **krácení o 18,9 %**. (4x 0,9 %, 4x 1,2 %, 7x 1,5 %)

Úhrn ročních vyměřovacích základů = 6 831 164 Kč

Celková doba pojištění do 16. 9. 2017 = 45 let

Osobní VZ = 18 449 Kč

OVZ po redukci = 13 990 Kč

Důchod = 2 550 Kč + 6 800 Kč

Celková výše důchodu = 9 350 Kč

Krácení 18,9 % 2 645 Kč

Možný nárůst důchodu za další 4 roky zaměstnání 840 Kč (4x 1,5 %).

Celkem by žadatel přišel k prvnímu nároku na důchod asi o 3 485 Kč měsíčně.

Příklad č. 9.1 Výpočet důchodu k termínu 3 let před nárokem na starobní důchod

Muž narozený 16. 9. 1957

Nárok na důchod 16. 5. 2021

Termín nároku na předčasný starobní důchod 3 roky před nárokem, tj. k 1. 6. 2018, tzn. 12 čtvrtletí před nárokem a **krácení o 14,4 %**. (4x 0,9 %, 4x 1,2 %, 4x 1,5 %)

Úhrn ročních vyměřovacích základů = 7 365 938 Kč

Celková doba pojištění do 1. 6. 2018 = 46 let

Osobní VZ = 19 268 Kč

OVZ po redukci = 14 772 Kč

Důchod = 2 700 Kč + 8 066 Kč

Celková výše důchodu = 10 766 Kč

Krácení 14,4 % 2 128 Kč

Možný nárůst důchodu za další 3 roky zaměstnání 665 Kč (3x 1,5 %).

Celkem by žadatel přišel při odchodu o 3 roky dříve asi o 2 793 Kč měsíčně.

Příklad č. 9.2 Výpočet důchodu k termínu 2 let před nárokem na starobní důchod

Muž narozený 16. 9. 1957

Nárok na důchod 16. 5. 2021

Termín nároku na předčasný starobní důchod 2 roky před nárokem, tj. k 27. 5. 2019, tzn. 8 čtvrtletí před nárokem a **krácení o 8,4 %**. (4x 0,9 %, 4x 1,2 %)

Úhrn ročních vyměřovacích základů = 8 145 316 Kč

Celková doba pojištění do 27. 5. 2019 = 47 let

Osobní VZ = 20 659 Kč

OVZ po redukci = 16 019 Kč

Důchod = 3 270 Kč + 9 949 Kč

Celková výše důchodu = 13 219 Kč

Krácení 8,4 % 1 346 Kč

Možný nárůst důchodu za další 2 roky zaměstnání 483 Kč (2x 1,5 %).

Celkem by žadatel přišel při odchodu o 2 roky dříve asi o 1 829 Kč měsíčně.

Příklad č. 9.3 Výpočet důchodu k termínu 1 roku před nárokem na starobní důchod

Muž narozený 16. 9. 1957

Nárok na důchod 16. 5. 2021

Termín nároku na předčasný starobní důchod 1 rok před nárokem, tj. k 21. 5. 2020, tzn. 4 čtvrtletí před nárokem a **krácení o 3,6 %**. (4x 0,9 %)

Přesný výpočet důchodu není možné v době vypracování diplomové práce provést vzhledem ke každoročně vládou vyhlášeným novým parametrům pro výpočet důchodů pro následující rok. Lze však výpočet predikovat dle minulého vývoje.

Pokud budeme brát jako výchozí údaje předchozí simulaci, pak by:

Krácení o 3,6 % činilo 577 Kč.

Možný nárůst důchodu za další rok zaměstnání 241 Kč (1,5 %).

Celkem by žadatel přišel při odchodu o 1 rok dříve asi o 818 Kč měsíčně.

Analýzou modelového příkladu byl představen finanční dopad vybraného termínu odchodu do předčasného starobního důchodu na jeho výši.

Tabulka č. 7 Shrnutí analýzy modelového příkladu číslo 9

Datum přiznání důchodu	Krácení o Kč měsíčně
První možný nárok	3485
3 roky před nárokem	2793
2 roky před nárokem	1829
1 rok k nároku	818

Zdroj: vlastní zpracování, dle předchozích výpočtů.

**Příklad č. 10 Modelový příklad výpočtu tzv. předčasného starobního důchodu
bez výplaty – se zafixováním vysokých příjmů z předchozích let**

Muž narozený 24. 12. 1959 pracoval v manažerské pozici, s nadprůměrnými příjmy, ze zaměstnání odešel a zvažuje další zaměstnání s menšími časovými nároky a také nižšími příjmy, zvažuje i odchod do starobního důchodu dle § 31, popř. pobírání předdůchodu.

Nárok na důchod vznikne 24. 12. 2023

První možný termín odchodu do důchodu by byl k **24. 12. 2019**, tzn. 17 čtvrtletí před nárokem a **krácení o 21,9 %**. (4x 0,9 %, 4x 1,2 %, 9x 1,5 %)

Úhrn ročních vyměřovacích základů = 41 169 361 Kč

Celková doba pojištění do 24. 12. 2019 = 43 let

Osobní VZ = 104 380 Kč

OVZ po redukci = 37 786 Kč

Důchod = 3 270 Kč + 16 097 Kč.

Celková výše důchodu = 19 367 Kč.

Krácení o 21,9 %, tj. 8 276 Kč.

Možný nárůst důchodu za další 4 roky zaměstnání 2 268Kč (4x 1,5 %).

Celkem by žadatel přišel k prvnímu nároku na důchod asi o Kč 10 544 měsíčně.

Jednou z možností řešení této situace je požádat o důchod k prvnímu dni nároku, ale bez výplaty důchodu a pracovat dále, bez pobírání tohoto důchodu. Po vzniku nároku na řádný důchod nechat důchod přepočítat a uvolnit výplatu.

Příklad č. 10.1. Uvolnění a přepočet důchodů

Žadatel bude žádat o uvolnění a přepočet důchodu za dobu výdělečné činnosti po 25. 12. 2019, výdělky z tohoto období již nebudou pro výpočet brány v potaz, a tak se nerozmělní malé výdělky za tyto roky.

Úhrn ročních vyměřovacích základů = 41 169 361 Kč

Osobní VZ = 104 380 Kč

OVZ po redukci = 37 786 Kč

Celková doba pojištění do 24. 12. 2023 = **47 let**

Výpočet důchodu zatím není možné spočítat zcela přesně – orientační výpočet.

Důchod = 19 367 Kč + 8 276 Kč + 2 268 Kč = **29 911 Kč**

Příklad č. 10.2. Odchod do řádného důchodu bez žádosti o předčasný důchod, bez výplaty

Úhrn ročních vyměřovacích základů = 38 423 149 Kč

Osobní VZ = 86 841 Kč

OVZ po redukci = 33 226 Kč

Celková doba pojištění do 24. 12. 2023 = **47 let**, tzn. 70,5 % z OVZ.

Výpočet důchodu zatím není možné spočítat zcela přesně – orientační výpočet:

Důchod = procentní výměra by činila 23 425 Kč + základní část asi 4 000 Kč (odhad dle předchozího vývoje) = **27 425 Kč**

Žadostí o důchod bez výplaty pokračováním v méně náročné výdělečné činnosti, by si žadatel zajistil nerozmělnění vysokých výdělků za roky 1986–2018, a tím asi o 2 500 Kč vyšší důchod měsíčně.

3.3 Žádost o invalidní důchod a analýza modelových situací

Žádost o invalidní důchod podává na OSSZ v místě svého trvalého bydliště sám žadatel, případně zástupce pro sepsání žádosti na základě plné moci pro sepsání nebo opatrovník, zpravidla po konzultaci s ošetřujícím lékařem, který v případě trvání pracovní neschopnosti rozhoduje o pokračování DPN.¹¹⁵ Po sepsání žádosti o důchod je právě žadatelem uvedený lékař vyzván k provedení lékařské prohlídky. Podle vyhotovené komplexní lékařské zprávy je pak žadatel posuzován lékaři posudkové služby, a to buď v přítomnosti, nebo pouze na základě lékařské zprávy. Žadatel zároveň k posouzení svého zdravotního stavu předkládá vlastní rukou vyplněný profesní dotazník s uvedením studia, zkušenostmi a znalostmi a předchozích vykonávaných profesí. O výsledku posouzení, na základě dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu a dle míry poklesu pracovní schopnosti, je žadatel písemně informován zasláním posudku, kde je sdělen výsledek – zamítnutí nebo přiznání důchodu, včetně stupně přiznané invalidity a data vzniku invalidity. U žadatele, který byl uznán jedním ze tří stupňů invalidity, je ČSSZ zjišťováno, zda splnil potřebnou dobu pojištění před vznikem invalidity. Dle doložené doby pojištění je pak vypočtena výše invalidního důchodu a žadateli je zasláno rozhodnutí o přiznání, nebo zamítnutí žádosti o invalidní důchod. Pokud klient nesouhlasí s rozhodnutím, může do 30 dnů ode dne doručení podat námitky s uvedením důvodu, proč nesouhlasí a čeho by chtěl dosáhnout. V případě, že občan žádá o přezkoumání zdravotního stavu, je vhodné doložit k námitkám i nové lékařské zprávy. Pokud je výrok potvrzen a klient dále nesouhlasí, má možnost podat žalobu k místně příslušnému krajskému soudu, a to ve lhůtě 2 měsíců ode dne doručení rozhodnutí o námitkách. Invalidní důchodci jsou povinni se podrobovat kontrolní lékařské prohlídce v termínu dle rozhodnutí lékaře LPS, nebo na vyzvání. Zdravotní a funkční postižení se může vyvíjet, a to buď s negativním dopadem na pracovní schopnost poživatelů, pak následuje zvýšení stupně invalidity. V případě zlepšení zdravotního stavu může dojít při KLP k snížení stupně invalidity nebo odejmutí důchodu. O zvýšení stupně invalidity může požádat i sám důchodce v případě, že dojde ke zhoršení jeho zdravotního stavu. Žádost je sepisována na místně příslušné OSSZ/PSSZ

¹¹⁵ § 26 ZONP.

a zdravotní stav je posuzován lékaři LPS. Může dojít k zvýšení stupně invalidity, potvrzení stupně poklesu pracovní schopnosti, a tím stupně invalidity, ale i k snížení stupně invalidity i odejmutí důchodu, pokud lékař shledá pokles pracovní schopnosti menší než 35 %.¹¹⁶

3.3.1 Analýza výpočtu invalidního důchodu

Nárok na invalidní důchod má občan, pokud je invalidní a získal potřebnou dobu pojištění. Při výpočtu invalidního důchodu je využíván institut dopočtené doby, je jím věk od vzniku nároku do věku nároku ženy stejného data narození, která nevychovala žádné dítě.

Příklad č. 11 Výpočet invalidního důchodu pro ženu narozenou v roce 1958, která byla uznána invalidní pro invaliditu prvního stupně s datem vzniku invalidity od 5. 6. 2018 a poklesem pracovní schopnosti o 35 %

Žádost byla rozhodnutím ČSSZ zamítnuta pro nesplnění potřebné doby pojištění. U žadatelů starších 38 let je potřeba získat, buď v posledních deseti letech 5 let doby pojištění, nebo v posledních 20 letech 10 let doby pojištění.

Žadatelka získala v rozhodném období od 5. 6. 1998 do 4. 6. 2018 pouze 5 roků a 300 dnů pojištění a v rozhodném období od 5. 6. 2008 do 4. 6. 2018 pouze 4 roky a 312 dnů pojištění.

Pro výpočet byla hodnocena doba vedení v evidenci úřadu práce po 31. 12. 1995 jako uchazečství o zaměstnání, po kterou nenáleželo hmotné zabezpečení, nebo podpora v nezaměstnanosti, nebo podpora při rekvalifikaci, nejvýše v celkovém rozsahu 3 roků před vznikem nároku na důchod. Žadatelka se může obrátit v tomto případě na OSSZ dle místa trvalého bydliště a využít institutu tzv. dobrovolného pojištění, jímž lze doplatit chybějící dobu pro nárok na invalidní důchod. Doba nezhodnocená do invalidního důchodu I. stupně byla stanovena na dobu od 1. 7. 2013 do 31. 8. 2013, tj. 62 dnů evidence na Úřadu práce.

¹¹⁶ Kdy a jak žádat o invalidní důchod. 2. vydání. Praha: Česká správa sociálního zabezpečení v říjnu 2015. Aktualizace v prosinci 2017, 2018.

Po podání přihlášky k **dobrovolnému důchodovému pojištění** a doplacení částky 4 198 Kč (2 x 2 099 Kč) bylo možné požádat v rámci řízení o doložení nových skutečností k zamítnuté žádosti o invalidní důchod o její zhodnocení.

Tímto krokem získala žadatelka ode dne doplacení, tj. od 30. 7. 2018, potřebnou dobu pojištění. Ta činí v rozhodném období od 5. 6. 2008 do 4. 6. 2018 5 let a 374 dnů.

Úhrn ročních vyměřovacích základů = 1 597 643 Kč.

Celková doba pojištění se skládá z doby pojištění získané žadatelkou do vzniku invalidity, nebo v tomto případě do dne splnění potřebné doby pro nárok, tj. dne doplacení do 10. 2. 2022 (věk nároku na starobní důchod bezdětné ženy) = 28 roků a 230 dnů.

Významnou položku při výpočtu výše invalidního důchodu sehrává **dopočtená doba**.

Jedná se o dobu od vzniku nároku na invalidní důchod a do dosažení důchodového věku ženy stejného data narození, která nevychovala žádné dítě, toto pravidlo platí i pro muže.¹¹⁷ Vzhledem k tomu, že žena v modelovém případě nemá dobu od 18 let do vzniku nároku na invalidní důchod plně krytou dobou pojištění českého pojištění, bude jí dopočtená doba krácena v poměru délky dob pojištění získaných ke skutečné délce tohoto období. Celková dopočtená doba v počtu 1292 dnů (od 30. 7. 2018 do 10. 2. 2022) je zkrácena v poměru doby pojištění získaných od 18 let do nároku na invalidní důchod ku 15 450 dnů, tj. počet dnů odpovídajícímu skutečnému počtu dnů od 18 let věku do nároku na invalidní důchod. Dopochtená doba činí pouze **779 dnů**. Ke krácení je přistoupeno, neboť žadatelka je ve věku nad 40 let a doba, která není kryta dobou českého pojištění od 18 let do nároku, je delší než 3 roky, jinak by byla započtena plně.¹¹⁸

VPZ = 5 723 Kč

Procentní výměra invalidního důchodu pro invaliditu prvního stupně činí za každý rok pojištění 0,5 % VPZ.

Za 28 let doby pojištění by činila tedy 14 % VPZ, tj. 802 Kč, ale výše procentní výměry činí nejméně třetinu ze 45 % všeobecného vyměřovacího základu, který o dva roky předcházela přiznání důchodu a žadatel získal 15 let doby pojištění.

¹¹⁷ § 41 odst. 4 ZDP.

¹¹⁸ § 41 odst. 5 ZDP.

Procentní výměra činí tedy 1/3 ze 45 % VPZ 17 556, tj. **2 632 Kč**

Důchod = 2 700 Kč + 2 632 Kč.

Celková výše důchodu = 5 334 Kč

Při rozboru případu č. 11 a zvážení možnosti, z jakého titulu by bylo možné dobrovolné pojistné doplatit, došlo ke zjištění, že pokud by žadatelka nezískala 1 rok doby pojištění, nemohla by podat přihlášku k dobrovolnému pojištění.

Modelový příklad 11.2 Dobrovolné důchodové pojištění

Pokud by občan ukončil studium na vysoké škole po 18. roku věku v lednu 2019 a chtěl se přihlásit k dobrovolnému pojištění na dobu do začátku dalšího studia od září 2019, nebude možné jej přihlásit, neboť od 1. 2. 2018 platí ustanovení § 6 odst. 2 ZDP, který říká, že za dobu pojištění v rozsahu 1 roku se hodnotí doba podle § 11 odst. 1 písm. a) a § 13 odst. 1, do této doby tedy není započtena doba studia. **Občan ČR se tedy nemůže přihlásit k dobrovolnému pojištění od 1. 2. 2018, neboť nesplnil podmínku potřebné doby pojištění 1 roku, přestože se v ČR narodil, od narození řádně žil a do doby ukončení studia v ČR nepřetržitě studoval.**

Důvodová zpráva ke změně ZDP uvádí:

Institut dobrovolného pojištění byl do právní úpravy zaveden v roce 1996, účast byla podmíněna získáním aspoň jednoho roku pojištění z titulu výkonu výdělečné činnosti. Po přijetí zákona č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů, byla tato podmínka zrušena, a to zejména z důvodu zjednodušení právní úpravy. Praktické zkušenosti však ukázaly, tato změna začala být účelově využívána k získání nároku na český důchod migranty ze států řazených do tzv. smluvní ciziny včetně EU, přičemž pravým důvodem k doplacení jednoho roku dobrovolného pojištění pro vznik nároku na český starobní důchod není důchod samotný. V důsledku toho přejdou veškeré dávkové povinnosti ve vztahu k dotčené osobě na ČR, neboť si zde zároveň i zřídila bydliště. Migrující osoba zaplatila dobrovolné pojistné za jeden rok, tj. v roce 2016 celkem 22 692 Kč (1 891 Kč za měsíc), na základě čehož jí ČSSZ přizná dílčí starobní důchod cca 170 Kč (tzn. 2 040 Kč ročně). Již z výše tohoto dílčího důchodu je patrné, že důchod sám není skutečným důvodem dobrovolného pojištění, protože nemůže plnit svou

zabezpečovací funkci. Z českého státního rozpočtu je však z důvodu přiznání tohoto důchodu nutné hradit po celou dobu bydlení takové osoby v ČR pojistné na zdravotní pojištění (nyní 870 Kč měsíčně, tzn. 10 440 Kč ročně) a zdravotní pojišťovna následně hradí zdravotní péči poskytnutou dotčené osobě českými poskytovateli zdravotních služeb (ve vztahu k osobám ve věkové kategorii 65+ to v roce 2015 činilo cca 55 000 Kč ročně) a rovněž i péči poskytnutou v cizině. Zároveň, pokud dotčená osoba splní podmínku pro přiznání příspěvku na péči (což je dle současných poznatků hlavní důvod, pro který dotčené osoby usilují o doplacení dobrovolného pojištění a získání dílčího důchodu), může pobírat dalších až 12 000 Kč měsíčně (tzn. max. 144 000 Kč ročně). **Omezující podmínka** měla umožnit dobrovolnou účast na českém důchodovém pojištění jen těm osobám, které již v minulosti byly účastny důchodového pojištění ve smyslu § 5 odst. 1 ZDP. **Omezit měla prostor pro účelovou účast na dobrovolném pojištění s cílem manipulace přístupu k jiným českým sociálním dávkám (typicky příspěvku na péči) či výhodám z českého sociálního systému (účast na českém zdravotním pojištění a čerpání plnění s tím souvisejících). Cílem měla být ochrana českých systémů proti účelovému jednání.** Migrující osoby budou nadále moci čerpat v ČR plný rozsah zdravotní péče, ale takto vzniklé náklady budou refundovány systémem státu, který vyplácí důchod. Stejně tomu bude v případě dávek v závislosti na péči (pokud daný stát má takové dávky zavedeny), které budou dané osobě poskytovány přímo tamní institucí do ČR.¹¹⁹

Výsledek modelového příkladu bude návrh na úpravu dobrovolného pojištění v ZDP.

Příklad č. 12 Modelová analýza přechodu invalidního důchodu na starobní důchod v 65 letech

Muž narozený 11. 10. 1942 pobíral od 1. 3. 1992 plný invalidní důchodu, který byl transformován od 1. 1. 2010, vzhledem ke splnění podmínky nároku na starobní důchod k 11. 12. 2003, na starobní důchod automaticky převedený z invalidního důchodu.

¹¹⁹ Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna: Sněmovní tisk 926/0, část č. 1/6 Novela z. o pojistném na sociální zabezpečení. Poslanecká sněmovna parlamentu ČR: Důvodová zpráva [online]. Praha: Digitální depozitář, 2016 [cit. 2019-02-09]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=926&CT1=0#prilohy>

Výše tzv. SI, starobního důchodu převedeného ve výši původního invalidního důchodu¹²⁰ po valorizacích k 24. 4. 2017 činila Kč 13 545 Kč. Žadatel se dostavil na OSSZ s žádostí o změnu trvalé adresy a byl zaměstnancem OSSZ upozorněn na možnost požádat si o řádný starobní důchod. To dne 24. 4. 2017 učinil.

Výpočet důchodu:

Úhrn ročních vyměřovacích základů = 2 336 272 Kč za roky 1986-2011

Osobní VZ = 36 706 Kč

OVZ po redukci = 17 336 Kč

Porovnání s původním vyměřovacím základem, z něhož byl vypočten původní invalidní důchod:

OVZ 4 626 Kč se vynásobí koeficientem nárůstu za rok 1991 = 6,6289, pak

OVZ = 30 666 Kč

Nový vyměřovací základ je výhodnější.

Celková doba pojištění pro výpočet = 44 let (66 % redukovaného OVZ)

Důchod starobní = 11 442 Kč (PV) + 2 270 Kč (ZV) = **13 712 Kč k 24. 4. 2012**

Důchod bude doplacen pět let zpětně od podání žádosti, tj. od 24. 4. 2012 a to ve výši: 197 697 Kč.

Pokud by žadatel nebyl upozorněn na možnost podání žádosti, nebyla by mu částka vyplacena.

3.4 Žádost o pozůstalostní důchody a analýza modelových situací

Pozůstalostní důchody náleží do kategorie odvozených důchodů z přímého důchodu zemřelého, na nějž by měl zemřelý nárok. Žádost sepisují místně příslušné OSSZ/PSSZ s vdovou, zletilým sirotkem na základě doložení úmrtního listu, vdovy pak oddacím listem, a rodnými listy vychovaných dětí. Jako důkaz o nezaopatřenosti dítěte je předkládáno potvrzení o studiu dětí. Dále je k žádosti vyžádáno potvrzení zaměstnavatele vdovy, kterým jsou doloženy případné exekuční srážky žadatelky. Pokud je požadována výplata

¹²⁰ § 29 odst. 4 ZDP.

důchodu na účet, je nutné doložení této skutečnosti na předepsaném formuláři s potvrzením emisní banky o vedení účtu. Pokud zaměstnavatel zemřelého nesplnil svou zákonnou povinnost a nezaslal do nárokových podkladů ELDP, spolupracují pozůstalí s pracovníky OSSZ při jejich získání. Průběh rozhodování ČSSZ a postup žadatelů v případě nesouhlasu s rozhodnutím je stejný jako v případě ostatních dávek důchodového pojištění.

3.4.1 Vdovský a vdovecký důchod - modelové situace, souběh důchodů

Výše procentní výměry vdovského nebo vdoveckého důchodu činí 50 % procentní výměry starobního důchodu nebo invalidního důchodu pro invaliditu III. stupně, na který měl nebo by měl zemřelý nárok v době úmrtí. Pobíral-li zemřelý manžel nebo zemřelá manželka ke dni smrti invalidní důchod pro invaliditu I. nebo II. stupně, provádí se výpočet invalidního důchodu pro invaliditu III. stupně a poté se z něj stanovuje výše vdovského nebo vdoveckého důchodu.¹²¹

Příklad č. 13 Modelový příklad výpočtu vdovského důchodu manželky muže z příkladu č. 1, podkapitola 4.2.1

Dne 1. 12. 2018 zemřel ženatý muž pobírající starobní důchod ve výši 14 962 Kč, ten byl tvořen základní výměrou 2 700 Kč a procentní výměrou 12 262 Kč.

1. Vdova nepobírá důchod

Základní výměra činí	2 700 Kč
Procentní výměra vdovského důchodu činí (50 % PV zemřelého)	6 131 Kč
Celkem bude náležet	8 831 Kč

¹²¹ Pozůstalostní důchody. ČSSZ [online]. Praha: ČSSZ, 2019 [cit. 2019-02-03]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/cz/duchodove-pojisteni/davky/pozustalostni-duchody.htm>

2. Vdova již pobírá svůj starobní důchod ve výši 12 200 Kč (2 700 ZV + 9500 PV).

Výpočet vdovského důchodu:

Při souběhu nároku na výplatu důchodu náleží účastníkovi řízení starobní důchod v plné výši (ZV i PV) a vdovský důchod ve výši poloviny procentní výměry vdovského důchodu.¹²²

Základní výměra náleží pouze 1x	2 700 Kč
Vdovský důchod	3 066 Kč
Procentní výměra starobního důchodu	9 500 Kč
=====	
Celkem bude náležen	15 266 Kč

3.4.2 Sirotčí důchod – modelový příklad výpočtu

Procentní výměra sirotčího důchodu činí 40 % procentní výměry starobního důchodu nebo invalidního důchodu pro invaliditu III. stupně, na který měl nebo by měl nárok zemřelý v době smrti.

Příklad č. 14 Modelový příklad výpočtu sirotčího důchodu pro syna muže

z příkladu č. 1, kapitola 4.2.1

Dne 1. 12. 2018 zemřel muž pobírající starobní důchod ve výši 14 962 Kč, ten byl tvořen základní výměrou 2 700 Kč a procentní výměrou 12 262 Kč.

Syn není starší 26 let a studuje vysokou školu v řádném denním typu studia.

Základní výměra činí	2 700 Kč
Procentní výměra činí (40 % procentní výměry důchodu otce)	4 905 Kč
=====	
Celkem bude náležen	7 605 Kč

¹²² § 59 odst. 1 ZDP

3.5 Valorizace důchodů, analýza modelových situací

Valorizací neboli zvyšováním důchodů se rozumí zamezení poklesu reálné hodnoty důchodu v toku času v návaznosti na růst cen a mezd a tím snižování životní úrovně důchodců. Cílem valorizace je přizpůsobit výši důchodů růstu cen, v druhé rovině i růstu mezd. Před rokem 2011 bylo dalším cílem zamezení pokračující nivelizaci důchodů. Nivelizace je trend potlačující vliv příjmu na výši důchodu, tento jev je způsobován zvyšováním základní výměry důchodu a výši redukčních hranic. Základní výměra činila v roce 1997 již 25 % z celkové vyplácené částky důchodu, což způsobilo výraznější zvyšování základní výměry oproti procentní výměře. Vzhledem k tomuto jevu byly od roku 1999 do 2004 zvyšovány pouze procentní výměry, což mělo za příznivý následek pokles poměru průměrné základní výměry oproti procentní na 18,7 %. Dalším cílem bylo v tomto období vyrovnání výše důchodů přiznaných před platností ZDP, tj. do roku 1996, neboť u těchto tzv. starodůchodců byla výše důchodu při přiznání nižší vlivem staré právní úpravy. Přijetím zákona č. 220/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, jsou valorizovány důchody dle § 67 ZDP a je zde zohledněn pouze růst cen a mezd.¹²³

Tabulka č. 8 Přehled výše valorizací v jednotlivých letech od roku 2011

Platnost	Změna základní výměry	Změna procentní výměry
od ledna 2011	o 60 Kč na 2230 Kč	o 3,9 %
od ledna 2012	o 40 Kč na 2270 Kč	o 1,6 %
od ledna 2013	o 60 Kč na 2330 Kč	o 0,9 %
od ledna 2014	o 10 Kč na 2340 Kč	o 0,4 %
od ledna 2015	o 60 Kč na 2400 Kč	o 1,6 %
od ledna 2016	o 40 Kč na 2440 Kč	nezvýšeno
od ledna 2017	o 110 Kč na 2550 Kč	o 2,2 %
od ledna 2018	o 150 Kč na 2700 Kč	o 3,5 %
od ledna 2019	o 570 Kč na 3270 Kč	o 3,4 %

Zdroj: vlastní zpracování, data dle ČSSZ, dostupné z: <https://www.cssz.cz>

¹²³ TRÖSTER, Petr a kolektiv. Právo sociálního zabezpečení. 6., podstatně přepracované a aktualizované vydání. V Praze: C.H. Beck, 2013. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-473-5, str. 177-179.

3.5.1 Modelové případy valorizace důchodů

Nejčastěji se na pracovníky OSSZ obrací s žádostí o pomoc v souvislosti s valorizací důchodů zaměstnanci a OSVČ, zvažující odchod do tzv. předčasného starobního důchodu. Pravidelné zvyšování důchodů je jevem veřejnosti poměrně známým, politiky je tento akt zdárně medializován. Méně známá je skutečnost, že vláda zároveň vydává i nové přepočítávací koeficienty nárůstu pro výpočet ročního vyměřovacího základu a stanovuje výši jednotlivých redukčních hranic pro výpočet výše důchodu v následujícím roce.

Příklad č. 15 Modelový příklad valorizace starobního důchodu v roce 2019 pro muže v podkapitole 4.2.1

Důchod k 31. 12. 2018 činí **14 962 Kč** (jedná se o tedy o důchod nad průměrem), základní výměra z této částky činí 2 700Kč a procentní výměra 12 262 Kč.

Výše valorizace od lednové splátky:

základní výměra se navýší o 570 Kč na 3 270 Kč,
procentní výměra se navýší o 3,4 % tj. o 417 Kč,
na celkovou částku 12 676 Kč.

Důchod k 31. 12. 2018	14 962 Kč
Výše valorizace od ledna 2019	987 Kč
=====	
Celkem po valorizaci v roce 2019	15 949 Kč

Příklad č. 16 Modelový příklad valorizace průměrného starobního důchodu v roce 2019

Průměrný důchod k 31. 3. 2018 činí **12 347 Kč**, základní výměra z toho 2 700 Kč a procentní výměra 9 647 Kč.

Výše valorizace od lednové splátky:

základní výměra se navýší o 570 Kč na 3 270 Kč,

procentní výměra se navýší o 3,4 % tj o 328 Kč,
na celkovou částku 9 975 Kč.

Důchod k 31. 12. 2018	12 347 Kč
Výše valorizace od ledna 2019	898 Kč
=====	
Celkem	13 245 Kč

Česká správa sociálního zabezpečení zajišťuje valorizaci důchodů bez žádosti.¹²⁴
Dojde ke zvýšení životní úrovně všech důchodců.

3.6 Analýza výpočtu důchodu účastníka důchodového spoření

Jak již bylo zmíněno v teoretické části diplomové práce, byl tzv. II. pilíř české důchodové reformy, zavedený dle zákonem č. 426/2011 Sb., po výměně vlád zrušen. Občané, kteří uzavřeli smlouvu, dostali možnost nechat si uspořenou částku vyplatit, převést ji do III. pilíře důchodové reformy, nebo vrátit 3 %, která byla vyváděna z I. pilíře na jejich účet u penzijní společnosti, zpět do tohoto pilíře. Celkem vstoupilo do II. pilíře asi 78 tisíc účastníků zpravidla s nadprůměrnými příjmy, pouze 800 účastníků se rozhodlo pro vrácení vyvedené části do státního průběžného pilíře.¹²⁵

Příklad č. 17 Modelová analýza výpočtu důchodu účastníka 2. pilíře penzijní reformy – uspořená částka byla účastníkovi vyplacena

Muž narozený 28. 2. 1955

Nárok na důchod a žádost k 28. 6. 2018

Žadatel byl od 1. 4. 2013 do 31. 12. 2015 účasten důchodového spoření.

¹²⁴ Hlavní změny v důchodovém pojištění schválené v roce 2018. Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. Praha: MPSV, 2018, 2018 [cit. 2019-01-08]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/cs/34387>

¹²⁵ Druhý důchodový pilíř definitivně skončil [online]. In: . Praha: Asociace penzijních společností ČR, 2017, 30.6.2017 [cit. 2018-12-28]. Dostupné z: <https://www.apfcr.cz/2017/06/30/druhy-duchodovy-pilir-definitivne-skoncil/>

Výpočet důchodu:

Úhrn ročních vyměřovacích základů = 40 054 549 Kč

Osobní VZ = 105 029 Kč

OVZ po redukcii = 37 069 Kč

Celková doba pojištění 46 roků z toho:

43 roků hodnocených 1,5 %

3 roky (účast v II. pilíři) 1,2 %

Celkem PV 68, 1 %, tj. 25 244 Kč měsíčně

Celkem by získal bez účasti ve II. pilíři PV 69 %, tj. 25 578 Kč měsíčně

Rozdíl činí 334 Kč měsíčně

Základní výměra činí 2 700 Kč měsíčně.

Příjmy od 1. 4. 2013 do 31. 12. 2015 činily 3 325 032 Kč.

V letech účasti v důchodovém spoření si na individuálním účtu žadatel naspořil vyvedenou částku ze státního pilíře ve výši 3 %, která činila **101 551 Kč**.

3.7 Výpočet důchodu s pobíráním předdůchodu – modelová situace

Pokud zvažuje klient penzijní společnosti možnost čerpání předdůchodu z DPS, musí splnit několik podmínek daných zákonem č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření. Úspory musí stačit k měsíční výplatě po dobu pobírání předdůchodu ve výši 30 % průměrné mzdy za předcházející kalendářní rok. Musí spořit po dobu 60 kalendářních měsíců a nejkratší možná doba pobírání předdůchodu jsou 2 roky a nejdříve můžete začít čerpat dávku pět let před dosažením důchodového věku muže stejného roku narození.¹²⁶

¹²⁶ Předdůchod a jeho pět důležitých aspektů. In: Asociace penzijních společností ČR [online]. Praha: Asociace penzijních společností ČR, 2018, 5. 6. 2018 [cit. 2018-12-28]. Dostupné z: <https://www.apfcr.cz/2018/06/05/predduchod-a-jeho-pet-dulezitych-aspektu/>

Příklad č. 18 Modelový příklad výpočtu důchodu § 29 ZDP, klient pobíral předdůchod

Pro porovnání byl použit výpočet starobního důchodu § 31 ZDP, Příklad č. 9, podkapitola 4.2.2

Muž narozený 16. 9. 1957

Nárok na důchod 16. 5. 2021

Žadatel se rozhodl pro ukončení výdělečné činnosti a 2 roky před nárokem na důchod, tj. k 16. 5. 2019, a čerpání předdůchodu po dobu do nároku na důchod dle § 29 ZDP. Tím nedojde ke krácení o 8,4 %.

Vzhledem k tomu, že však nebude výdělečně činný, nezhodnotí se tyto 2 roky jako doba výdělečné činnosti a **důchod z I. pilíře bude trvale o asi 483 Kč nižší (2x 1,5 %).**

Vyplácený **předdůchod z doplňkového důchodového pojištění by činil 8 629 Kč měsíčně**, tzn. na každý rok vyplácení předdůchodu by mělo být naspořeno přibližně 104 000 Kč.¹²⁷

Tyto prostředky budou klientem spotřebovány, nutností je vytvoření další finanční rezervy pro důchodový věk.

3.8 Důchody migrujících osob – analýza výpočtu

Smyslem mezinárodních smluv o sociálním zabezpečení je zajistit práva osobám, které migrují mezi smluvními státy. V následující podkapitole budou provedeny modelové příklady výpočtů důchodů těchto osob.

Příklad č. 19 Modelový příklad výpočtu důchodu migrující osoby, cizího státního příslušníka

Muž narozený 19. 1. 1947, bulharské národnosti, přicestoval do České republiky v roce 2008, od 1. 9. 2008 začal na území ČR vykonávat výdělečnou činnost.

Nárok na starobní důchod mu dle českých právních předpisů vznikne dne 19. 1. 2009.

¹²⁷ Informační systém o průměrném výdělku (ISPV). In: Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2018 [cit. 2018-12-28]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/cs/31614>

V žádosti klient uvedl, že pracoval a studoval na území Bulharska, Ruska (dříve SSSR) a ČR. Žádost byla postoupena bulharskému a ruskému nositeli sociálního pojištění k potvrzení doby sociálního pojištění na území obou republik a zároveň k zápočtu doby pro účely výpočtu důchodu z ČR.

Žádost byla zamítnuta, neboť ruský nositel nepotvrdil žádnou dobu činnosti na území Ruska (SSSR), tím nevznikl nárok ani na důchod z ČR, neboť potřebná doba pro nárok na území ČR byla 25 let. Klient však splnil podmínku nároku na důchod z Bulharska a pobírá starobní důchod z Bulharska.

Další možný nárok na starobní důchod vznikl žadateli k 19. 1. 2014 tzv. poměrný starobní důchod - SRN, kde potřebná doba pojištění činí nejméně 20 let pojištění.¹²⁸

Žadatel doložil dodatečně v roce 2017 dobu studia v Bulharsku a tato doba byla nositelem potvrzena - celkový rozsah doby pojištění:

v Bulharsku 18 let a 139 dnů, tj. 6 706 dnů,

v ČR od 1. 9. 2008 do 18. 1. 2014 750 dnů,

Celková doba tedy činí 7 456 dnů,

tj. **20 roků a 156 dnů**, tím splnil žadatel podmínku potřebné doby pojištění pro nárok na SRN z ČR.

Výpočet dílčího důchodu:

Úhrn ročních vyměřovacích základů = 986 124 Kč

Celková doba pojištění do 19. 1. 2014 = 20 let

Osobní VZ = 2 933 Kč, OVZ po redukci = 2 933 Kč

Plná výše procentní výměry důchodu (20 x 1,5 % = 30 % OVZ) = 880 Kč

Procentní výměra dílčí:

880 Kč x (750 dnů na území ČR ÷ 7456 dnů celkové doby pojištění) = **89 Kč měsíčně**

Základní výměra dílčí:

2 340 Kč (rok 2014) x (750 dnů na území ČR ÷ 7456 dnů celkové doby pojištění) = **236 Kč**

V roce 2017 byl přiznán důchod z ČR od 19. 1. 2014 v celkové výši 325 Kč měsíčně.

Nízká výše důchodu je způsobena neprokázáním doby pojištění na území Ruska.

¹²⁸ § 29 odst. 2 písm. f) ZDP.

Příklad č. 20 Modelový příklad výpočtu důchodu migrující osoby, občana ČR

Muž narozený 9. 12. 1945, občan ČR, emigroval v roce 1968 do USA, kde vykonával výdělečnou činnost. V roce 2017 se vrátil do Čech a požádal o důchod z ČR, za dobu jeho studia, vojenské služby a pojištění do roku 1968. Důchod z USA již pobírá.

Nárok na starobní důchod dle českých právních předpisů vznikl dne 9. 8. 2007.

Celkový rozsah doby pojištění:

v USA 43 roků a 7 dnů, tj.	15 702 dnů,
v ČR od 31. 1. 1962 do 31. 7. 1968	2 077 dnů,
Celková doba tedy činí	17 779 dnů,

Výpočet dílčího důchodu:

Úhrn ročních vyměřovacích základů = 7 541 789 Kč

Celková doba pojištění do 31. 12. 2008 (tj. nárok na starobní důchod v USA) = 44 let

Osobní VZ = 23 261 Kč

OVZ po redukci = 14 595 Kč

Plná výše procentní výměry důchodu ($44 \times 1,5 \% = 66 \% \text{ OVZ}$) = 13 136 Kč

Procentní výměra dílčí:

13 136 Kč x (2077 dnů na území ČR ÷ 17 779 dnů celkové doby pojištění) = **1 535 Kč**

Základní výměra dílčí:

2 330 Kč (rok 2013) x (2077 dnů v ČR ÷ 17 779 dnů celkové doby pojištění) = **273 Kč**

V roce 2018 byl přiznán důchod z ČR od 8. 1. 2013 v celkové výši 1 808 Kč.

3.9 Doplnkové důchodové systémy – modelové případy

Třetí dobrovolný pilíř české důchodové reformy využívá čtyři a půl milionu Čechů, naspořeno mají v penzijních fondech téměř 438 a půl miliardy korun. Ministryně práce a sociálních věcí Jana Maláčová iniciuje sestavení nové důchodové komise, zabývající

se řešením penzijní reformy.¹²⁹ V současnosti lze založit pouze doplňkové penzijní spoření, stále však také pokračuje spoření do jeho předchůdce, penzijního připojištění. Hlavním posláním DPS je zmírnění propadu životní úrovně v důchodovém věku oproti věku produktivnímu. Aby spoření nezatěžovalo občany v posledním období produktivního věku, je vhodné pracovat s délkou spoření a začít spořit již ve věku začátku výdělečné činnosti. Zákon umožňuje dokonce založení smlouvy rodiči i pro nezletilé děti.

Dle průvodce zdravými financemi České spořitelny je ideální variantou spoření ve výši 10 % čistého měsíčního příjmu na tzv. **dlouhodobou rezervu, a to buď do penzijního spoření, stavebního spoření nebo investičních fondů**. Při respektování tohoto doporučení by si občan vytvořil částku ve výši pětinasobku svého čistého ročního příjmu k zajištění potřeb v důchodovém věku. Doporučená minimální částka spoření činí 1 000 Kč měsíčně.¹³⁰

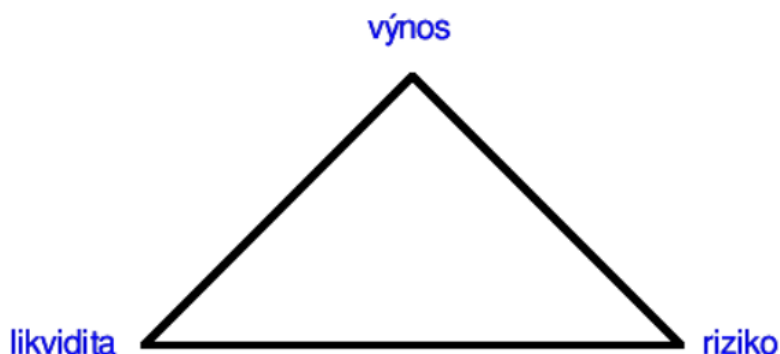
Výběr strategie v penzijní společnosti si volí občan sám dle jeho postoje k riziku:

- konzervativní strategie – chrání kapitál, pravděpodobný nižší výnos s minimálním rizikem,
- vyvážená strategie – riziko a růst investice ve vzájemném úměrném poměru,
- dynamická strategie – co nejvyšší růst investice i za cenu vysokého rizika.

¹²⁹ Současná ministryně práce a sociálních věcí navrhuje povinné penzijní spoření. Asociace penzijních společností ČR [online]. Praha: Asociace penzijních společností ČR, 2019, 15.1.2019 [cit. 2019-01-26]. Dostupné z: <https://www.apfcr.cz/2019/01/15/soucasna-ministryne-prace-a-socialnich-veci-navrhuje-povinne-penzijko/>

¹³⁰ 3 kroky k finanční svobodě aneb jak naložit s výplatou. Česká spořitelna [online]. Praha: Česká spořitelna, 2018, 10.9.2018 [cit. 2019-01-26]. Dostupné z: <https://www.csas.cz/cs/blog/clanky/3-kroky-k-financi-svobode-aneb-jak-nalozit-s-vyplatou>

Obrázek č. 1 Magický trojúhelník

Zdroj SYROVÝ, Petr; NOVOTNÝ, Martin. Osobní a rodinné finance. 2., aktualizované vyd. Praha: Grada, 2005. ISBN 80-247-1098-6. Kapitola 3 Spoření a investování jako cesta k cíli, s. 116.

Příklad č. 21 Příklad výpočtu spoření do DPS s modelovými příklady různých dob trvání spoření a spořených částek

Při uvažování průměrného hrubého příjmu 30 000 Kč bude odhadovaný čistý příjem 22 740 Kč, a tím pádem čistý roční příjem 272 880 Kč.

Doporučovaný pětinasobek pak činí 1 364 400 Kč.

Průměrné zhodnocení vkládaných prostředků bude uvažováno 1,72 % u konzervativní strategie. Ve výpočtu nebude uvažován příspěvek zaměstnavatele, který není v ČR povinný. Ke konci 3. čtvrtletí roku 2018 se pohybuje počet smluv s příspěvkem zaměstnavatele na úrovni okolo 22 % z celkového počtu smluv o DPS a penzijním připojištění. Průměrný příspěvek poskytovaný zaměstnavatelem činil asi 850 Kč měsíčně.¹³¹

¹³¹ Zhodnocení prostředků účastníků. Asociace penzijních společností ČR [online]. Praha: Asociace penzijních společností ČR, 2017 [cit. 2019-01-26]. Dostupné z: <https://www.apfcr.cz/zhodnoceni-prostredku-ucastniku/>

Tabulka č. 9 Přehled uspořené částek v DPS dle délky spoření a výše úložky

Věk při uzavření smlouvy	Doba spoření	Měsíční příspěvek	Vlastní příspěvky	Státní příspěvek	Daňová úspora	Celková naspořená částka
25 let	39	1 700	812 600	110 170	50 190	1 321 000
25 let	39	1 000	479 000	110 170	0	844 673
25 let	39	1 500	718 500	110 170	35 925	1 188 173
25 let	39	300	143 700	43 110	0	267 798
45 let	19	4 700	1 118 600	54 970	71 700	1 340 000
45 let	19	1 000	239 000	54 970	0	335 966
45 let	19	3 000	717 000	54 970	71 700	882 420

Zdroj: vlastní zpracování, Pro klienty. Česká spořitelna penzijní společnost [online]. Česká spořitelna penzijní společnost, 2019 [cit. 2019-02-03]. Dostupné z: <https://www.csps.cz/cs/pro-klienty>

Pokud by došlo k snížení výše důchodu v polovině 21. století vlivem zvyšujícího se počtu důchodců proti aktivním pracujícím na 10 000 Kč, oproti dnešnímu průměrnému důchodu důchod – 13 500 Kč, tedy o 3 500 Kč, pak by 5násobek ročního čistého příjmu činil $1\,360\,000\text{ Kč} \div 3\,500\text{ Kč} = 388$ měsíců, tzn. 32 let.

Důchodový věk 65 let + 32 let = 97 let.

Vytvořená rezerva by stačila k dorovnání životní úrovně asi na 32 let, tedy do 97 let věku důchodce, což koresponduje s předpokládaným věkem dožití.

Na provedeném výpočtu je patrný výrazný rozdíl v celkové uspořené částce při začátku spoření v 25 letech a v 45 letech.

4 Výsledky

Po studiu zákonů, odborné literatury a dalších souvisejících zdrojů byly provedeny v praktické části diplomové práce výpočty modelových případů pro jednotlivé druhy vyplácených důchodů. Následně byly představeny způsoby zajištění na stáří při současném stavu důchodového systému v ČR. V následující kapitole budou vyvozeny závěry zjištěné z provedených modelových situací. Představeny budou i směry možného vývoje důchodového systému v ČR vzhledem k celkovému stárnutí populace.

4.1 První pilíř penzijního systému v ČR

Národní rozpočtová rada, nově vzniklá v roce 2018, jako nezávislá odborná instituce ve své Zprávě o dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí z října 2018 upozorňuje na fakt, že *hlavním důvodem dlouhodobé neudržitelnosti českých veřejných financí je stárnutí obyvatelstva. Podíl osob ve věku 65 a více let na celé populaci se v následujícím půlstoletí zvýší ze současných 19 % na téměř jednu třetinu. S tím bude spojen nejen rostoucí objem výdajů na důchody, ale zvýšené nároky na veřejné finance budou klást také výdaje na zdravotní a dlouhodobou péči.*¹³² Poslanecké sněmovně předložila zprávu, ve které zdůrazňuje nutnost změn, stejně jako tomu činila i tzv. Bezděková důchodová komise. Nastiňuje vývoj v dalších pěti dekadách, dle ní se bez penzijní reformy Česká republika neobejde, vzhledem ke skutečnosti, že beze změn se státní dluh každých deset let po roce 2040 zdvojnásobí. Komise je složena z odborníků, kteří mají za úkol vyhodnocovat, zda stát a další veřejné instituce dodržují pravidla rozpočtové odpovědnosti daná zákonem č. 23/2017 Sb. Činnost Národní rozpočtové rady zároveň přispívá k udržitelnosti veřejných financí České republiky a snižuje riziko nadměrného zadlužování státu. Jí navržené tři scénáře spočívají ve zvýšení daní, nebo zvýšení věkové hranice pro odchod do důchodu, nebo snížení životní úrovně důchodců, tedy snížení vyplácených důchodů. Státem vyplácený důchod by tak byl skutečně jen částkou umožňující přežití a vytvoření další části příjmu v důchodu by bylo plně v rukou samotných občanů, např. investováním do doplňkového důchodového spoření.

¹³² ZPRÁVA O DLOUHODOBÉ UDRŽITELNOSTI VEŘEJNÝCH FINANČÍ. Národní rozpočtová rada [online]. Praha: Národní rozpočtová rada, 2018, 30.10.2018 [cit. 2019-01-26]. Dostupné z: <https://unrr.cz/vydavame/sdeleni/>, s. 6.

V polovině třicátých let 21. století budou odcházet do důchodu populačně silné ročníky 70. let „Husákovy děti“¹³³. Situace demografického vývoje se výrazně neliší ani od jiných zemí Evropské unie nebo Spojených států amerických (generační bublina Baby Boomers).¹³⁴

Dle ČSÚ podíl seniorů dál poroste z nynější pětiny obyvatel na čtvrtinu v 40. letech 21. století. Podíl dětí bude klesat z 16 % na 14 % na konci století. Od 60. let bude každý třetí člověk v zemi senior. Pracovně aktivních občanů naopak do roku 2100 milion ubude, počet může klesnout na 5,9 milionu. Celkem by obyvatel ubýt nemělo díky příchodu cizinců. Na konci století by se ženy mohly dožívat 91 let, tj. o deset let více než nyní, a muži by měli mít naději dožití se téměř 88 let, tedy zhruba o 11 let déle než dnes.¹³⁵ Po roce 2040 bude stát nucen vyplácet nepoměrně vyšší množství starobních důchodů, než kolik by si mohl dovolit platit z daní pracující části populace.

I OECD ve své zprávě konstatuje, že ČR se potýká se stárnutím obyvatel. K vyrovnání se s touto situací doporučuje navázat důchodový věk na vývoj očekávané délky života. Toto doporučení udělila OECD Česku už v roce 2016, kdy doporučovala zajistit více zdrojů pro financování příjmů důchodců, např. zvýšit nepřímé daně.¹³⁶

Tento problém zatím neřešila vzhledem k nepopulárnosti žádá z vlád, mimo krátkého období pokusu o II. pilíř, a je zřejmé, že vzhledem k volebnímu cyklu a horizontu kulminace problému asi za 20 let nebude ochota k řešení ani vládou současnou.

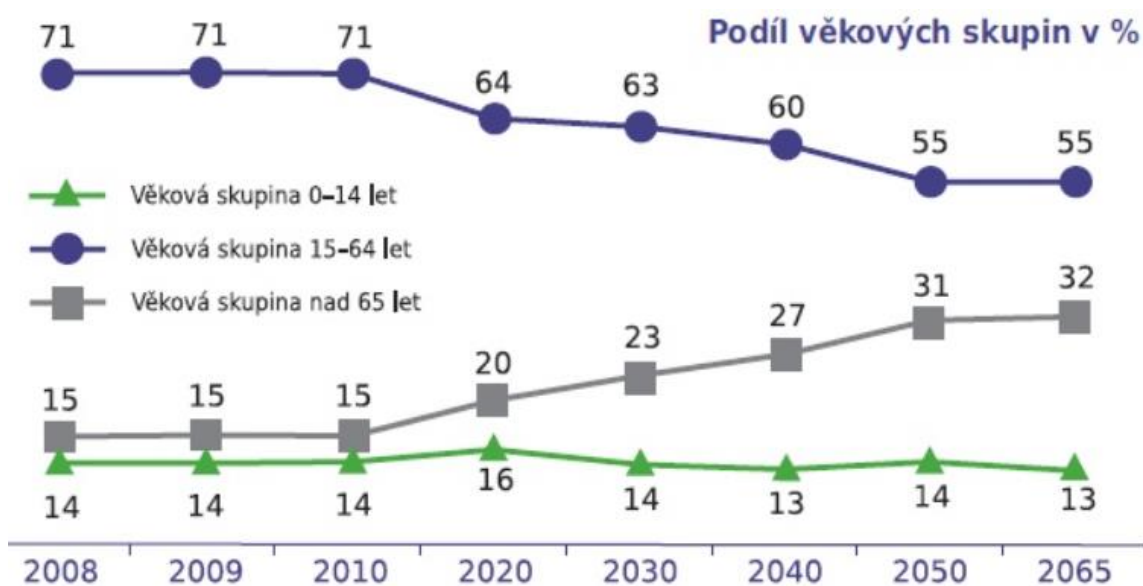
¹³³ ZPRÁVA O DLOUHODOBÉ UDRŽITELNOSTI VEŘEJNÝCH FINANČÍ. Národní rozpočtová rada [online]. Praha: Národní rozpočtová rada, 2018, 30.10.2018 [cit. 2019-01-26]. Dostupné z: <https://unrr.cz/vydavame/sdeleni/>.

¹³⁴ MARIN, Richard. Global pension crisis: unfunded liabilities and how we can fill the gap. Hoboken. New Jersey: Wiley, 2013. ISBN 978-1-118-58247-3.

¹³⁵ ČESKÁ REPUBLIKA V ROCE 2100. ČSÚ [online]. Praha, 2018 [cit. 2019-01-26]. Dostupné z: https://www.scribd.com/document/394361991/ČSU-V-21-stoleti-bude-ČR-starnout-lidi-ji-diky-migraci-neubude#from_embed

¹³⁶ Do důchodu později a vyšší nepřímé daně, radí Česku OECD. Aktuálně.cz [online]. Praha: Aktuálně.cz, 2018, 16. 7. 2018 [cit. 2019-01-27]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/finance/navazte- Duchodovy-vek-na-delku-zivota-doporucuje-oecd/r~5764169488f411e8b52aac1f6b220ee8/?redirected=1548606611>

Graf č. 4 Vývoj věkových skupin v %

Zdroj: Informační centrum vlády. Úřad vlády České republiky [online]. Praha: Úřad vlády České republiky, 2017 [cit. 2019-01-27]. Dostupné z: <https://icv.vlada.cz/cz/duchodova-reforma/nejcastejsi-dotazy/>

4.1.1 Starobní důchody – zjištěné závěry provedených výpočtů

Z výpočtů **příkladů číslo 1 a 2** je patrný rozdíl mezi výší průměrného důchodu muže a ženy. Tento v obecné rovině činil 2 396 Kč při přiznání důchodů a k roku 2018 pak činil rozdíl 1 389 Kč. Oba modelové příklady měly stejné výdělků v rozhodném období, ženy však mívají v ČR příjmy obecně nižší než muži, (viz příloha č 6. Průměrný příjem mužů a žen v ČR). Žena v modelovém příkladu čerpala z důchodového systému prostředky od 16. 8. 2015 do 16. 12. 2018 v celkové výši 522 755 Kč. Tato skutečnost vysvětluje důvod snahy o **sjednocení věku odchodu do důchodu pro ženy i muže**, ve vztahu k dlouhodobé vyrovnanosti důchodového systému. Dochází k postupnému navyšování věku odchodu žen do důchodu bez zohlednění počtu vychovaných dětí.

V příkladu číslo 3 je doložen **vliv počtu let** výdělečné činnosti na výši důchodu. Při odpracování minimálních potřebných let pro nárok se výše takového důchodu pohybuje zhruba ve 2/3 průměrného důchodu. Vzhledem k stále častější migraci pracovníků i do států nesmluvní ciziny je v tomto případě dobré zvážit při dlouhodobějším pobytu platbu dobrovolného důchodového pojištění. Nejčastější příčinou nízkého počtu let pro nárok na důchod je dlouhodobá registrace na úřadu práce jako žadatele o práci

bez pobírání podpory. V tomto případě lze dobu nezapočtenou z tohoto titulu doplatit, toto se děje především při nesplnění podmínky pro nárok na důchod, viz. modelový příklad číslo 11. V příkladu bylo představeno i správní řízení, které je vedeno po ukončení péče o osobu bezmocnou, závislou na péči, pomoci. Konečným dokumentem, stvrzujícím tuto dobu uznat jako dobu náhradní pro důchodové pojištění, je rozhodnutí místně příslušné OSSZ.

Modelovým **příkladem číslo 4 je doložen princip solidarity** v českém důchodovém pojištění.

Žadatel s nadprůměrnými příjmy za rozhodné období let 1986–2016 s OVZ 131 054 Kč náleží od nároku důchod ve výši 21 635 Kč,

v porovnání s žadatelem v Příkladu č. 1 s OVZ 27 953 Kč náleží od nároku důchod ve výši 14 962 Kč.

Výsledkem je důchod ve výši 16,5 % z vypočteného OVZ oproti 53,52 % z vypočteného OVZ.

Na dotaz OSVČ, jak velkou částku si má platit na důchod, neexistuje jednoznačná odpověď, jak bylo zjištěno analýzou modelové situace **v příkladu číslo 5**, vzhledem k faktu, že rozhodné období začíná v roce 1986 i k nemožnosti predikovat výši přepočítávacích koeficientů a redukčních hranic v roce přiznání důchodu. Doporučením může být odvádět pojistné z vyššího vyměřovacího základu, než je stanovené minimum, tj. u hlavní činnosti 8 175 Kč měsíčně pro rok 2019, při platbě zálohy 2 388 Kč,¹³⁷ pokud to výsledek hospodaření dovolí. Jeho výši zvyšovat na úroveň první redukční hranice, tj. 44 % průměrné mzdy. Pro další zajištění na stáří je možné spoření, investování do III. pilíře důchodové reformy, s využitím státem poskytovaných výhod, popř. jít cestou investování, nebo investic do nemovitostí jako doplňku k státem poskytovanému důchodu.

Provedenou analýzou **v příkladu číslo 6** je doloženo, že pro důchody se **vznikem nároku v prosinci**, při současném pokračování pracovní činnosti, je vždy doporučováno provedení výpočtu výše důchodu s přiznáním od následujícího roku v závislosti na výši nově vydaných přepočítávacích koeficientů a redukčních hranic. I po přiznání důchodu

¹³⁷ Změna výše minimálních záloh OSVČ v roce 2019. ČSSZ [online]. Praha: ČSSZ, 2018 [cit. 2019-01-27]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/cz/pojisteni-osvc/zmena-vyse-minimalnich-zaloh-osvc-v-roce-2019.htm>

je možné ve lhůtě do 30 dnů ode dne obdržení rozhodnutí o přiznání důchodu datum přiznání změnit.

V příkladu číslo 7 bude důchod od data splnění podmínky **odpracování 360 dnů od přiznání zvýšen** o 0,4 % původního OVZ. O úpravu je možné požádat prostřednictvím OSSZ vždy po odpracování dalších 360 dnů pojištění, nevztahuje se na práci vykonávanou na základě dohody o provedení práce, nezakládající účast na sociálním pojištění a činnosti malého rozsahu.

Příkladem číslo 8 je doloženo, proč důchodci nevyžívají možnosti pracovat i po nároku bez pobírání starobního důchodu, tzv. zvyšování důchodu o procenta. Důvodem je vysoká ztráta na nevyplacených důchodech. Od 1. 1. 2010 je možné vykonávat výdělečnou činnost a zároveň pobírat důchod s možností navýšení o 0,4 % původního OVZ po odpracování 360 dnů.

Analýzou modelového **příkladu číslo 9** byl přestaven finanční dopad vybraného termínu odchodu do předčasného starobního důchodu **§ 31 ZDP** na jeho výši. Odchod více než 2 roky před nárokem se dle zjištěných výsledků jeví díky krácení o 1,5 % za 90 dnů jako značně nevýhodný, vzhledem k faktu, že žadatel celý život odváděl sociální pojištění. Při zvažování žadatele, zda odejít a kdy do předčasného starobního důchodu, je doporučeno navštívit s dostatečným předstihem před podáním výpovědi pracovního poměru místně příslušnou OSSZ, kde pracovníce na základě předložení Informativního osobního listu důchodového pojištění, viz. Příloha č. 9 Žádost o zaslání informativního osobního listu důchodového pojištění, provedou orientační výpočet důchodu s přihlédnutím na období do nároku a celkovému počtu odpracovaných let. Vypočtena je i orientační výše trvalého krácení takového důchodu. Na žadateli je pak konečné rozhodnutí, či do předčasného důchodu odejde či nikoliv.

Příklad číslo 10 odhaluje možnost požádat o **důchod bez výplaty** při pokračování v méně náročné výdělečné činnosti. Žadatel s vysokými příjmy si zajistí nerozmělnění vysokých výdělků v rozhodném období a tím trvale vyšší důchod. Vzhledem ke skutečnosti, že žadatelé o tento typ důchodu jsou zpravidla vysokoškolsky vzdělání, je vhodné se zmínit o hodnocení doby studia pro důchodové účely po 1. 1. 2010.

Doba tohoto studia nebude již hodnocena jako doba náhradní a nebude tedy započtena do celkové doby pojištění. Je možné ji však doplatit.

Tabulka č. 10 Vliv doby studia na výši důchodu a na jeho nárok

Účel/Charakteristika	Pro nárok na S v letech 2010 až 2018	Pro nárok na S po roce 2018	Pro nárok na I, je-li aspoň 1 rok DDP	Pro nárok na I, není-li aspoň 1 rok DDP	Pro výši S nebo I obecně	Pro výši I v mimořádných případech ¹⁾	Pro nekrácení dopočtené doby ²⁾	Jako vyloučená doba
Před 1. lednem 1996 před 18. rokem věku	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 % ³⁾	Nepřichází v úvahu	100 %
Po 31. prosinci 1995 před 1. lednem 2010 před 18. rokem věku	0	0	0	100 %	0	0	Nepřichází v úvahu	0
Po 31. prosinci 2009 před 18. rokem věku	0	0	0	100 %	0	0	Nepřichází v úvahu	0
Před 1. lednem 1996 po 18. roce věku	100 %	80 %	100 %	100 % ⁴⁾	80 %	100 % ⁴⁾	100 % ⁴⁾	100 % ⁷⁾
Po 31. prosinci 1995 před 1. lednem 2010 po 18. roce věku	100 % ⁸⁾	80 % ⁸⁾	100 % ⁸⁾	100 % ⁵⁾	80 %	100 % ⁵⁾	100 % ⁵⁾	100 % ⁷⁾
Po 31. prosinci 2009 po 18. roce věku	0	0	0	100 % ⁶⁾	0	100 % ⁶⁾	100 % ⁶⁾	0

Zdroj: JUDR. VOŘÍŠEK, Vladimír. DOBA STUDIA A JEJÍ VLIV V DŮCHODOVÉM POJIŠTĚNÍ: DOBA STUDIA JAKO DOBA POJIŠTĚNÍ NEBO NÁHRADNÍ DOBA POJIŠTĚNÍ. ČSSZ [online]. Praha: ČSSZ, 2018 [cit. 2019-02-10]. Dostupné z: https://www.cssz.cz/cz/casopis-narodni-pojisteni/archiv-vydanych-cisel/clanky/judr_vladimir_vorisek_doba_studia_a_jeji_vliv_v_duchodovem_pojisteni.htm

4.1.2 Invalidní důchody – zjištěné závěry provedených výpočtů

V modelovém příkladu číslo 10 byla představena funkce institutu dobrovolného pojištění, který vzhledem k nárůstu celkové potřebné doby pojištění pro nárok na starobní důchod bude využíván stále častěji i u starobních důchodů, nejen u invalidních. Český právní řád pro přiznání výplaty invalidního důchodu určuje 2 podmínky: stanovený pokles pracovní schopnosti a splnění potřebné doby pojištění. Vzhledem k tomu, že se jedná o občany, kteří již před přiznáním důchodu jsou nemocní a jejich pracovní uplatnění na trhu práce je obtížné, jsou často vedeni dlouhodobě na úřadu práce jako uchazeči i bez pobírání podpory. Modelový příklad představil i institut dopočtené doby pro výpočet invalidních důchodů. I v případě zamítnutí žádosti o jakýkoliv důchod je dobré obrátit se na místně příslušnou OSSZ, její pracovníci provedou analýzu situace a nastíní možnosti získání nároku na pobírání dávky, vyčíslí částku doplacení, pokud tato možnost vznikne.

Diskutabilní se jeví především zavedení podmínky od 1. 2. 2018 pro možné podání přihlášky k dobrovolnému pojištění bez udání důvodů. Jen pokud dotyčný získá 1 rok doby pojištění – de lege lata podle § 11 odst. 1 písm. a) nebo § 13 odst. 1 ZDP. Tato změna § 6 odst. 2 ZDP vyřazuje např. právě dostudované občany ČR z možnosti přihlásit se k dobrovolnému pojištění. Může nastat např. situace, kdy student vysoké školy ukončí studium jedné vysoké školy v lednu a na další školu by chtěl nastoupit od září. Nemá však možnost přihlásit se na dobu přerušení studia k účasti na dobrovolném důchodovém pojištění. Řešením by byla změna zákona **de lege ferenda** v podobě doplnění podmínky v § 6 odst. 2 ZDP o: ***nebo doba studia na střední nebo vysoké škole v České republice, a to před dosažením 18 let věku, nejdříve však po dokončení povinné školní docházky, a po dosažení věku 18 let po dobu prvních 6 let tohoto studia.*** Jak udává § 40 odst. 3 ZDP jako podmínku pro splnění potřebné doby pojištění u nároku na invalidní důchod.

Příkladem číslo 11 bylo upozorněno na nutnost podat žádost o starobní důchod při pobírání invalidního důchodu, neboť při jejím nepodání je vyplácen důchod ve stejné výši i při splnění podmínky věku pro starobní důchod. V případě zpětné žádosti je rozdíl doplácen pouze 5 let od uplatnění žádosti.

4.1.3 Pozůstalostní důchody – zjištěné závěry provedených výpočtů

V příkladu číslo 13 byla provedena analýza **výpočtu vdovského důchodu**, jehož výše je závislá na výdělečné činnosti zemřelého. Délka pobírání je závislá na věku vdovy, výchově nezaopatřených dětí, péči o rodiče závislé na péči nebo zdravotním stavu odpovídajícímu invaliditě třetího stupně. Při souběhu nároku na více důchodů, nejčastěji starobního a vdovského (vdoveckého) důchodu, je vyšší důchod vyplácen v plné výši procentní výměry a nižší ve výši jedné poloviny procentní výměry, základní výměra náleží pouze jednou. Výplata je pak trvalá.

Příkladem číslo 14 je doložen výpočet důchodu sirotčího, jehož výše je závislá na příjmech a výdělečné činnosti zemřelého. Je možné i nepobírání důchodu, při nesplnění podmínky odpracovaných let zemřelým. Neustále se však zmírňují, nárok vznikne i pokud

zemřelý získal jen krátkou dobu důchodového pojištění, a to aspoň jeden rok, popřípadě 2 roky u pojištěnce staršího 38 let, platnost od 1. 2. 2018.

4.1.4 Valorizace důchodů – zjištěné závěry provedených výpočtů

Všechny vyplácené i nově přiznané důchody (viz **příklady číslo 15 a 16**) budou zvýšeny od 1. 1. 2019 o 1 % průměrné mzdy, to se projeví především u nižších důchodů, kde základní výměra tvoří větší část vypláceného důchodu. Bude zvýšena též procentní výměra důchodu o 1 000 Kč u osob, které dosáhly věku 85 let. I tuto úpravu zajistí Česká správa sociálního zabezpečení, stejně jako valorizaci důchodů, bez žádosti. Dojde tak ke **zvýšení životní úrovně** všech důchodců. Základní výměra se zvyšuje o 570 Kč na 3 270 Kč, procentní výměra se zvyšuje o 3,4 % procentní výměry. Zvýšení základní výměry je největší v posledních deseti letech.

4.1.5 Důchodové spoření – zjištěné závěry provedeného výpočtu důchodu

Analýza modelového **příkladu číslo 17** vede k vysvětlení většinového rozhodnutí účastníků důchodového spoření nechat si uspořenou částku vyplatit oproti minoritní skupině vracející částku do státního pilíře, 800 ze 78 000 účastníků. Vstup byl výhodný především pro skupinu mladších účastníků a účastníků s nadprůměrnými příjmy. Krácení důchodu není v porovnání s naspořenou částkou vyvedenou z průběžného pilíře výrazná. Státní pilíř však tímto vyvedením ztratil nejvýraznější solidární přispěvatele.

4.1.6 Předdůchod z III. pilíře – závěr provedeného výpočtu důchodu

Modelový **příklad číslo 18** dokazuje, že pobírání předdůchodu není dobou pojištění pro účely důchodového pojištění a tím dochází ke krácení starobního důchodu o roky jeho pobírání. **Žadatel za tuto dobu nezískává 1,5 % za každých odpracovaných 365 dnů výdělečné činnosti. Tímto skrytým krácením se žadatel vyhne pouze snížení důchodu za jeho dřívější přiznání.** A spotřebuje svou dlouhodobou rezervu na stáří již na začátku důchodového věku. Je nutné mít vytvořenou další rezervu. Tato skutečnost se odráží

i v počtu vyplácených preddůchodů, které činí ke konci 3. čtvrtletí 2018 3 582 smluv z celkového počtu 4 441 664 účastníků III. pilíře.¹³⁸

4.1.7 Důchody migrujících osob – zjištěné závěry výpočtu důchodu

Vlivem globalizace, rozsáhlejší a modernější infrastruktury i jazykové vzdělanosti lidí bude migrace v budoucnu běžnou záležitostí. Prověření, zda je se zemí, kam přesídlení člověka směřuje, uzavřena mezinárodní smlouva, bude jedním z hlavních dotazů. Práce v zemi tzv. nesmluvní cizině bude důvodem pro přihlášení se k dobrovolnému důchodovému pojištění. Pokud osoba bude odcházet ze země s uzavřenou smlouvou, nebo země EU, je dobré požádat místního nositele důchodového pojištění o vydání celkového přehledu o dobách pojištění. Předejde se tak případným složitým případům, týkajících se nedoložené doby. V **příkladu číslo 19** nebyl ani po 2 letech šetření prokázán výkon činnosti na území Ruska včetně prokázání studia, na které klient předložil doklad o studiu. Doba má vliv i na výši důchodu z ČR, neboť byla zhodnocena pouze doba na území Bulharska a ČR. V **příkladu číslo 20** byla analyzována situace, kdy žadatel požádal o důchod z ČR až po svém návratu z USA, a tak mu bude důchod doplacen pouze 5 let zpětně od uplatnění žádosti.

4.2 Třetí dobrovolný pilíř penzijního systému v ČR

Státem garantovaný I. pilíř nebude v budoucnu dostačujícím příjmem pro zachování životní úrovně po vstupu do důchodu. Odkládání si části příjmu v produktivním věku na dobu neproduktivní se stává základním pravidlem pro správné hospodaření rodin a jednotlivců. Vzhledem k výši současných důchodů z I. pilíře, postačujících na zajištění kvalitní životní úrovně současných důchodců, je chápáno DPS jako příjemný způsob spoření určený pro zajištění jednorázových nadstandartních výdajů, nebo pro další generace v rodinách strádatelů, než pro pravidelné dorovnání poklesu životní úrovně. V Penzijní společnosti České spořitelny bylo k 30. 6. 2018 vypláceno formou renty

¹³⁸ Doplnkové penzijní spoření - 3. čtvrtletí 2018. Asociace penzijních fondů [online]. Praha: Asociace penzijních fondů, 2019 [cit. 2019-01-27]. Dostupné z: <https://www.apfcr.cz/wp-content/uploads/2018/11/Doplnkové-penzijní-spoření-3.-čtvrtletí-2018.pdf>

pouze 901 smluv formou renty.¹³⁹ Celkový počet účastníků III. pilíře v ČR je 4 441 664 (z toho 3 513 149 v transformovaných a 928 515 v účastnických fondech), penzijní společnosti spravují ve svých fondech prostředky účastníků v celkové výši 438,514 mld. Kč.¹⁴⁰ Průměrná úložka účastníka činí 656 Kč, příspěvek zaměstnavatele 821 Kč, viz Příloha č. 8 Vývoj průměrného měsíčního příspěvku účastníka a zaměstnavatele k 3. čtvrtletí roku 2018.

4.2.1 Doplnkové důchodové spoření – zjištěné závěry provedených výpočtů

V příkladu číslo 21 byl proveden modelový výpočet spoření do DPS s počátkem spoření ve 25 a 45 letech občana při různých výších spořených měsíčních částek.

Z provedených výpočtů je patrné, že s tvorbou rezervy je vhodné začít již po ukončení studia, neboť úložka není tak velkou zátěží pro rodinný rozpočet, jako při spoření od 45 let. Současní třicátníci zakládají rodiny kolem 35. roku věku a ve věku 45 let jdou výdaje rodiny především do vzdělání dětí a vlastního bydlení. Nezanedbatelný je téměř dvojnásobný příspěvek a daňový přínos u delší doby trvání smlouvy. Penzijní připojištění představuje výhradně konzervativní investici. Vzhledem k dlouhodobosti vkládání prostředků do III. pilíře je možnost volby strategie dle nahlížení investora na riziko zajímavou možností pro zvýšení hodnoty vložených prostředků zajištění vlastního finančního polštáře na stáří. Nespolehání se pouze na státní důchod je jednou ze známek zodpovědného chování každého jedince.

¹³⁹ Výroční zpráva. Česká spořitelna penzijní společnost [online]. Praha: Česká spořitelna penzijní společnost, 2018, 2018 [cit. 2019-03-09]. Dostupné z: <https://www.cspcs.cz/cs/ke-stazeni>

¹⁴⁰ Doplnkové penzijní spoření - 3. čtvrtletí 2018. Asociace penzijních fondů [online]. Praha: Asociace penzijních fondů, 2019 [cit. 2019-01-27]. Dostupné z: <https://www.apfcr.cz/wp-content/uploads/2018/11/Doplnkové-penzijní-spoření-3.-čtvrtletí-2018.pdf>

Závěr

Současné důchodové pojištění, jako jedna ze součástí sociálního pojištění, je produktem moderní společnosti, ke kterému dospělo lidstvo složitým historickým vývojem. Diplomová práce by měla sloužit jako průvodce, návod pro občany, kam zaměřit své úsilí ve vztahu k zabezpečení se na stáří. V první kapitole byl představen historický vývoj důchodového pojištění, který nebyl automatickou jistotou v životě našich předků. Následně byla představena platná právní úprava důchodového systému, včetně změn systému vzniklých a podporovaných jen částí špičky současného politického spektra. Křehkost podpory tohoto reformního kroku vedla k jeho zrušení a následnému vrácení se od započaté cesty zpět. Modelovým výpočtem byla doložena výhodnost vstupu do zrušeného II. pilíře pro osoby s vyššími příjmy, v poměru výše uspořené částky ke krácení státem vypláceného důchodu z I. pilíře. Solidárnost českého důchodového systému je představena výpočtem modelových příkladů žadatele s nízkými a vysokými příjmy. Jak zatěžuje důchodový systém zvýhodnění žen za výchovu dětí je doloženo výpočtem modelového příkladu důchodu ženy se stejnými příjmy jako muž, byl proveden i výpočet vyplacené částky státem od data přiznání důchodu ženy.

S obavami, jak financovat důchodový systém při zvyšujícím se věku dožití, stárnutí populace a snižující se porodnosti se potýká většina rozvinutých států světa a je předmětem diskuzí i na úrovni mezinárodních organizací. Současný důchodový systém v ČR je založený na I. státem financovaném pilíři a III. dobrovolném pilíři podporovaným státem. Podvědomí o výhodnosti spoření do dobrovolného pilíře je již běžnou částí hospodaření s prostředky rodin a jednotlivců. K ještě většímu rozšíření by přispěl i uzákoněný povinný příspěvek zaměstnavatele do tohoto pilíře. Je však nepochopitelné, že stát sám jako největší zaměstnavatel nepřispívá svým zaměstnancům na penzi. Příspěvek by zvýšil obecné podvědomí o nutnosti spoření na stáří zejména u současných třicátníků, neboť pokud nedojde ke změně důchodového systému, pro kterou musí existovat politická shoda a následovat pevné rozhodnutí vytrvat ve zvolené cestě, dojde v polovině 21. století k nejvyššímu deficitu důchodového účtu. Vzhledem k výše uvedeným skutečnostem je doporučením autorky diplomové práce nespolehat na stát

v oblasti penzí a zajistit se na stáří sám, a to i pomocí III. pilíře důchodového systému. Doporučením je dle provedených výpočtů začít s vkládáním prostředků při začátku výdělečné činnosti a přizpůsobovat výši vkladu aktuální finanční situaci rodiny. Variabilita změny strategie investování je také jednou z možností výhodnějšího zhodnocení vkladů při současném využívání příspěvků státu, zaměstnavatele a daňového zvýhodnění.

V prvních kapitolách praktické části byly představeny výpočty všech typů vyplácených důchodů, včetně vyzdvižení nejdůležitějších faktorů ovlivňujících výši samotného důchodu. Z provedených výpočtů vyplynulo, že na výši důchodu má vliv výdělek od roku 1986, jehož výši však sám občan hůře ovlivňuje. Druhým význačným faktorem je celková doba pojištění, splnění pouze minimální povinné doby pojištění zabezpečí důchod ve výši asi 2/3 průměrného důchodu, jak bylo doloženo modelovým výpočtem. Doba 35 let potřebná pro nárok na důchod je často nesplněna z důvodu dlouhodobé evidence na Úřadu práce bez pobírání podpory, pobytu v cizině bez pojištění, nebo výdělečné činnosti v nesmluvní cizině, péče ženy o děti ve věku po 4. roce věku, péče o rodiče bez státem uznaného stupně závislosti nebo v I. stupni, výkon činnosti na dohodu o provedení práce bez nutnosti platit sociální pojištění, u mladších ročníků bude touto dobou i doba studia po 1. 1. 2010. U osob narozených po roce 1994 se doba studia nebude hodnotit, lze ji však doplatit institutem dobrovolného pojištění. Občan má možnost každoročně kontrolovat, zda jsou podklady pro budoucí výpočet důchodu v nárokových podkladech ČSSZ v pořádku, formou žádosti o zaslání informativního listu důchodového pojištění. Tuto kontrolu považuje autorka práce za velmi důležitou, chrání občany před problémy s nedoloženou dobou výdělečné činnosti, např. u organizací zanikajících.

Provedenou obsahovou analýzou právních předpisů a důvodové zprávy ke změně ZDP od 1. 2. 2018 byl nalezen nesoulad současného stavu a jeho dopadu na české studenty se záměrem autora návrhu zákona k zamezení zneužívání institutu dobrovolného pojištění migrujícími osobami. K právní úpravě *de lege lata* byla autorkou diplomové práce navržena změna **de lege ferenda**. Toto doporučení k změně právní úpravy spočívá v doplnění znění § 6 ZDP odst. 2 o část týkající se studentů, ve znění § 40 odst. 3. **Tím by došlo k odstranění diskriminace mladých občanů ČR v možnosti přihlášení se k účasti na dobrovolném důchodovém pojištění.**

Dalším závěrem plynoucím z diplomové práce je upozornění na spolupráci žadatelů o důchod s pracovníky Okresních správ sociálního zabezpečení v předávání informací o nárocích na jednotlivé dávky, neboť i sama autorka DP se setkala s nesprávným výkladem zákona na internetových stránkách, a tím došlo ke zkreslení výpočtu důchodové dávky. Správné zvolení data přiznání starobního důchodu dle § 31 ZDP je důležitým faktorem výrazně ovlivňujícím výši tohoto typu důchodu. Provedení odborného informativního výpočtu tohoto tzv. předčasného důchodu pomůže žadateli nejlépe načasovat pro něj nejvhodnější datum odchodu do důchodu, žadatel bude informován i o výši krácení důchodu. Výše krácení důchodu není stejná a odráží v sobě délku pobírání předčasného důchodu. Zajímavou možnost odhalil i výpočet předčasného důchodu pro občana s vysokými příjmy, který opustil své zaměstnání a požádá o přiznání předčasného důchodu bez výplaty při současném pokračování ve výdělečné činnosti s nižšími příjmy. Dalším souhrnným zjištěním prokázaným na modelových výpočtech je nutnost požádat o dávky včas a neodkládat tento akt, neboť doplatit důchodovou dávku je možné pouze 5 let zpětně. Poživatel invalidního důchodu, který nepožádal o starobní důchod i občan žijící na území jiného státu, se připravili o část doplatku důchodu. Diskutabilní z pohledu autorky je tzv. úprava důchodu pracujících důchodců o 0,4 % původního vyměřovacího základu, vypočtená částka se pohybuje od 40 Kč do 100 Kč měsíčně, agenda je pro občana i ČSSZ zatěžující, řešením by bylo např. daňové zvýhodnění této skupiny zaměstnanců. Z diplomové práce vyplývá pro OSVČ doporučení týkající se výše jejich odvodů na důchodové pojištění spočívající ve zvyšování tohoto odvodu na úroveň každoročně vládou vyhlášené první redukční hranice, další částka by mohla směřovat do III. pilíře s podporou státu. Analýza výpočtu důchodu poživatele předdůchodu z III. pilíře upozornila na diskutabilní a veřejností i penzijními společnostmi málo známou a proklamovanou skutečnost, že doba pobírání předdůchodu sice zabrání trvalému krácení předčasného důchodu, ale nezvýší důchod o další roky výdělečné činnosti. Důchod bude trvale nižší než řádný důchod. Současně je žadatelem spotřebovávaná částka určená jako rezerva pro důchodový věk již před počátkem tohoto věku a samotná minimální částka pro možnost čerpat předdůchod nezaručuje poživateli dostatečně velkou částku měsíčního příjmu pro zachování důstojného života. Výhodnost

by autorka DP spatřovala pouze při pokračování ve výdělečné činnosti s nižším příjmem a předdůchod by pokles kompenzoval. Dalším předpokladem je, aby měl žadatel dostatek kapitálu jako rezervu pro důchodový věk, např. příjem z pronájmu vlastních nemovitostí.

Současná vláda sestavila na základě doporučení Ministerstva financí a Ministerstva práce a sociálních věcí novou důchodovou komisi, nazvanou Komise pro spravedlivé důchody, která by se měla zabývat závěry Českého statistického úřadu a Národní rozpočtové rady a hledat řešení budoucího stavu nevyrovnanosti veřejných financí ve vztahu k financování důchodů. Přes značný technický pokrok, přibližování se k vyspělým zemím bude česká společnost nucena buď ke kroku vedoucímu k opětovnému posunutí věku odchodu do důchodu, zvýšení daní, nebo k snížení výše vyplácených důchodů. Každá z navržených variant s sebou nese rizika a nevýhody. Zvýšení odvodu na sociální pojištění by znamenalo nepopulární vyšší zdanění, které by s sebou přineslo vyšší nezaměstnanost, a tím i další výdaje ze sociálního systému státu. Opětovné prodloužení věku odchodu do důchodu je krokem opět velmi nepopulárním, a již Bezděkova komise pro tento případ doporučila oddělit tzv. náročné profese, a u nich odchod nezvyšovat a financovat jejich důchody za spoluúčasti zaměstnavatelů. Poslední zmiňovanou možností je snížení výše vyplácených důchodů. U této varianty je uvažováno o zavedení povinného spoření do III. pilíře důchodového systému. Vzhledem k již probíhajícímu dialogu a různosti názorů na řešení problému budoucího financování penzí bude obtížné najít shodu v rámci celého politického spektra. Nalezení konsensu je první podmínkou, důležité je ale i dodržení ujednaného směru v dlouhodobém horizontu, jinak jednání pozbývají smysl. Vzhledem k nevyjasněnosti budoucího vývoje důchodového systému předkládá autorka diplomové práce ucelený přehled všech vyplácených dávek z I. pilíře, včetně detailní analýzy jejich výpočtů.

Zdůrazněny jsou všechny faktory ovlivňující výši vyplácených dávek. Ucelenost a provázanost jednotlivých modelových příkladů jsou hlavním přínosem práce ve vztahu k budoucím důchodcům, práce by měla sloužit jako návod, příručka, jak se orientovat v důchodové problematice. Demokracie se rovná svoboda a zodpovědnost, i tak by se dala charakterizovat odpovědnost, kterou občané musí přebírat v oblasti finančního zajištění se na stáří.

Seznam použité literatury

Monografie

ARNOLDOVÁ, Anna. *Sociální zabezpečení I: sociální zabezpečení v České republice, lékařská posudková služba, pojistné, systémy sociálního zabezpečení*. Praha: Grada, 2012. Aktuální legislativa. ISBN 978-80-247-3724-9.

BARR, N. A., Peter A. DIAMOND a N. A. BARR. *Pension reform: a short guide*. New York: Oxford University Press, 2010. ISBN 978-0-19-538772-8.

DUKOVÁ, Ivana, DUKA Martin a KOHOUTOVÁ Ivanka. *Sociální politika: učebnice pro obor sociální činnost*. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-3880-2.

HALÍŘOVÁ, Gabriela a MELOTÍKOVÁ Petra. *Praktikum z práva sociálního zabezpečení: podle stavu k 1. 10. 2015*. 4. aktualizované a přepracované vydání. Praha: Leges, 2015. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-090-1.

HEJDUKOVÁ, Pavlína. *Veřejné finance – teorie a praxe*. Praha. C.H. Beck, 2015. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-80-7400-298-4.

JANKŮ, Martin. *Základy práva pro posluchače právnických fakult*. 4., přepracované a doplněné vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 978-80-7400-344-8.

KAHOUN, Vilém a kolektiv. *Sociální zabezpečení: vybrané kapitoly*. 2. aktualizované vydání. Praha: Triton, 2013. ISBN 978-80-7387-733-0.

KOLDINSKÁ, Kristina. *Sociální právo*. Vyd. 2. V Praze: C.H. Beck, 2013. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 978-80-7400-474-2.

KREBS, Vojtěch a DURDISOVÁ Jaroslava. *Sociální politika*. Praha: Codex Bohemia, 1997. ISBN 978-80-7478-921-2.

MARIN, Richard. *Global pension crisis: unfunded liabilities and how we can fill the gap*. Hoboken. New Jersey: Wiley, 2013. ISBN 978-1-118-58247-3.

SCHMIED, Zdeněk, VLASÁK František a KODROVÁ Jaroslava. *Náhrada mzdy a nemocenské zaměstnance: při dočasné pracovní neschopnosti nebo karanténě*. Olomouc: ANAG, 2009-. Práce, mzdy, pojištění. ISBN 978-80-7263-996-0.

TRÖSTER, Petr a kolektiv. *Právo sociálního zabezpečení*. 6., podstatně přepracované a aktualizované vydání. V Praze: C.H. Beck, 2013. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-473-5.

VORŠÍŠEK, Vladimír. *Zákon o důchodovém pojištění: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7179-576-6.

ŽENÍŠKOVÁ, Marta. *Pojistné na sociální zabezpečení: zaměstnavatelů, zaměstnanců, OSVČ, dobrovolně důchodově pojištěných: s komentářem a příklady k 1. 1. 2016.* Olomouc: ANAG, 2016-. Práce, mzdy, pojištění. ISBN 978-80-7263-998-4.

ŽENÍŠKOVÁ, Marta. *Zákon o nemocenském pojištění s komentářem a příklady: od 1. 1., 1. 2. a 1. 6. 2018.* Olomouc: ANAG, 2018-. Práce, mzdy, pojištění. ISBN 978-80-7554-108-6.

Legislativní dokumenty

Penzijní spoření a připojištění: zákon o doplňkovém penzijním spoření, zákon o penzijním připojištění se státním příspěvkem, zákon o ukončení důchodového spoření, zákon o činnosti institucí zaměstnaneckého penzijního pojištění, prováděcí vyhlášky: redakční uzávěrka 12.3.2018. Ostrava: Sagit, [2018]. ÚZ. ISBN ISBN:978-80-7488-294-4.

Ústava ČR: Listina základních práv a svobod; Parlament, volby, Ústavní soud, Ombudsman, ministerstva; Antidiskriminační zákon, Zákon o Sbírcě zákonů; Volba prezidenta: redakční uzávěrka 1. 3. 2018. Ostrava: Sagit, 2018. sv. ÚZ. ISBN 978-80-7488-289-0.

Sociální pojištění: pojistné na sociální zabezpečení, nemocenské pojištění, důchodové pojištění, organizace a provádění sociálního zabezpečení: redakční uzávěrka 8. 1. 2018. Ostrava: Sagit, 2018. sv. ÚZ. ISBN 978-80-7488-279-1.

Webové, internetové adresy:

ČESKÁ REPUBLIKA V ROCE 2100. ČSÚ [online]. Praha, 2018 [cit. 2019-01-26]. Dostupné z: https://www.scribd.com/document/394361991/ČSU-V-21-stoleti-bude-ČR-starnout-lidi-ji-diky-migraci-neubude#from_embed

Doba pojištění kratší než jeden rok [online]. Praha: ČSSZ, 2017 [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/cz/evropska-unie/duchodove-pojisteni/doba-pojisteni-kratsi-nez-jeden-rok.htm>

Dobrovolné důchodové pojištění. ČSSZ [online]. Praha, 2017 [cit. 2018-08-22]. Dostupné z: [web https://www.cssz.cz/cz/duchodove-pojisteni/ucast-na-pojisteni/dobrovolna.htm](https://www.cssz.cz/cz/duchodove-pojisteni/ucast-na-pojisteni/dobrovolna.htm).

Do důchodu později a vyšší nepřímé daně, radí Česku OECD. Aktuálně.cz [online]. Praha: Aktuálně.cz, 2018, 16. 7. 2018 [cit. 2019-01-27]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/finance/navazte-duchodovy-vek-na-delku-zivota-doporucuje-oecd/r~5764169488f411e8b52aac1f6b220ee8/?redirected=1548606611>

Doplňkové penzijní spoření. Asociace penzijních společností ČR [online]. Praha: APS ČR, 2018 [cit. 2018-12-30]. Dostupné z: <https://www.apfcr.cz/doplňkove-penzijni-sporeni/>

Doplňkové penzijní spoření - 3. čtvrtletí 2018. Asociace penzijních společností ČR [online]. Praha: Asociace penzijních společností ČR, 2019 [cit. 2019-01-27]. Dostupné z: <https://www.apfcr.cz/wp-content/uploads/2018/11/Doplňkové-penzijní-spoření-3.-čtvrtletí-2018.pdf>

Druhy SVČ. ČSSZ [online]. Praha, 2017 [cit. 2018-08-22]. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/pojisteni-osvc/druhy-svc/>.

Druhý důchodový pilíř definitivně skončil [online]. In.: Praha: Asociace penzijních společností ČR, 2017, 30.6.2017 [cit. 2018-12-28]. Dostupné z: <https://www.apfcr.cz/2017/06/30/druhy-duchodovy-pilir-definitivne-skoncil/>

Důchodové pojištění: Hlavní změny v důchodovém pojištění. MPSV [online]. Praha: MPSV, 2018 [cit. 2018-10-13]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/cs/31150>

Evropská unie. ČSSZ [online]. Praha, 2014 [cit. 2018-08-23]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/cz/evropska-unie/>

Hlavní změny v důchodovém pojištění schválené v roce 2018. Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. Praha: MPSV, 2018, 16. 10. 2018 [cit. 2018-12-30]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/cs/34387>

Informační centrum vlády. Úřad vlády České republiky [online]. Praha: Úřad vlády České republiky, 2017 [cit. 2019-01-27]. Dostupné z: <https://icv.vlada.cz/cz/duchodova-reforma/nejcastejsi-dotazy/>

Informační systém o průměrném výdělku (ISPV). In: Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2018 [cit. 2018-12-28]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/cs/31614>

JUDR. VOŘÍŠEK, Vladimír. Doba studia a její vliv v důchodovém pojištění: Doba studia jako doba pojištění nebo náhradní doba. ČSSZ [online]. Praha: ČSSZ, 2018 [cit. 2019-02-10]. Dostupné z: https://www.cssz.cz/cz/casopis-narodni-pojisteni/archiv-vydanych-cisel/clanky/judr_vladimir_vorisek_doba_studia_a_její_vliv_v_duchodovem_pojisteni.htm

Kalkulačka pro orientační výpočet starobního důchodu: Vysvětlení základních pojmů. ČSSZ [online]. Praha: ČSSZ, 2018 [cit. 2018-10-13]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/cz/duchodove-pojisteni/duchodova-kalkulacka/kalkulacka-pro-orientacni-vypocet-starobniho-duchodu.htm>

Koaliční smlouva mezi ČSSD, hnutím ANO 2011 a KDU-ČSL na volební období 2013-2017. Úřad vlády České republiky [online]. Praha, 2014 [cit. 2018-09-02]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/dulezite-dokumenty/koalicni_smlouva.pdf

Koordinace sociálního zabezpečení. ČSSZ [online]. Praha, 2018 [cit. 2018-08-23]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/cz/evropska-unie/socialni-zabezpeceni/>

Mezinárodní smlouvy. ČSSZ [online]. Praha, 2017 [cit. 2018-08-23]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/cz/mezinarodni-smlouvy/>

Nárok na důchod a jeho výše. ČSSZ [online]. Praha, 201n. 1. [cit. 2018-08-23]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/cz/evropska-unie/duchodove-pojisteni/narok-na-duchod-a-jeho-vysi.htm>

Otevřená data ČSSZ. ČSSZ [online]. Praha, 2018 [cit. 2018-08-22]. Dostupné z: <https://data.cssz.cz/web/otevrena-data/graf-prumerna-vyse-duchodu-v-cr>.

Penzijní společnosti - 3. čtvrtletí 2018. Asociace penzijních společností [online]. Praha: Asociace penzijních společností ČR, 2018 [cit. 2019-01-27]. Dostupné z: <https://www.apfcr.cz/wp-content/uploads/2018/11/Penzijní-společnosti-3.-čtvrtletí-2018.pdf>

Podíl nezaměstnaných osob od roku 2005 [online]. Praha: MPSV, 2018 [cit. 2018-09-29]. Dostupné z: http://portal.mpsv.cz/sz/stat/nz/casove_rady

Potřebná doba pojištění. ČSSZ [online]. Praha, 2017 [cit. 2018-08-23]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/cz/duchodove-pojisteni/davky/starobni-duchody.htm>

Povinnosti OSVČ. ČSSZ [online]. Praha, 2016 [cit. 2018-08-22]. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/pojisteni-osvc/povinnosti.htm>.

Předdůchod a jeho pět důležitých aspektů. In: Asociace penzijních společností ČR [online]. Praha: Asociace penzijních společností ČR, 2018, 5. 6. 2018 [cit. 2018-12-28]. Dostupné z: <https://www.apfcr.cz/2018/06/05/predduchod-a-jeho-pet-dulezitych-aspektu/>

Přehled smluv. ČSSZ [online]. Praha, 2017 [cit. 2018-08-23]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/cz/mezinarodni-smlouvy/smlouvy-uzavrene-cr/prehled-smluv.htm>

Současná ministryně práce a sociálních věcí navrhuje povinné penzijní. Asociace penzijních společností ČR [online]. Praha: Asociace penzijních společností ČR, 2019, 15.1.2019 [cit. 2019-01-26]. Dostupné z: <https://www.apfcr.cz/2019/01/15/soucasna-ministryne-prace-a-socialnich-veci-navrhuje-povinne-penzijko/>

Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna: Sněmovní tisk 926/0, část č. 1/6 Novela z. o pojistném na sociální zabezpečení. Poslanecká sněmovna parlamentu ČR: Důvodová zpráva [online]. Praha: Digitální depozitář, 2016 [cit. 2019-02-09]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=926&CT1=0#prilohy>

Starobní důchody. ČSSZ [online]. Praha, 2017 [cit. 2018-08-22]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/cz/duchodove-pojisteni/davky/starobni-duchody.htm>

Statistická ročenka z oblasti důchodového pojištění 2017: ČSSZ [online]. Praha: Copy General Onsite Services, 2018 [cit. 2018-08-23]. ISBN 978-80-87039-52-6. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/NR/rdonlyres/5B8D1852-AE80-471E-AF60-D19366CFA3E3/0/SR2017.pdf>.

Tezaurus problémů a návrhů k pokračování důchodové reformy. MPSV [online]. Praha: Důchodová-komise, 2017 [cit. 2018-09-02]. Dostupné z: <http://www.duchodova-komise.cz/wp-content/uploads/2017/11/Tezaurus-problemu-a-navrhů-k-pokracování-duchodové-reformy.pdf>

Věková kalkulačka. MPSV [online]. Praha, 2017 [cit. 2018-08-22]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/cs/2435>.

Výroční zpráva. Česká spořitelna penzijní společnost [online]. Praha: Česká spořitelna penzijní společnost, 2018, 2018 [cit. 2019-03-09]. Dostupné z: <https://www.csps.cz/cs/ke-stazeni>

Vývoj průměrného měsíčního příspěvku účastníka a zaměstnavatele k 3Q 2018. Asociace penzijních společností [online]. Praha: Asociace penzijních společností ČR, 2018 [cit. 2019-01-27]. Dostupné z: <https://www.apfcr.cz/grafy/>

Zaostřeno na ženy a muže - 2018: Práce a mzdy. Český statistický úřad [online]. Praha: Český statistický úřad, 2019, 23.01.2019 [cit. 2019-01-27]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/60622084/300002180435.pdf/1dc2c742-bb88-4ed3-878b-c288cdb9cbd3?version=1.1>

Závěrečná zpráva o činnosti odborné komise pro důchodovou reformu v letech 2014-2017. MPSV [online]. Praha: Důchodová komise, 2017 [cit. 2018-09-02]. Dostupné z: <http://www.duchodova-komise.cz/wp-content/uploads/2017/09/Závěrečná-zpráva-o-činnosti-OK-pro-DR.pdf>

Zhodnocení prostředků účastníků. Asociace penzijích společností ČR [online]. Praha: Asociace penzijích společností ČR, 2017 [cit. 2019-01-26]. Dostupné z: <https://www.apfcr.cz/zhodnoceni-prostredku-ucastniku/>

Změna výše minimálních záloh OSVČ v roce 2019. ČSSZ [online]. Praha: ČSSZ, 2018 [cit. 2019-01-27]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/cz/pojisteni-osvc/zmena-vyse-minimalnich-zaloh-osvc-v-roce-2019.htm>

ZPRÁVA O DLOUHODOBÉ UDRŽITELNOSTI VEŘEJNÝCH FINANČÍ. Národní rozpočtová rada [online]. Praha: Národní rozpočtová rada, 2018, 30.10.2018 [cit. 2019-01-26]. Dostupné z: <https://unrr.cz/vydavame/sdeleni/>

3 kroky k finanční svobodě aneb jak naložit s výplatou. Česká spořitelna [online]. Praha: Česká spořitelna, 2018, 10.9.2018 [cit. 2019-01-26]. Dostupné z: <https://www.csas.cz/cs/blog/clanky/3-kroky-k-financi-svobode-aneb-jak-nalozit-s-vyplatou>

Ostatní:

Kdy a jak žádat o invalidní důchod. 2. vydání. Praha: Česká správa sociálního zabezpečení v říjnu 2015. Aktualizace v prosinci 2017, 2018.

Národní pojištění: Měsíčník MPSV ČR. Praha, 2001, ročník 32, (číslo 8-9).

Příručka budoucího důchodce: důležité informace o starobním důchodu. Praha: Česká správa sociálního zabezpečení Praha, odbor komunikace, 2017. ISBN 978-80-87039-48-9.

Seznam grafů

Graf č. 1	Složení obyvatelstva ČR v roce 2017 a 2030.....	str. 48
Graf č. 2	Poměr předčasných starobních důchodů vzhledem k celkovému počtu vyplácených starobních důchodů.....	str. 56
Graf č. 3	Průměrná výše důchodu v ČR.....	str. 60
Graf č. 4	Vývoj věkových skupin v %.....	str. 95

Seznam tabulek

Tabulka č. 1	Doba pojištění pro nárok	str. 32
Tabulka č. 2	Přehled o počtu důchodců podle krajů, pohlaví, průměrné výše důchodu, průměrného věku a podle druhu důchodu v ČR	str. 33
Tabulka č. 3	Důchodový věk pojištěnců narozených v období let 1936 až 1971.....	str. 34
Tabulka č. 4	Důchodová kalkulačka	str. 35
Tabulka č. 5	Výše státního příspěvku k penzijnímu připojištění a doplňkovému penzijnímu spoření dle měsíční částky příspěvku občana do 31. 12. 2012 a od 1. 1. 2013.....	str. 53
Tabulka č. 6	Pobírané důchody v ČR, Jihočeském kraji a okrese Písek k 31. 12. 2017.....	str. 57
Tabulka č. 7	Shrnutí analýzy modelového příkladu číslo 9	str. 73
Tabulka č. 8	Přehled výše valorizací v jednotlivých letech od roku 2011.....	str. 83
Tabulka č. 9	Přehled uspořené částky v DPS dle délky spoření a výše úložky.....	str. 92
Tabulka č. 10	Vliv doby studia na výši důchodu a na jeho nárok.....	str. 98

PŘÍLOHY

Seznam příloh

Příloha č. 1	Dvoustranné smlouvy o sociálním zabezpečení
Příloha č. 2	Vybrané ukazatele okresu Písek od roku 2000 do 2017
Příloha č. 3	Žádost o zařazení výplaty důchodu na účet – majitele
Příloha č. 4	Žádost o zařazení výplaty důchodu na účet – manžela
Příloha č. 5	Potvrzení zaměstnavatele
Příloha č. 6	Průměrný příjem mužů a žen v ČR
Příloha č. 7	Přehled penzijních společností v ČR
Příloha č. 8	Vývoj průměrného měsíčního příspěvku účastníka a zaměstnavatele k 3. čtvrtletí roku 2018
Příloha č. 9	Žádost o zaslání informativního osobního listu důchodového pojištění

Příloha č. 1 Dvoustranné smlouvy o sociálním zabezpečení

Albánie	13.11.2015	1.2.2017	2/2017
Austrálie	16.9.2009	1.7.2011	58/2011
Bosna a Hercegovina ⁴	22.5.1957	1.12.1957	3/1958
Bulharsko	25.11.1998	1.1.2000	2/2000
Černá Hora	17.1.2002	1.12.2002	130/2002
Francie ⁷	12.10.1948	1.7.1949	215/1949
Chille	7.12.2000	1.3.2004	23/2004
Chorvatsko	22.1.1999	1.7.2000	82/2000
Indie	8.6.2010	1.9.2014	45/2014
Itálie	11.10.2001		
Izrael	16.7.2000	1.7.2002	73/2002
Japonsko	21.2.2008	1.6.2009	41/2009
Jižní Korea	14.12.2007	1.11.2008	80/2008
Kanada	24.5.2001	1.1.2003	1/2003
Kypr ⁷	19.1.1999	1.3.2000	106/2000
Litva ⁷	27.5.1999	1.8.2000	136/2000
Lucembursko ⁷	17.11.2000	1.3.2002	18/2002
Maďarsko ⁷	30.1.1959	1.12.1959	21/1960
Makedonie	7.10.2005	1.1.2007	2/2007
Moldavsko	29.11.2011	1.10.2012	85/2012
Německo ⁷	27.7.2001	1.9.2002	94/2002
Nizozemí ^{2, 7}	30.5.2001	1.9.2002	93/2002
Polsko ⁷	5.4.1948	1.10.1948	261/1948
Québec	19.2.2002	1.11.2003	124/2003
Rakousko ⁷	20.7.1999	1.7.2001	55/2001
Rumunsko ⁷	24.9.2002	1.3.2004	25/2004
Rusko	8.12.2011	1.11.2014	57/2014
Slovensko ⁷	29.10.1992	1.1.1993	228/1993
Slovinsko ^{4, 7}	22.5.1957	1.12.1957	3/1958
Srbsko	17.1.2002	1.12.2002	130/2002
Sýrie	25.3.2010		
Španělsko ⁷	13.5.2002	1.5.2004	52/2004
Švýcarsko	10.7.1996	1.11.1997	267/1997
Tunisko	20.11.2015	1.12.2017	9/2018
Turecko	2.10.2003	1.1.2005	135/2004
Ukrajina	4.7.2001	1.4.2003	29/2003
USA ²	12.7.1968	12.7.1968	nepubl.
USA	7.9.2007	1.1.2009	85/2008
USA dodat.sml. ¹⁰	23.9.2013	1.5.2016	21/2016

u modře zbarvených probíhá ratifikace smluv

Zdroj: Dvoustranné smlouvy o sociálním zabezpečení Sociální zabezpečení v mezinárodním kontextu: Sociální zabezpečení v mezinárodním kontextu. MPSV [online]. Praha: MPSV, 2018, 23.7.2018 [cit. 2019-01-27]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/cs/1275>

Vybrané ukazatele za okres Písek¹⁾

	Měsíční jednotka	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Rozloha ¹⁾	km ²	1 138	1 138	1 138	1 138	1 138	1 138	1 138	1 127	1 127
Počet obcí ¹⁾		76	76	76	76	76	76	76	75	75
z toho měst		5	5	5	5	5	5	5	5	5
Počet částí obcí ¹⁾		264	264	264	264	264	264	264	260	260
Počet obyvatel ¹⁾	osoby	70 591	70 436	70 419	70 347	70 353	70 357	70 498	70 310	70 550
ženy		36 090	36 050	36 036	35 990	35 952	35 935	35 985	35 881	35 947
Obyvatelé ve věku ¹⁾										
0–14 let	%	16,1	15,7	15,5	15,2	14,8	14,4	14,1	13,9	13,9
15–64 let	%	68,6	69,0	69,1	69,4	69,7	69,8	70,0	69,9	69,6
65 let a více	%	15,3	15,3	15,4	15,5	15,6	15,8	15,9	16,2	16,5
Průměrný věk obyvatel ¹⁾	roky	39,4	39,6	39,9	40,2	40,5	40,8	41,1	41,3	41,5
muži		37,6	37,9	38,2	38,5	38,9	39,2	39,5	39,8	40,0
ženy		41,1	41,3	41,5	41,7	42,0	42,3	42,6	42,8	42,9
Živé narození	osoby	612	591	637	660	576	662	644	662	770
Zemřelí	osoby	771	758	741	772	735	715	749	780	777
Přistěhovalí	osoby	653	732	804	790	938	841	956	1 030	1 092
Vystěhovalí	osoby	626	720	717	750	773	784	710	914	845
Sňatky		337	390	361	338	315	330	305	357	331
Rozvody		174	176	212	186	217	204	184	158	204
Na 1 000 obyvatel										
přirozený přírůstek/úbytek	‰	-2,3	-2,4	-1,5	-1,6	-2,3	-0,8	-1,5	-1,3	-0,1
přírůstek/úbytek stěhováním	‰	0,4	0,2	1,2	0,6	2,3	0,8	3,5	1,7	3,5
celkový přírůstek/úbytek	‰	-1,9	-2,2	-0,2	-1,0	0,1	0,1	2,0	0,4	3,4
Uchazeči o zaměstnání v evidenci úřadu práce ¹⁾	osoby	2 564	2 502	2 797	2 958	3 069	3 142	2 632	2 020	2 051
dosažitelní		2 853	2 927	2 448	1 860	1 952
ženy		1 316	1 299	1 537	1 602	1 696	1 711	1 498	1 130	1 099
se zdravotním postižením		309	315	362	415	416	428	394	392	316
Podíl nezaměstnaných osob (na obyvatelstvu ve věku 15–64 let) ¹⁾	%	5,96	4,97	3,78	3,97
Pracovní místa v evidenci úřadu práce ¹⁾		415	436	453	241	307	402	837	1 119	421
Uchazeči celkem na 1 pracovní místo v evidenci úřadu práce ¹⁾		6,2	5,7	6,2	12,3	10,0	7,8	3,1	1,8	4,9
Počet registrovaných subjektů ¹⁾		13 594	14 318	15 009	15 594	15 813	16 117	16 275	16 460	16 719
z toho fyzické osoby		11 764	12 358	12 826	13 261	13 386	13 575	13 610	13 667	13 821
Stavební práce "S" provedené na území okresu (podniky s 20 a více zaměstnanci)	mil. Kč, b. c.	789	1 069	1 060	1 836	1 697	988	1 840	1 876	1 997
Zahájené byty		160	190	189	223	207	172	334	175	296
Dokončené byty		128	106	218	91	107	119	76	114	265
Děti v mateřských školách	osoby	2 203	2 203	2 213	2 195	2 142	.	2 026	2 089	2 138
Žáci základních škol	osoby	7 313	7 130	6 947	6 715	6 510	.	6 015	5 808	5 680
Lékaři na 1 000 obyvatel	osoby	3,3	3,3	3,3	3,2	3,3	3,3	3,2	3,2	3,3
Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti	%	5,660	5,906	6,156	6,175	5,421	5,857	5,792	5,757	5,253
Příjemci důchodů celkem	osoby	18 488	18 648	18 618	18 671	18 894	19 078	19 367	19 636	19 944
z toho starobních (sóló) ⁴⁾		9 636	9 789	9 683	9 732	9 912	10 017	10 208	10 421	10 711
Průměrný měsíční důchod celkem starobní (sóló) ⁴⁾	Kč	6 132	6 650	6 663	6 896	7 075	7 526	7 958	8 495	9 359
Registrované trestné činy		6 175	6 682	6 712	6 947	7 128	7 603	8 042	8 590	9 490
Dopravní nehody celkem ⁵⁾		1 993	1 846	1 783	1 659	1 631	1 546	1 550	1 656	1 638
Požáry celkem		1 327	1 107	1 272	1 267	1 328	1 287	1 219	1 191	993
		120	121	123	203	120	109	126	168	148

Vybrané ukazatele za okres Písek¹⁾

	Měšičí jednotka	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Rozloha ¹⁾	km ²	1 127	1 127	1 127	1 127	1 127	1 127	1 127	1 127	1 127
Poččet obcí ¹⁾		75	75	75	75	75	75	75	75	75
z toho měst		5	5	5	5	5	5	5	5	5
Poččet částí obcí ¹⁾		260	261	261	261	261	261	261	262	262
Poččet obyvatel ¹⁾	osoby	70 590	70 388	70 480	70 524	70 504	70 634	70 741	70 870	71 067
ženy		35 924	35 756	35 825	35 876	35 823	35 867	35 896	35 968	36 023
Obyvatelé ve věku ¹⁾										
0–14 let	%	13,9	14,0	14,3	14,3	14,4	14,6	14,7	14,9	15,0
15–64 let	%	69,2	68,7	67,8	67,1	66,4	65,8	65,1	64,4	63,9
65 let a více	%	16,9	17,3	18,0	18,6	19,2	19,7	20,2	20,7	21,1
Průměrný věk obyvatel ¹⁾	roky	41,7	41,9	42,2	42,4	42,6	42,8	43,0	43,2	43,3
muži		40,2	40,4	40,7	40,9	41,2	41,3	41,5	41,7	41,9
ženy		43,1	43,4	43,5	43,8	44,0	44,2	44,4	44,6	44,7
Živě narození	osoby	729	708	647	659	666	684	696	727	724
Zemřelí	osoby	773	781	736	768	790	778	809	738	766
Přistěhovalí	osoby	889	890	906	968	1 006	1 021	1 091	1 186	1 245
Vystěhovalí	osoby	805	734	745	795	902	797	871	1 046	1 006
Sňatky		277	308	293	275	263	273	289	323	317
Rozvody		184	231	188	173	201	174	144	140	165
Na 1 000 obyvatel										
přirozený přírůstek/úbytek	‰	-0,6	-1,0	-1,3	-1,5	-1,8	-1,3	-1,6	-0,2	-0,6
přirůstek/úbytek stěhováním	‰	1,2	2,2	2,3	2,5	1,5	3,2	3,1	2,0	3,4
celkový přírůstek/úbytek	‰	0,6	1,2	1,0	0,9	-0,3	1,8	1,5	1,8	2,8
Uchazeči o zaměstnání										
v evidenci úřadu práce ¹⁾	osoby	3 007	3 169	2 728	2 953	3 211	2 689	2 161	1 896	1 279
dosažitelní		2 893	3 026	2 591	2 761	3 028	2 502	1 971	1 607	1 112
ženy		1 519	1 546	1 442	1 487	1 608	1 403	1 080	986	680
se zdravotním postižením		382	405	303	286	294	306	254	261	197
Podíl nezaměstnaných osob										
(na obyvatelstvu ve věku 15–64 let) ¹⁾	%	5,93	6,23	5,43	5,82	6,46	5,39	4,29	3,52	2,45
Pracovní místa v evidenci úřadu práce ¹⁾		159	176	138	263	365	449	780	1 027	1 522
Uchazeči celkem na 1 pracovní místo										
v evidenci úřadu práce ¹⁾		18,9	18,0	19,8	11,2	8,8	6,0	2,8	1,8	0,8
Poččet registrovaných subjektů ¹⁾		16 374	16 638	16 854	17 058	17 080	17 300	17 474	17 583	17 660
z toho fyzické osoby		13 352	13 538	13 710	13 844	13 952	14 239	14 334	14 354	14 325
Stavební práce "S" provedené na území okresu	mil. Kč,									
(podniky s 20 a více zaměstnanci)	b. c.	1 680	988	644	833	869	1 049	953	1 027	1 363
Zahájené byty		204	121	119	114	140	66	87	122	140
Dokončené byty		282	157	102	88	86	64	62	84	58
Děti v mateřských školách	osoby	2 221	2 307	2 368	2 470	2 508	2 494	2 432	2 428	2 439
Žáci základních škol	osoby	5 517	5 483	5 491	5 549	5 654	5 790	5 857	6 009	6 089
Lékaři na 1 000 obyvatel	osoby	3,4	3,5	3,6	3,6	3,5	3,7	3,7	4,0	
Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti	%	4,023	3,877	3,841	3,937	4,182	4,368	4,857	5,159	5,243
Přijemci důchodů celkem	osoby	20 175	20 378	20 758	20 619	20 538	20 531	20 544	20 565	20 665
z toho starobních (sólo) ⁴⁾		11 003	11 791	12 419	12 430	12 477	12 791	12 791	12 973	13 172
Průměrný měsíční důchod celkem	Kč	9 726	9 796	10 202	10 396	10 561	10 647	10 917	11 027	11 388
starobní (sólo) ⁴⁾		9 888	9 964	10 381	10 607	10 789	10 888	11 157	11 274	11 653
Registrované trestné činy		1 482	1 539	1 519	1 439	1 519	1 525	1 323	1 203	1 276
Dopravní nehody celkem ⁵⁾		236	292	284	322	380	357	359	437	410
Požáry celkem		121	110	108	120	97	113	163	123	110

¹⁾ v územní struktuře platné v příslušném roce
(mezi roky 2006 a 2007 došlo ke změně území
okresu České Budějovice, Písek a Tábor)

Zdroj: Regionální časové řady: Vybrané ukazatele za okres Písek. Český statistický úřad [online]. Praha: Český statistický úřad, 2018 [cit. 2018-09-29]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/NR/rdonlyres/F14C8144-2170-4E55-82B4-1E3A302EAB95/0/2017duchodcivokresechakrajichcr.pdf>

Evidenční štítek

**Žádost o zařazení výplaty důchodu
poukazem na účet
v České republice - majitel účtu**

A. Základní identifikace - majitel účtu			
Příjmení	Jméno	Titul	Rodné číslo
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
Ulice	Číslo domu	Obec	PSČ
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
B. Účet – potvrzení banky (spořitelního a úvěrního družstva)			
Předčíslí	Číslo účtu	Kód banky	Specifický symbol
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
<p>Na základě žádosti majitele účtu a s jeho souhlasem potvrzujeme, že shora uvedené údaje týkající se identifikace jeho účtu jsou, ke dni vydání tohoto potvrzení, správné. Dále potvrzujeme, že podmínky pro vedení tohoto účtu jsou stanoveny tak, že z něj mohou být zúčtovány a České správě sociálního zabezpečení vráceny splátky důchodu, na které nárok, z důvodu úmrtí jeho majitele, zaniká.</p>			
V	Dne Potvrzení banky/spořitelního a úvěrního družstva	
C. Údaje o žadateli o zařazení výplaty, který není majitelem účtu			
Příjmení	Jméno	Titul	Rodné číslo
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
Název právnické osoby			Identifikační číslo
<input type="text"/>			<input type="text"/>
<p>Údaje zákonného zástupce (tj. rodiče či poručníka), opatrovníka nebo zástupce dle § 49 a 50 občanského zákoníku, je-li jím fyzická (právnická) osoba nebo údaje, pod kterými je vyplácen sirotčí důchod.</p> <p>Opatrovnictví, poručnictví, zastoupení určeno rozhodnutím soudu</p>			
Název soudu	Den nabytí právní moci	Číslo jednací	
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	
Byla-li fyzická osoba pověřena výkonem opatrovnictví právnickou osobou, uvádí se údaje týkající se tohoto pověření.			
D. Údaje o poživateli důchodu, který není majitelem účtu ani žadatelem o zařazení výplaty			
Příjmení důchodce	Jméno důchodce	Titul	Rodné číslo důchodce
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
☐ Zvláštní příjemce důchodu byl ustanoven rozhodnutím obce			
Název obce	Den nabytí právní moci	Číslo jednací	
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	
☐ Opatrovnictví, poručnictví, zastoupení určeno rozhodnutím soudu			
Název soudu	Den nabytí právní moci	Číslo jednací	
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	
Byla-li fyzická osoba pověřena výkonem opatrovnictví právnickou osobou, uvádí se údaje týkající se tohoto pověření.			
5 9 3 4 1 2 5 9 6 4			
			strana 1 ČSSZ - 89 109 12 I/2018

1. Poučení o vyplňování, potvrzování a podávání žádosti (oddíly A. – D.)

Oddíl A. musí být vyplněn vždy, a to údaji o majiteli účtu.

Oddíl B. musí být ověřen a potvrzen bankou nebo spořitelním a úvěrním družstvem. **Bez tohoto ověření nelze žádosti vyhovět.**

Oddíl C. vyplňuje žadatel, který není majitelem účtu, na který má být výplata zařízena, tj. opatrovník, který žádá o výplatu důchodu na účet opatrovance nebo zákonný zástupce nezletilého dítěte, který žádá o výplatu sirotčího důchodu na účet nezletilého dítěte, popřípadě zástupce dle § 49 a 50 občanského zákoníku, jenž žádá o výplatu důchodu na účet zastoupeného.

Oddíl D. vyplňuje zákonný zástupce, opatrovník, zástupce dle § 49 a 50 občanského zákoníku nebo zvláštní příjemce důchodu **údaji o poživateli důchodu, který není uveden v oddílu A.** jako majitel účtu, protože výplata jeho důchodu má být zařízena na účet zákonného zástupce, opatrovníka, zástupce dle § 49 a 50 občanského zákoníku nebo zvláštního příjemce.

Jde-li o žádost uplatňovanou **zákonným zástupcem - poručníkem, opatrovníkem nebo zástupcem dle § 49 a 50 občanského zákoníku**, musí být doplněny údaje z rozhodnutí soudu o určení opatrovnictví, poručnictví či zastoupení; jde-li o právnickou osobu, která pověřila svého zaměstnance faktickým výkonem povinností spojených s opatrovnictvím, také údaje týkající se tohoto pověření.

Pokud má důchodce **nově ustanoveného opatrovníka, poručníka, zástupce dle § 49 a 50 občanského zákoníku nebo nově ustanoveného zvláštního příjemce** (popř. došlo k jejich změně), je nutno tyto skutečnosti **doložit ověřeným stejnopisem** rozhodnutí příslušného orgánu.

Příjemci důchodu zasílají žádost o zařízení výplaty důchodu poukazem na účet přímo na adresu České správy sociálního zabezpečení (dále jen ČSSZ), Křížová 25, 225 08 Praha 5 nebo prostřednictvím ČSSZ.

Žadatelé o důchod připojují žádost o zařízení výplaty důchodu poukazem na účet k žádosti o přiznání důchodu.

Upozornění:

Byl-li důchodci pro příjem jeho důchodu ustanoven zvláštní příjemce, může být výplata důchodu zařízena jen na účet tohoto zvláštního příjemce.

2. Informace o výplatách důchodů poukazem na účet

V souladu s ustanovením § 64 odst. 4 zákona č. 155/1995 Sb., v platném znění, požádá-li příjemce dávky o změnu způsobu výplaty důchodu nebo o změnu účtu, na který má být důchod poukazován, je plátcé důchodu povinen provést takovou změnu nejpozději od splátky důchodu splatné ve třetím kalendářním měsíci po kalendářním měsíci, v němž byla uplatněna žádost o takovou změnu; to platí obdobně i v případě žádosti o vyplácení důchodu jinému než dosavadnímu příjemci.

Mimo výplatní termíny jsou na účty poukazovány **doplátky důchodů**, tj. částky náležející ode dne přiznání důchodu do dne zařízení jeho pravidelné měsíční výplaty. Obdobně budou na účet poukázány i pravidelné měsíční splátky důchodu vypláceného v hotovosti, které si příjemce důchodu nevyzvedl nebo jejich přijetí od pošty odmítl, ačkoliv již byly splatné. Tyto splátky důchodu mohou být poukázány na účet žadatele až po jejich vrácení zpět na účet ČSSZ.

Zálohy na výplatu důchodu se na účty nepoukazují. Jsou poukazovány na adresu žadatele o důchod poštovní poukázkou.

3. Povinnosti příjemce důchodu při výplatě důchodu na účet

Příjemce důchodu je povinen, vedle povinnosti písemně ohlásit plátcí dávky **do 8 dnů skutečnosti** rozhodně pro trvání nároku na důchod, jeho výši a výplatu nebo poskytování, také písemně ohlásit **změnu adresy svého bydliště**.

Zvláštní příjemce důchodu je povinen po úmrtí důchodce vrátit ČSSZ splátky důchodu, které v důsledku úmrtí důchodce již nenáležely.

Stejnou povinnost má i zákonný zástupce, opatrovník a zástupce dle § 49 a 50 občanského zákoníku. Tato povinnost platí i v případech, kdy je na základě požadavku zákonného zástupce, opatrovníka či zástupce dle § 49 a 50 občanského zákoníku zařízena výplata důchodu poukazem na účet důchodce, **je-li tento zástupce disponentem k tomuto účtu.**

4. Zvláštní upozornění

Při změně čísla účtu je vhodné se zrušením dosavadního účtu vyčkat do zařízení výplaty důchodu poukazem na nový účet (viz bod 2. Informace o výplatách poukazem na účet).

Potvrzení o pobírání důchodu u výplat důchodů zařízených poukazem na účet může vydat jen správa sociálního zabezpečení příslušná podle místa bydliště, případně přímo ČSSZ. Žádost o vystavení potvrzení lze odeslat i elektronicky prostřednictvím **ePortálu ČSSZ** (Služby pro pojištěnce – Potvrzení o výši a druhu pobíraného důchodu).

E. Prohlášení a podpisy

Potvrzuji, že jsem se seznámil(a) se všemi informacemi a povinnostmi.

Žádám, aby výplata důchodu prováděná pod rodným číslem

byla zařízena poukazem na účet, který je uveden

v oddílu B. této žádosti.

V Dne

Vlastnoruční podpis žadatele

Beru na vědomí, že v případě úmrtí důchodce jsem povinen České správě sociálního zabezpečení vrátit částky důchodu, které v důsledku toho již nebudou náležet. (Vyplní se jen tehdy, je-li žadatelem osoba odlišná od důchodce, tedy je-li vyplněn oddíl C.)

V Dne

Vlastnoruční podpis žadatele
(v případě právnické osoby též razítko)

5 9 3 4 1 2 5 9 6 4

Evidenční štítek

**Žádost o zařízení výplaty důchodu
poukazem na účet
manžela (manželky) v České republice**

A. Základní identifikace - žadatel, tj. manžel (manželka) majitele účtu (disponující osoba)			
Příjmení	Jméno	Titul	Rodné číslo
<input style="width: 95%;" type="text"/>	<input style="width: 95%;" type="text"/>	<input style="width: 95%;" type="text"/>	<input style="width: 95%;" type="text"/>
Ulice	Číslo domu	Obec	PSČ
<input style="width: 95%;" type="text"/>	<input style="width: 95%;" type="text"/>	<input style="width: 95%;" type="text"/>	<input style="width: 95%;" type="text"/>
B. Majitel účtu – manžel (manželka) žadatele			
Příjmení	Jméno	Titul	Rodné číslo
<input style="width: 95%;" type="text"/>	<input style="width: 95%;" type="text"/>	<input style="width: 95%;" type="text"/>	<input style="width: 95%;" type="text"/>
Ulice	Číslo domu	Obec	PSČ
<input style="width: 95%;" type="text"/>	<input style="width: 95%;" type="text"/>	<input style="width: 95%;" type="text"/>	<input style="width: 95%;" type="text"/>
Předčíslí	Číslo účtu	Kód banky	Specifický symbol
<input style="width: 95%;" type="text"/>	<input style="width: 95%;" type="text"/>	<input style="width: 95%;" type="text"/>	<input style="width: 95%;" type="text"/>
<p>Na základě žádosti majitele účtu a s jeho souhlasem potvrzujeme, že údaje uvedené v oddíle B. týkající se identifikace jeho účtu jsou, ke dni vydání tohoto potvrzení, správné. Dále se souhlasem majitele účtu i disponující osoby potvrzujeme, že žadatel (žadatelka), uvedený (uvedená) v oddílu A, je osobou, která má k dnešnímu dni právo disponovat s peněžními prostředky na účtu uvedeném v oddílu B.</p>			
V	Dne	Potvrzení banky/spořitelního a úvěrního družstva	
1. Poučení o vyplňování, potvrzování a podávání žádosti (oddíly A. – B.)			
<p>Oba oddíly žádosti musí být vyplněny. Bez potvrzení banky nebo spořitelního a úvěrního družstva nelze žádosti vyhovět. Příjemci důchodu zasílají žádost o zařízení výplaty důchodu poukazem na účet přímo na adresu České správy sociálního zabezpečení (dále jen ČSSZ), Křížová 25, 225 08 Praha 5 nebo prostřednictvím OSSZ. Žadatelé o důchod připojují žádost o zařízení výplaty důchodu poukazem na účet k žádosti o přiznání důchodu.</p>			
2. Informace o výplatách důchodů poukazem na účet			
<p>V souladu s ustanovením § 64 odst. 4 zákona č. 155/1995 Sb., v platném znění, požádá-li příjemce dávky o změnu způsobu výplaty důchodu nebo o změnu účtu, na který má být důchod poukázán, je plátcé důchodu povinen provést takovou změnu nejpozději od splátky důchodu splatné ve třetím kalendářním měsíci po kalendářním měsíci, v němž byla uplatněna žádost o takovou změnu; to platí obdobně i v případě žádosti o vyplácení důchodu jinému než dosavadnímu příjemci.</p> <p>Mimo výplatní termíny jsou na účty poukazovány doplatky důchodů, tj. částky náležející ode dne přiznání důchodu do dne zařízení jeho pravidelné měsíční výplaty. Obdobně budou na účet poukázány i pravidelné měsíční splátky důchodu vypláceného v hotovosti, které si příjemce důchodu nevyvedl nebo jejich přijetí od pošty odmítl, ačkoliv již byly splatné. Tyto splátky důchodu mohou být poukázány na účet žadatele až po jejich vrácení zpět na účet ČSSZ.</p> <p>Žálohy na výplatu důchodu se na účty nepoukazují. Jsou poukazovány na adresu žadatele o důchod poštovní poukázkou.</p>			
3. Povinnosti příjemce důchodu při výplatě důchodu na účet			
<p>Příjemce důchodu je povinen, vedle povinnosti písemně ohlásit plátcí dávky do 8 dnů skutečnosti rozhodné pro trvání nároku na důchod, jeho výši a výplatu nebo poskytování, také písemně ohlásit změnu adresy svého bydliště.</p>			
 2 6 8 9 0 7 3 5 8 8		strana 1 ČSSZ - 89 111 9 I/2018	

4. Zvláštní upozornění

V případě úmrtí majitele účtu, je nutné ČSSZ neprodleně oznámit, jakým způsobem má být výplata důchodu manžela/manželky (disponující osoby) zařzena. Tuto skutečnost je třeba doložit buď novým tiskopisem Žádost o zařzení výplaty důchodu poukazem na účet v České republice – majitel účtu, nebo žádostí o převod na výplatu v hotovosti prostřednictvím důchodové služby České pošty s. p., podanou písemně.

Dojde-li ke změně majitele účtu (tj. majitelem účtu se stane manžel/manželka), je nutno tuto skutečnost ČSSZ rovněž oznámit, a to zasláním nové Žádosti o zařzení výplaty důchodu poukazem na účet – majitel účtu nebo Žádostí o zařzení výplaty důchodu poukazem na účet manžela/manželky).

Při změně čísla účtu je vhodné se zrušením dosavadního účtu vyčkat do zařzení výplaty důchodu poukazem na nový účet (viz bod 2. Informace o výplatách poukazem na účet).

Potvrzení o pobírání důchodu u výplat důchodů zařzených poukazem na účet může vydat jen správa sociálního zabezpečení příslušná podle místa bydliště, případně přímo ČSSZ. Žádost o vystavení potvrzení lze odeslat i elektronicky prostřednictvím **ePortálu ČSSZ** (Služby pro pojistěnce – Potvrzení o výši a druhu pobíraného důchodu).

C. Prohlášení a podpisy

Prohlašuji, že jsem se seznámil(a) se všemi informacemi a povinnostmi a žádám, aby výplata mého důchodu byla zařzena poukazem na účet mého manžela (manželky) uvedený v této žádosti. Prohlašuji, že jsem seznámen(a) s tím, že plátce důchodu, tj. Česká správa sociálního zabezpečení, podle ustanovení § 64 odstavce 4 zákona č. 155/1995 Sb. v platném znění, neodpovídá za škodu, která mi vznikne právním úkonem manžela (manželky) jako majitele účtu, jehož důsledkem bude omezení nebo zánik mého práva disponovat s peněžními prostředky na jeho účtu, ani za škodu, která mi vznikne, zanikne-li tento účet v důsledku úmrtí manžela (manželky). Dále potvrzují, že jsem vyslovil(a) souhlas, aby banka nebo spořitelní a úvěrní družstvo potvrdily pro účely vyřízení mé žádosti u České správy sociálního zabezpečení správnost údajů v oddílu A. a mé oprávnění s disponováním s prostředky na účtu uvedeném v oddílu B.

V Dne

Vlastnoruční podpis žadatele, tj. manžela (manželky)
majitele účtu (oddíl A.)

Souhlasím s výplatou důchodu mého manžela (manželky) na můj účet uvedený v této žádosti. Prohlašuji, že jsem seznámen(a) s tím, že podle ustanovení § 64 odstavce 6 zákona č. 155/1995 Sb., ve znění pozdějších předpisů, jsem povinen (povinna) vrátit plátcí důchodu splátky důchodu oprávněného, které nenáležely proto, že oprávněný zemřel přede dnem jejich splatnosti, pokud nedošlo k vrácení těchto splátek plátcí důchodu bankou, u níž je tento účet veden. Dále potvrzují, že jsem vyslovil(a) souhlas, aby banka nebo spořitelní a úvěrní družstvo potvrdily pro účely vyřízení žádosti mého manžela (manželky) u České správy sociálního zabezpečení správnost údajů oddílu A. a B. a oprávnění mého manžela (manželky) k disponování s prostředky na účtu uvedeném v oddílu B.

V Dne

Vlastnoruční podpis majitele účtu, tj. manžela (manželky)
žadatele (oddíl B.)

2 6 8 9 0 7 3 5 8 8

Evidenční štítek

**Potvrzení zaměstnavatele při podání žádosti
o důchod jeho zaměstnance**
podle § 83 zákona č. 582/1991 Sb., v platném znění

Místně příslušná OSSZ/PSSZ/MSSZ Brno

A. Základní identifikace

Název zaměstnavatele			Identifikační číslo	Variabilní symbol
<input type="text"/>			<input type="text"/>	<input type="text"/>
Ulice	Číslo domu	Obec	PSČ	Stát
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
E-mail		Telefon	Fax	ID Datové schránky
<input type="text"/>		<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>

B. Informace o zaměstnanci

Příjmení	Jméno	Titul	Datum narození	Rodné číslo
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>

C. Potvrzení zaměstnavatele

Potvrzení v souvislosti s žádostí o (typ důchodu)	Datum přiznání výplaty dávky od
<input type="text"/>	<input type="text"/>

1. Srážky z příjmu¹⁾

Z příjmu žadatele/ky o dávku důchodového pojištění jsou / nejsou prováděny srážky na základě nařízeného soudního nebo správního výkonu rozhodnutí, konkursu nebo dohody o srážkách z příjmu uzavřené podle občanského zákoníku.

Rozhodnutí vydal Číslo jednací Jedná se o přednostní pohledávku ano ne

Srážky na výživné

Běžné výživné čí KČ Dlužné výživné čí KČ

2. Výdělečná činnost

Trvá Skončí Skončila Dne

3. Dočasná pracovní neschopnost (karanténa) trvala k požadovanému datu přiznání výplaty důchodu (nebo po tomto datu) v období

Od	Do
<input type="text"/>	<input type="text"/>
<input type="text"/>	<input type="text"/>
<input type="text"/>	<input type="text"/>

K datu vystavení tohoto potvrzení je žadatel v dočasné pracovní neschopnosti, pracovní neschopnost vznikla dne

4. Evidenční list důchodového pojištění

Poslední evidenční list důchodového pojištění za dobu od do byl

Připojen Odeslán elektronicky Dne

D. Potvrzení OSSZ o sepsání žádosti o důchod

- Žádáme zaslat potvrzení OSSZ o sepsání žádosti o důchod
- Poštou
 - Datovou schránkou
 - Prostřednictvím zaměstnavance
- Nežádáme

E. Datum, podpis a razítko

.....
Datum, razítko zaměstnavatele a podpis

¹⁾ V případě, že se jedná o více srážek z příjmu, uveďte tyto na samostatné příloze.

Povinnosti zaměstnavatelů související s uplatněním žádosti jejich zaměstnance o přiznání důchodu

Tiskopis využijte v případech, kdy je požadováno **přiznání důchodu** (včetně jeho výplaty) od data spadajícího do období **po roce 2009**.

Zákon č. 582/1991 Sb., v platném znění v ust. § 82 odst. 1 stanoví, že žádost o přiznání dávky důchodového pojištění sepisuje s občany OSSZ, v Praze PSSZ, v Brně MSSZ Brno (dále jen OSSZ) příslušná podle místa pobytu občana na předepsaném tiskopisu. Po vyplnění nezbytných údajů sdělených občanem je následně nutno, aby **zaměstnavatel na výzvu OSSZ do 8 dnů písemně potvrdil** (v souladu s **ust. § 83 odst. 2 zákona č. 582/1991 Sb.**) některé skutečnosti nezbytné pro rozhodnutí o nároku na důchod a jeho výplatu. Od 1. 1. 2010 se jedná o tyto údaje:

- zda zaměstnavatel provádí z příjmu žadatele o dávku důchodového pojištění srážky na základě nařízeného soudního nebo správního výkonu rozhodnutí, konkursu, nebo dohody o srážkách z příjmu uzavřené podle občanského zákoníku, označení toho, kdo toto rozhodnutí vydal, a číslo jednací tohoto rozhodnutí, a jde-li o srážky na výživné, zda se jedná o běžné nebo dlužné výživné a jaká je jeho výše,
- zda trvá pracovněprávní vztah žadatele o starobní důchod ke dni, od něhož občan žádá o přiznání tohoto důchodu,
- na jakou dobu byl sjednán pracovněprávní vztah žadatele, je-li podmínkou výplaty starobního důchodu sjednání pracovněprávního vztahu na dobu určitou (důchody přiznané před rokem 2010),
- zda k datu požadovaného přiznání výplaty důchodu (nebo po tomto datu) trvá u zaměstnance období prvních 14 kalendářních dnů (v letech 2011 až 2013 období prvních 21 kalendářních dnů) dočasné pracovní neschopnosti (karantény), při níž zaměstnanci náleží náhrada mzdy, platu nebo odměny, popř. snížený plat (snížená odměna).

I když pro tento účel nevyžaduje zákon předepsaný tiskopis, ČSSZ pro usnadnění činnosti zaměstnavatelů připravila vzor potvrzení, na němž zaměstnavatelé mohou požadované údaje jednotným způsobem vyplňovat.

Je-li podávána žádost o invalidní nebo starobní důchod, v části **C "Potvrzení zaměstnavatele" bod 3.** se uvádí údaje o období prvních 14ti kalendářních dnů (v letech 2011 až 2013 o období prvních 21ti kalendářních dnů) dočasné pracovní neschopnosti nebo karantény, za které náleží (ve smyslu ust. § 192 zákoníku práce) náhrada mzdy, platu nebo odměny nebo snížený plat (snížená odměna), a které trvalo (trvá) ke dni (po dni), od něhož je požadována výplata důchodu. Přichází-li u zpětného přiznání důchodu v úvahu více takových období, uvedou se všechna. Je-li žádost sepisována s časovým předstihem, je zaměstnavatel (v souladu s ust. § 35a odst. 3 zákona č. 582/1991 Sb.) povinen případnou dočasnou pracovní neschopnost vzniklou následně (po odeslání tohoto potvrzení), která trvá k požadovanému datu přiznání výplaty dávky, nahlásit plátcům důchodu dodatečně, a to do 8 dnů ode dne, kdy se dozví o jejím vzniku.

Část C "Potvrzení zaměstnavatele" bod 4. se vyplňuje (a ELDP se odesílá) jen, je-li potvrzení vyhotovováno na základě výzvy příslušné OSSZ. Vystavuje-li zaměstnavatel potvrzení bez této výzvy (pouze na žádost zaměstnance), bod 4. se nevyplňuje a ELDP se odesílá až poté, co je sepsání žádosti potvrzeno příslušnou OSSZ, popř. ve lhůtě stanovené v ust. § 38 odst. 4 zákona č. 582/1991 Sb., v platném znění (za uplynulý kalendářní rok).

Doporučuje se aby zaměstnavatel, který je seznámen s úmyslem zaměstnance podat žádost o přiznání **starobního** důchodu nečekal na výzvu OSSZ, ale sám již tohoto zaměstnance vyplněným potvrzením předem vybavil. Jde-li o žádost o **vdovský / vdovecký** důchod, platí totéž; postačí však vyplnit pouze oddíl 1. týkající se exekučních srážek. Tímto postupem zaměstnavatel přispěje ke zjednodušení i zkrácení vlastního řízení o přiznání důchodu.

Jde-li o žádost o invalidní (plný/částečný invalidní) důchod, není vhodné zaměstnance tímto potvrzením předem vybavovat, neboť OSSZ jej vyžaduje pouze v případě, že žadatel je uznán invalidním.

Příloha č. 6 Průměrný příjem mužů a žen v ČR.

PRÁCE A MZDY

LABOUR AND EARNINGS

4 - 35. Průměrné hrubé měsíční mzdy a mediány mezd Average gross monthly wages and median wages

Pramen: Struktura mezd zaměstnanců, ČSÚ

Source: Structure of Earnings Survey, CZSO

v Kč

CZK

Ukazatel	1996	2000	2005	2008 ¹⁾	2010	2011 ²⁾	2012 ³⁾	2013 ³⁾	2014 ³⁾	2015	2016	2017	Indicator
Ženy													Females
Průměrná mzda	9 449	12 641	18 221	21 798	21 931	22 133	22 496	22 729	23 203	24 094	25 283	27 187	Average wage
Medián mezd	8 400	11 436	16 443	19 343	19 453	19 731	20 042	20 271	20 660	21 461	22 573	24 477	Median wage
Muži													Males
Průměrná mzda	12 245	17 251	24 271	29 429	27 660	28 431	28 873	29 026	29 721	30 842	32 134	34 293	Average wage
Medián mezd	10 650	14 623	20 265	24 367	23 059	23 533	23 652	23 955	24 670	25 688	26 974	29 006	Median wage
Celkem													Total
Průměrná mzda	11 069	15 187	21 674	26 135	25 116	25 625	26 033	26 211	26 802	27 811	29 061	31 109	Average wage
Medián mezd	9 770	13 100	18 589	22 123	21 453	21 782	21 997	22 266	22 844	23 726	24 934	26 843	Median wage
Podíl průměrné mzdy žen na průměrné mzdě mužů	77,2	73,3	75,1	74,1	79,3	77,8	77,9	78,3	78,1	78,1	78,7	79,3	Female average wage as a percentage of male average wage
Podíl mediánu mezd žen na mediánu mezd mužů	78,9	78,2	81,1	79,4	84,4	83,8	84,7	84,6	83,7	83,5	83,7	84,4	Female median wage as a percentage of male median wage

1) Údaje za rok 2008 byly přepočteny na základě aktualizovaného váhového schématu vycházejícího z klasifikace ekonomických činností CZ-NACE.

2) Od roku 2011 změna metodiky výpočtu – viz. vysvětlivky v úvodu této části kapitoly, údaje za rok 2010 byly přepočteny v nové metodice.

3) Údaje za roky 2012 až 2014 byly přepočteny v souvislosti se setřením mikrosubjektů – viz. vysvětlivky v úvodu této části kapitoly.

¹⁾ Data for 2008 were recalculated using an updated weighting scheme based on the classification of CZ-NACE.

²⁾ The calculation methodology is changed since 2011. See methodological notes of the chapter. Data for 2010 were recalculated using a new methodology.

³⁾ Data for 2012 through 2014 were recalculated in relation to survey on microbusinesses. See methodological notes of the chapter.

Zdroj: Zaostřeno na ženy a muže - 2018: Práce a mzdy. Český statistický úřad [online]. Praha: Český statistický úřad, 2019, 23.01.2019 [cit. 2019-01-27]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/60622084/300002180435.pdf/1dc2c742-bb88-4ed3-878b-c288cdb9cbd3?version=1.1>

Příloha č. 7 Přehled penzijních společností v ČR

Penzijní společnosti - 3. čtvrtletí 2018

Aktuální údaje o akcionářské struktuře, auditorech, depozitářích a správcích portfolia PS k 30.9.2018					
	Penzijní společnost	Akcionářská struktura PS nad 10 %	Auditor PS	Banka vykonávající funkci depozitáře	Externí správci portfolia nebo jeho části
1	ALLIANZ PS	Allianz pojišťovna, a.s.	PricewaterhouseCoopers Audit, s.r.o.	UniCredit Bank Czech Republic, a.s.	Nejsou
2	AXA PS	Societe Beaujon	Mazars Audit, s.r.o.	UniCredit Bank Czech Republic	AXA investiční společnost, a.s.
3	Conseq PS	Conseq Investment Management, a.s.	KPMG Česká republika, s.r.o.	Česká spořitelna, a.s.	Conseq Investment Management, a.s.
4	ČS PS	Česká spořitelna, a.s.	PricewaterhouseCoopers Audit, s.r.o.	Komerční banka, a.s.	Česká spořitelna, a.s.
5	ČSOB PS	Ceskoslovenská obchodní banka, a.s. - 100%	PricewaterhouseCoopers Audit, s.r.o.	UniCredit Bank Czech Republic, a.s.	CSOB Asset Management, a.s., investiční společnost
6	NN PS	NN CONTINENTAL EUROPE HOLDINGS B.V.	KPMG Česká republika, s.r.o.	Česká spořitelna, a.s.	NN Investment Partner (CR), a.s.
7	KB PS	Komerční banka, a.s. - 100%	Deloitte Audit s.r.o.	Česká spořitelna, a.s.	Amundi Czech Republic, investiční společnost, a.s.
8	PS ČP	CP Strategic Investments N.V. - 100%	Ernst & Young Audit, s.r.o.	UniCredit Bank Czech Republic a	Generali Investments CEE, investiční společnost, a.s. - 100%

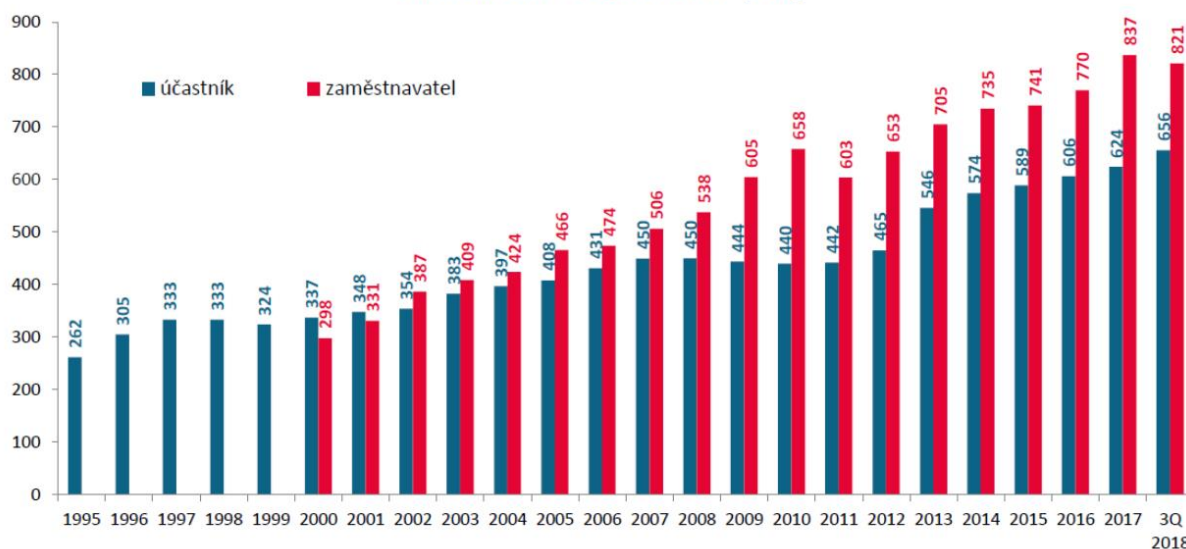
Zdroj: Penzijní společnosti - 3. čtvrtletí 2018. Asociace penzijních společností [online]. Praha: Asociace penzijních společností ČR, 2018 [cit. 2019-01-27]. Dostupné z: <https://www.apfcr.cz/wp-content/uploads/2018/11/Penzijní-společnosti-3.-čtvrtletí-2018.pdf>

Příloha č. 8 Vývoj průměrného měsíčního příspěvku účastníka a zaměstnavatele k 3. čtvrtletí roku 2018

ASOCIACE
PENZIJNÍCH
SPOLEČNOSTÍ ČR

Vývoj průměrného měsíčního příspěvku účastníka a zaměstnavatele v letech 1995– 3Q 2018 v PP (v Kč)

Zdroj: Vývoj průměrného měsíčního příspěvku účastníka a zaměstnavatele k 3Q 2018. Asociace penzijních společností [online]. Praha: Asociace penzijních společností ČR, 2018 [cit. 2019-01-27]. Dostupné z: <https://www.apfcr.cz/grafy/>

Příloha č. 9 Žádost o zaslání informativního osobního listu důchodového pojištění

Evidenční štítek

Žádost o zaslání informativního osobního listu důchodového pojištění

Na základě § 40a zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů, žádám o zaslání informativního osobního listu důchodového pojištění.

A. Základní identifikace

Příjmení Jméno Rodné příjmení Rodné číslo

B. Adresa pro zaslání informativního osobního listu důchodového pojištění

Vyplňte adresu trvalého bydliště, případně jinou adresu, na kterou si přejete informativní osobní list důchodového pojištění zaslat. Uvedete-li datovou schránku, bude Vám informativní osobní list důchodového pojištění zaslán do datové schránky.

Ulice Číslo domu Obec PSČ Stát

ID datové schránky

C. Datum a místo, podpis

V Dne
Podpis žadatele

ZOLDP v1.12

Zdroj: Důchodové pojištění. ČSSZ [online]. Praha: ČSSZ, 2019 [cit. 2019-03-09]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/cz/tiskopisy/duchodove-pojisteni/duchodove-pojisteni>.